

UCHWAŁA Nr XIII/71/16
RADY MIEJSKIEJ w BISZTYNKU
z dnia 26 lutego 2016r.

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2015r. poz. 1515 z późn. zm.) oraz art. 19 ust.3b ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2014r. poz. 1649)

Rada Miejska w Bisztynku uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Bisztyńska.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicach informacyjnych i na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Bisztynku.

Przewodniczący Rady Miejskiej
Zbigniew Drozdowski

Program Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025

projekt dokumentu

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
1. Założenia programu rozwoju	5
2. Diagnoza strategiczna Gminy i Miasta Bisztynek	7
Otoczenie gminy	7
Dostępność komunikacyjna	10
Środowisko naturalne	11
Demografia	12
Edukacja	18
Kultura	23
Turystyka	26
Zasoby mieszkaniowe	28
Gospodarka komunalna	30
Rynek pracy	35
Podmioty gospodarcze	40
Dochody i wydatki budżetów Gminy i Miasta Bisztynek	42
3. Wizja Gminy i Miasta Bisztynek do 2025 roku	48
4. Uwarunkowania rozwoju	48
5. Analiza SWOT	50
6. Cele główne rozwoju gminy	53
Cele. Struktura celów	61
7. Wytyczne do programów strategicznych i ich identyfikacja	70
Opis spójności (powiązania) Programu Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025 roku z unijnymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi	70
Główne źródła finansowania Programu Rozwoju Gminy	74
Zestawienie zadań/projektów do Programu Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025 roku	77
8. Model zarządzania - wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja Programu	82
Spis map	86
Spis tabel	86
Spis wykresów	87
Bibliografia	91

WSTĘP

Program Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek jest podstawowym dokumentem strategicznym, określającym priorytety, cele i kierunki polityki rozwoju gminy do 2025 roku.

Program ma odniesienie do nowej generacji dokumentów strategicznych, zarówno europejskich i krajowych (między innymi Europa 2020, Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa), jak i do wojewódzkich - Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020.

Program spełnia wymagania związane z jego wykorzystaniem w procedurach pozyskiwania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej, uwzględniając także przedsięwzięcia Gminy uzgodnione już w procesie przygotowania do nowego okresu programowania Unii Europejskiej na lata 2014- 2020, ich aktualizacje i zmiany.

Unia Europejska w Strategii Europa 2020 nakreśliła priorytety rozwojowe do roku 2020. Obejmują one: rozwój inteligentny (oparty na wiedzy i innowacjach), zrównoważony (promujący gospodarkę zieloną, oszczędzającą zasoby) i sprzyjający włączeniu społecznemu (zapewniający wysoką spójność społeczną i terytorialną, zapewniający wysoki poziom zatrudnienia).

Kluczowe znaczenie dla wsparcia Unii Europejskiej w procesy rozwoju regionalnego w latach 2014-2020 mają propozycje koncentracji tematycznej kierunków interwencji - 11 priorytetów tematycznych:

1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji.
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania oraz jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych.
3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego i rybołówstwa.
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów.
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie wąskich gardeł w podstawowej infrastrukturze sieciowej.
8. Promowanie zatrudnienia i wspieranie mobilności siły roboczej.
9. Promowanie integracji społecznej i zwalczania bezrobocia.
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności oraz uczenie się przez całe życie.
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i sprawnej administracji publicznej.

Nowy paradygmat polityki rozwoju regionalnego UE kładzie nacisk na zintegrowane przedsięwzięcia rozwojowe mające służyć wzrostowi konkurencyjności i wyrównywaniu różnic pomiędzy obszarami. W obecnym okresie programowania istnieje konieczność precyzyjnego wskazywania czynników konkurencyjności określonych terytoriów, w stosunku do których będą stosowane specjalne działania „wyrównawcze”, dostosowane do ich potencjałów endogenicznych. Dzięki temu szczególną rolę w realizacji przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwój regionalny będą odgrywać zarówno tradycyjne jednostki terytorialne, pokrywane się z granicami administracyjnymi, ale i jednostki funkcjonalne, obejmujące różne typy terytoriów powiązanych ze

sobą różnymi zależnościami. Oznacza to konieczność zróżnicowanego podejścia do poszczególnych obszarów. Aktorami odpowiedzialnymi za rozwój regionalny w UE w nowym okresie programowania mają stać się wszystkie szczeble administracji publicznej, a także organizacje społeczne i biznesowe.

W nowej doktrynie polityki regionalnej kluczowe znaczenie ma wykorzystanie potencjałów rozwojowych regionów, uzupełniającą rolę odgrywa usuwanie barier rozwojowych. Umiejętność współpracy, tworzenia sieci będzie decydująca dla rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek.

Program Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2020 charakteryzuje się spójnością z założeniami rozwojowymi województwa zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 i Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 r.

Upływ czasu od opracowania dotychczas obowiązującego planu rozwoju w postaci Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2015 roku oraz zmiany i uwarunkowania zewnętrzne spowodowały konieczność opracowania nowego dokumentu.

Zaproponowane w Programie Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025 kierunki działania stanowią bazę do formułowania projektów traktowanych jako przedsięwzięcia inwestycyjne i nieinwestycyjne, a ich realizacja spowoduje poprawę jakości życia w gminie.

1. ZAŁOŻENIA PROGRAMU ROZWOJU

1. Uwzględnienie dotychczasowej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2015 roku.
2. Odniesienie do nowej generacji dokumentów strategicznych zarówno europejskich, jak też krajowych (między innymi Europa 2020, Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2030, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030).
3. Zastosowanie partnerskiego modelu budowania Programu Rozwoju wspólnie z jej interesariuszami metodą planowania strategicznego współuczestniczącego.
4. Uspołecznienie procesu opracowania dokumentu Programu.
5. Planowanie rozwoju to nie tylko dokument, lecz proces jego tworzenia.
6. Planowanie rozwoju gminy – wymiar całej społeczności gminy.
7. Siatka struktury Programu Rozwoju, którą tworzą: cele główne, cele szczegółowe i operacyjne
8. Wytyczne do programów strategicznych i ich identyfikacja, jako podstawowe narzędzia realizacji celów Programu.
9. Zarys planu operacyjnego Programu skupiać się będzie na zakresie zadań leżących w kompetencji gminy, określając zadania/działania/inicjatywy, które będą realizowane przez gminę.

Założenia procesu planowania zrównoważonego rozwoju

Przy opracowaniu Programu utrzymano podstawowe założenia procesu planowania zrównoważonego rozwoju:

1. Racjonalne wykorzystanie dostępnych zasobów lokalnych, przy ograniczeniu dostarczenia ich z zewnątrz.
2. Wykorzystywanie w pierwszym rzędzie zasobów odtwarzalnych.
3. Zintegrowane wykorzystanie potencjału (łącznie różnych zasobów), poprzez rozwiązywanie różnych problemów łącznie, w ich wzajemnym oddziaływaniu.
4. Poszukiwanie rozwiązań przyjaznych dla środowiska naturalnego.
5. Budowanie rozwoju na kontynuacji pozytywnych tendencji, szacunku dla dziedzictwa i wartości.
6. Traktowanie więzi społecznej jako fundamentu stosunków społecznych i gospodarczych.
7. Budowanie współpracy między lokalnymi „aktorami” (władze lokalne, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, lokalni liderzy).
8. Tworzenie lokalnych systemów kooperacji gospodarczej i ich aktywne łączenie z bliższymi i odleglejszymi rynkami zbytu.

Elementy Program Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2025 roku

1. Diagnoza sytuacji strategicznej gminy:
 - a. analiza otoczenia gminy
 - b. opis stanu istniejącego w kluczowych sferach życia
 - c. profil gminy
2. Analiza SWOT
3. Wizja rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do roku 2025
4. Cele strategiczne (główne) Gminy i Miasta Bisztynek
5. Wytyczne do programów strategicznych i ich identyfikacja jako podstawowe narzędzia realizacji celów Programu
6. Opracowanie modelu zarządzania procesem wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu

Etapy opracowania programu

Program opracowano od czerwca do października 2015 roku.

Etapy:

1. Przygotowawczy - zebranie, przygotowanie materiałów niezbędnych do przeprowadzania badań, analiz i warsztatów.
2. I warsztat – dyskusja nad aktualnością Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2015 roku, prezentacja wyników diagnozy strategicznej gminy, praca w grupach nad diagnozą, wizją.
3. II warsztat – diagnoza sytuacji strategicznej gminy, analiza SWOT, określenie wizji, określenie celów strategicznych i priorytetów.
4. III warsztat – wizja, cele strategiczne, propozycje projektów/inicjatyw/zadań do Programu.
5. Opracowanie projektu dokumentu Programu.

2. DIAGNOZA STRATEGICZNA GMINY I MIASTA BISZTYNEK

Do sporządzenia diagnozy strategicznej Gminy i Miasta Bisztynek wykorzystano dane GUS pochodzące z Banku Danych Lokalnych (<http://stat.gov.pl/bdl>).

Analizy przeprowadzono w oparciu o opracowane wskaźniki, uzyskane z zaczerpniętych danych. Analizy przeprowadzono w trzech płaszczyznach odniesienia:

1. Porównanie zmian wartości wskaźników gminy na przestrzeni ostatnich lat. W zależności od faktu, czy konkretne dane GUS były jednakowo napełniane w tym czasie, przedział czasowy obejmował 4 lub 10 lat
2. Porównanie wartości wskaźników Gminy i Miasta Bisztynek ze wskaźnikami dla wszystkich gmin powiatu bartoszyckiego za 2013 rok
3. Porównanie wartości wskaźników Gminy i Miasta Bisztynek do wszystkich 33 gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.

Porównań dokonano w oparciu o wartości wskaźników grupowane w obrębie poszczególnych dziedzin np. edukacja, kultura, rynek pracy itp.

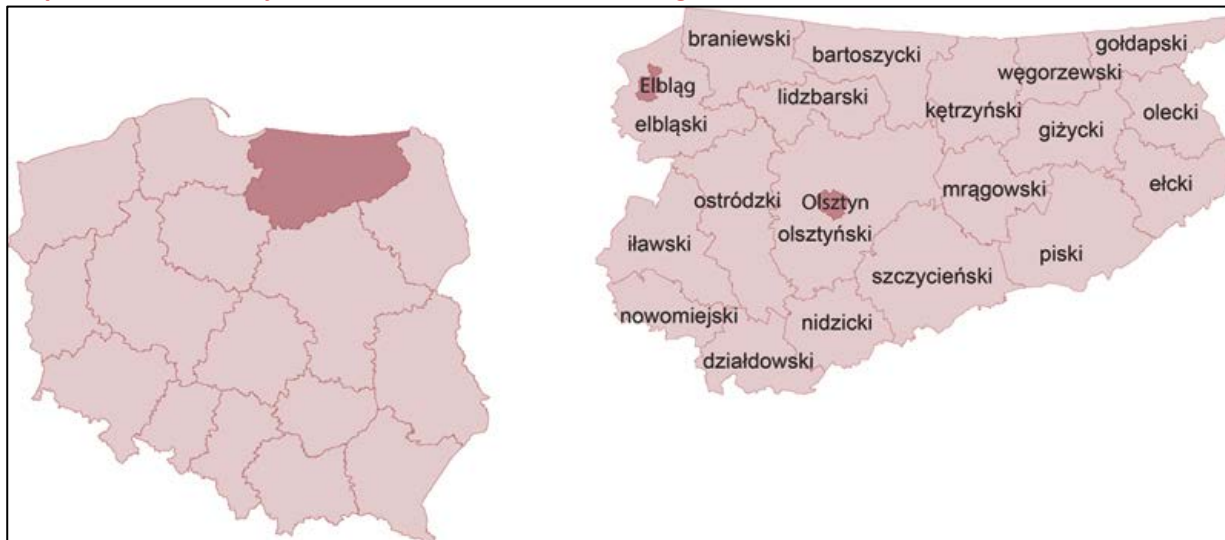
Otoczenie gminy

Miejsko-wiejska gmina Bisztynek została umiejscowiona w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego z dniem 1 stycznia 1999 roku na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 roku w sprawie utworzenia powiatów (Dz. U. Nr 103, poz. 652). Jest jedną ze 116 gmin województwa warmińsko-mazurskiego, położonego w północno-wschodniej części Polski. Województwo graniczy od północy z Rosją (obwodem kaliningradzkim), a także województwami:

- podlaskim na wschodzie,
- mazowieckim na południu,
- kujawsko-pomorskim na południowym-zachodzie,
- pomorskim na zachodzie.

Od północnego-zachodu styka się z Zalewem Wiślanym. Ponadto graniczy w jednym punkcie z Litwą – jest to tzw. trójstyk Polski, Rosji i Litwy, a jednocześnie czwórstyk województw województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego z Rosją i Litwą.

Mapa 1 Położenie województwa warmińsko-mazurskiego

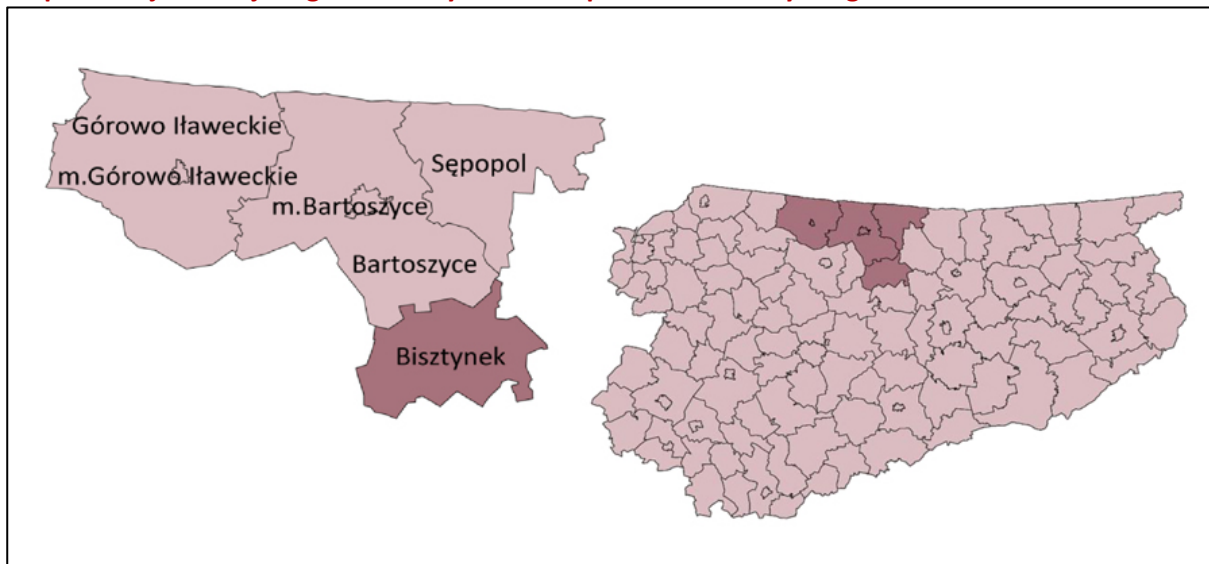

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, województwo warmińsko-mazurskie

Gmina i Miasto Bisztynek jest jedną z 6 gmin powiatu bartoszyckiego, który tworzą:

- miasto Bartoszyce,
- gmina Bartoszyce,
- miasto Górowo Iławeckie,
- gmina Górowo Iławeckie,
- gmina i miasto Bisztynek (stanowi 15,51% powierzchni powiatu bartoszyckiego).
- gmina i miasto Sępól.

Mapa 2 Miejsko-wiejska gmina Bisztynek na tle powiatu bartoszyckiego

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, Bisztynek

Gmina Bisztynek zajmuje powierzchnię 202,88 km², w tym:

- lasy: 10,8% (2182,5 ha)
- wody: 2,15% (437 ha)
- użytki rolne: 79,3% (16089 ha)

Gmina i Miasto Bisztynek graniczy z następującymi gminami:

- od północy z gminą Bartoszyce,
- od zachodu z gminą Kiwity (powiat lidzbarski),
- od południowego zachodu z gminą Jeziorany (powiat olsztyński),
- od południa z gminą Kolno (powiat olsztyński),
- od wschodu z gminami Reszel i Korsze (powiat kętrzyński).

W skład gminy wchodzi 30 miejscowości, w tym 1 miasto (Bisztynek).

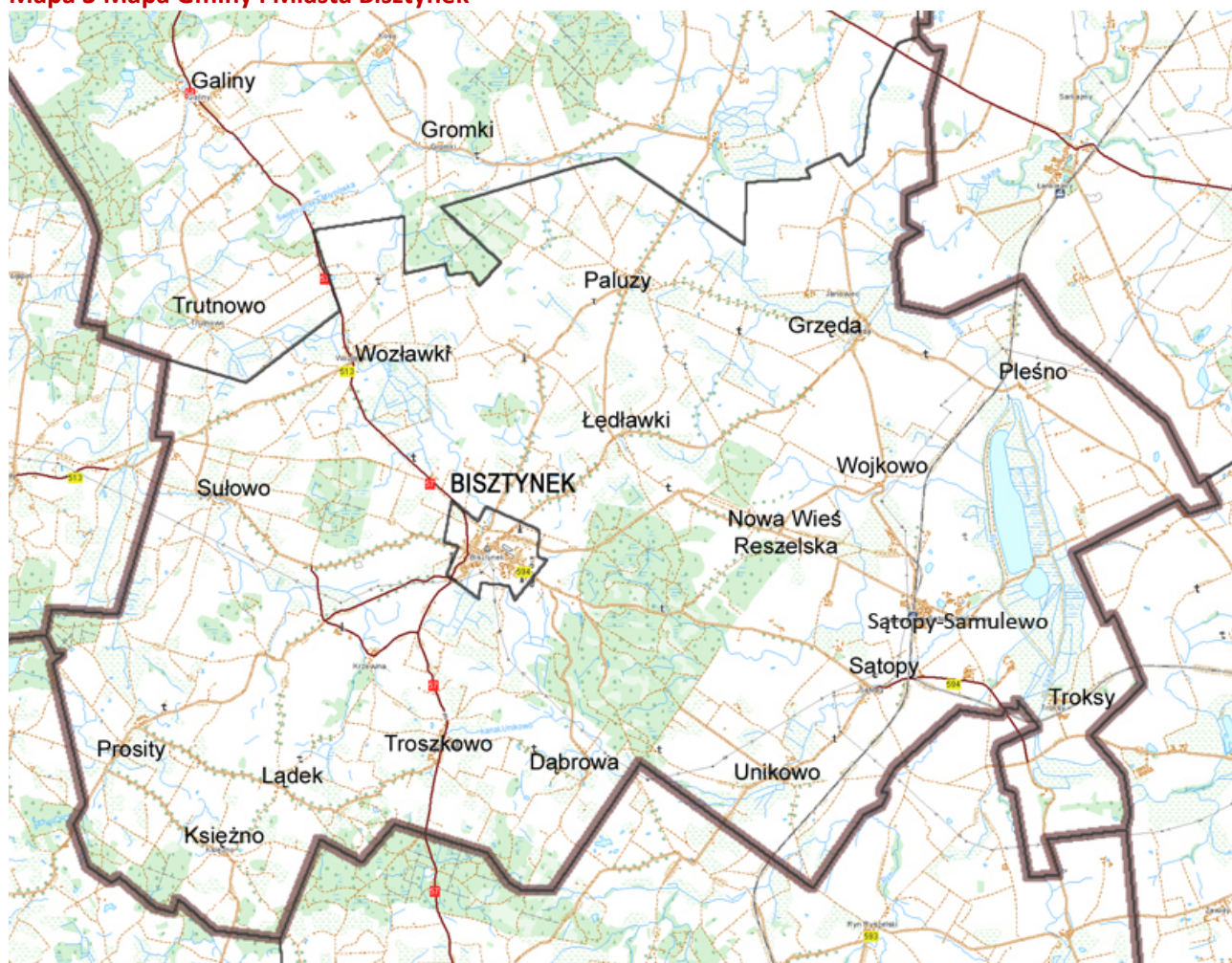
Sołectwa: Troszkowo, Paluzy, Grzęda, Pleśno, Wojkowo, Sątopy, Nowa Wieś Reszelska, Unikowo, Łędlawki, Łądek, Dąbrowa, Księżno, Prosiły, Sułowo, Wozławki, Warmiany, Troksy, Bisztynek-Kolonia

Pozostałe miejscowości: Krzewina, Janowiec, Swędrówka, Łądlawki, Pleśnik, Biegonity, Winiec, Mołdyty, Nisko, Niski Młyn, Kokoszewo, Sątopy-Samulewo

Miasto: Bisztynek

Geograficznie gmina należy do Pojezierza Olsztyńskiego, a jej część wschodnia - wzdłuż rz. Sajna - do tzw. Niziny Sępopskiej. Krańce południowe i wschodnie leżą w mezoregionie Pojezierza Mrągowskiego.

Mapa 3 Mapa Gminy i Miasta Bisztynek

Źródło: Program ochrony środowiska dla Gminy i Miasta Bisztynek na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019, Olsztyn 2012

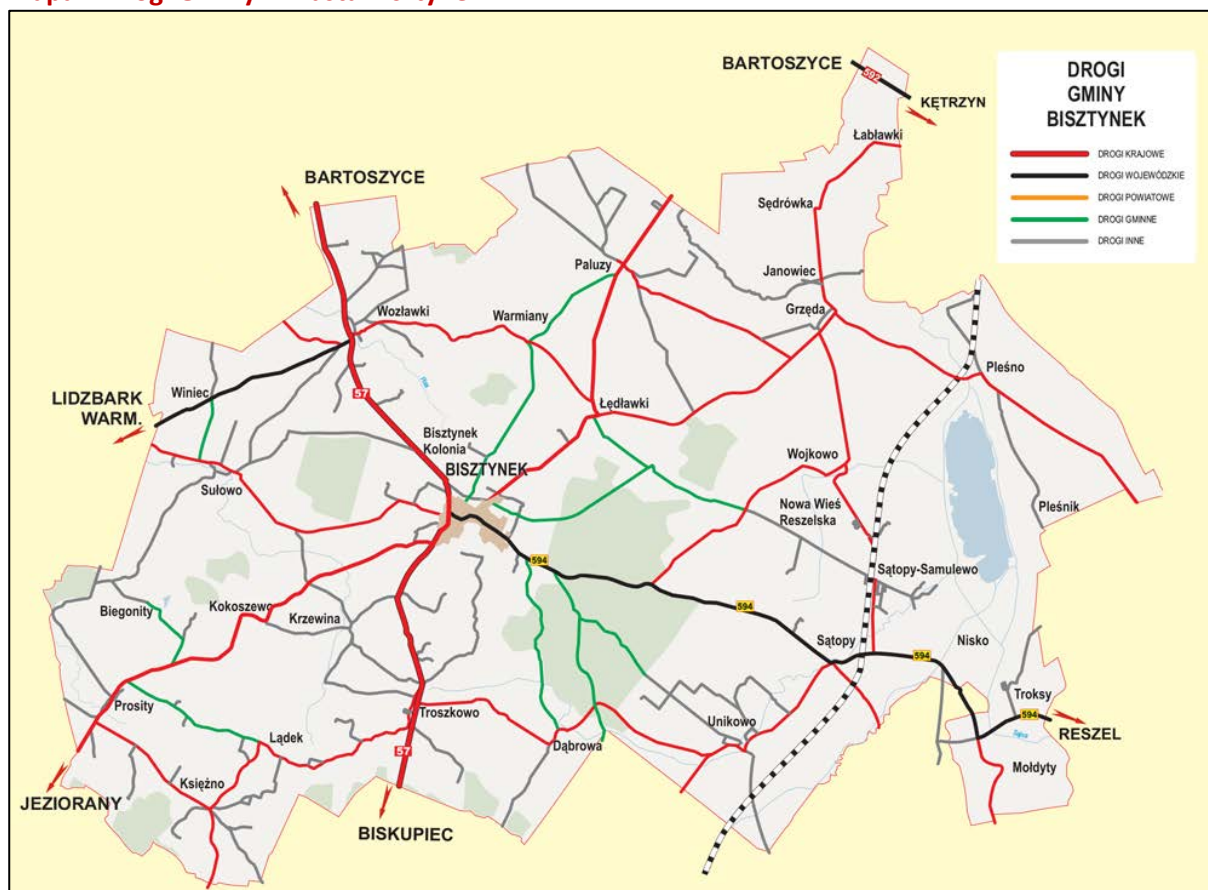
Dostępność komunikacyjna

Przez obszar gminy przebiega szereg dróg o znaczeniu regionalnym, w tym m.in. droga nr 57 łącząca Biskupiec z Bartoszczycami, a także linia kolejowa Olsztyn - Etk (stacja w Sątopach - Samulewie) o stosunkowo dużym natężeniu ruchu towarowego i osobowego.

W gminie dobrze rozwinięta jest sieć dróg kołowych, w tym drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Wśród ważniejszych szlaków wymienić należy: Biskupiec - Bartoszyce, Bisztynek - Reszel, Wozławki - Lidzbark.

Stan i jakość tych dróg pozostawia jednak wiele do życzenia. Odnosi się to również do dróg gminnych. Miejscowości na terenie gminy nie posiadają obwodnic, jedynie w samym Bisztyнку w ostatnim okresie zrealizowany został objazd części starego miasta, z pominięciem rynku.

Mapa 4 Drogi Gminy i Miasta Bisztynek

Źródło: Oficjalna strona gminy Bisztynek, www.bisztynek.pl, zakładka mapy

Przez terytorium gminy przebiega ważna linia kolejowa Olsztyn - Etk, ze stacją w Sątopach - Samulewie. Zapewnia ona dość dogodny połączenia z Olsztynem i resztą kraju. Jednakże mieszkańcy Bisztyńka oraz większości obszaru gminy skazani są na korzystanie z transportu drogowego.

Komunikacja autobusowa istnieje tylko w części północnej gminy, strona południowo-wschodnia nie posiada połączeń autobusowych.

Na ocenę dostępności komunikacyjnej (transportowej) wpływa w istotny sposób peryferyjne położenie geograficzne powiatu bartoszyckiego, a tym samym i gminy Bisztynek w Polsce, regionu

(województwa warmińsko-mazurskiego) w Unii Europejskiej oraz brak w pobliżu autostrad i dróg szybkiego ruchu.

Środowisko naturalne

Obszar miejsko-wiejskiej gminy Bisztynek obejmuje 1928,2 ha (co stanowi 9,5% gminy) terenów chronionych, do których zaliczają się obszary chronionego krajobrazu (1594,9 ha) oraz rezerwat przyrody (333,30 ha).¹

Rezerwat przyrody:

Polder Sątopy-Samulewo – położony jest pomiędzy rzekami Sajna i Ryn, utworzony dla zachowania rozlewiska stanowiącego lęgowisko licznych gatunków ptaków wodno-błotnych oraz miejsce koncentracji ptaków w czasie jesiennych i wiosennych migracji.

Obszar chronionego krajobrazu:

Dolina rzeki Guber (powierzchnia ogółem: 14 363,8 ha).

Wśród pozostałych form ochrony przyrody na terenie gminy wymienić należy 2 pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej:

- głaz narzutowy „Diabelski Kamień” w północno-wschodniej części miasta Bisztynek – największy głaz narzutowy na Pojezierzu Mazurskim
- dąb szypułkowy w lesie na wschód od Bisztyńka

Mapa 5 Obszar funkcjonalny Zielone Płuca Polski

Źródło: Serwis internetowy Fundacja Zielone Płuca Polski – www.fzpp.pl

¹ Dane GUS za rok 2014

Obszar gminy należy do „Zielonych Płuc Polski” (ZPP). Obszar ZPP obejmuje północno-wschodnią część kraju o powierzchni 63 234 km², na tym terenie mieszka około 4 mln ludzi. Administracyjnie obszar ZPP położony jest na terenie pięciu województw: warmińsko-mazurskiego (115 gmin), podlaskiego (118 gmin), północno-wschodniej części mazowieckiego (114 gmin) oraz części pomorskiego (6 gmin) i kujawsko-pomorskiego (33 gmin). Ogółem teren Zielonych Płuc Polski obejmuje 379 gmin.²

Walory przyrodnicze i krajobrazowe, położenie w Zielonych Płucach Polski, cenny pod względem ekologicznym i ornitologicznym rezerwat przyrody Polder w miejscowości Sątopy-Samulewo oraz głęboko wcięta dolina rzeki Sajna stwarzają dobre warunki dla rozwoju turystyki. Miejsca atrakcyjne dla przyrodników i pasjonatów natury, ukształtowanie powierzchni, przygraniczne położenie to istotne atuty gminy, stanowiący potencjalnie ważny czynnik dla rozwoju turystyki w gminie.

Demografia

Gminę i Miasto Bisztynek zamieszkiwało w 2013 roku 6688 osób, gęstość zaludnienia wynosiła 33 osób na km², co sytuuje gminę poniżej średniej dla gmin miejsko-wiejskich województwa.

Gmina i Miasto Bisztynek w 2013 roku miała wysoki wskaźnik zgonów (najwyższy w porównywanych gminach) i niski wskaźnik urodzeń żywych, co razem stanowiło o ujemnym przyroście naturalnym (przedostanie miejsce wśród porównywanych gmin).

Saldo migracji ujemne, nie odbiega od gmin porównywanych. Podobnie jak w większości gmin województwa warmińsko-mazurskiego, ludzie przemieszczają się z obszarów wiejskich do miast.

Tabela 1 Ludność Gminy i Miasta Bisztynek w latach 2008-2013 (stan w dniu 31 XII)

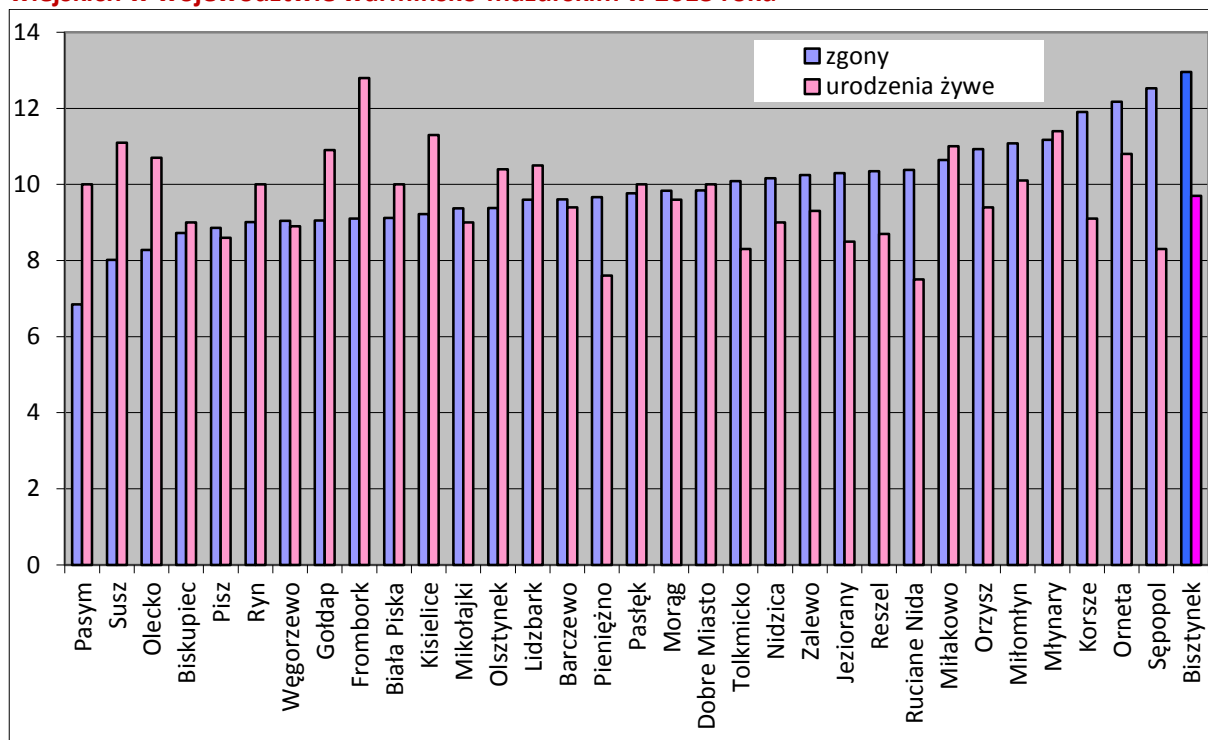
	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ludność faktycznie zamieszkała:							
ogółem	osoba	6557	6491	6851	6792	6748	6688
kobiety	osoba	3331	3312	3485	3456	3446	3426
mężczyźni	osoba	3226	3179	3366	3336	3302	3262
Ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	osoba	32	32	34	33	33	33
	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Na 1000 ludności:							
zgony	-	10,46	10,69	11,78	12,76	8,85	12,96
przyrost naturalny	-	-0,3	-1,3	0,6	-3,8	1,8	-3,3
urodzenia żywe	-	10,2	9,4	12,4	8,9	10,6	9,7
małżeństwa zawarte w ciągu roku	-	6,5	5,8	5,8	5,7	4,6	4,0

²Serwis Fundacja Zielone Płuca Polski - www.fzpp.pl

Saldo migracji na pobyt stały:							
saldo migracji gminnych wewnętrznych	osoba	-29	-43	-39	-28	-70	-39
saldo migracji zagranicznych	osoba	0	-4	0	-5	1	0

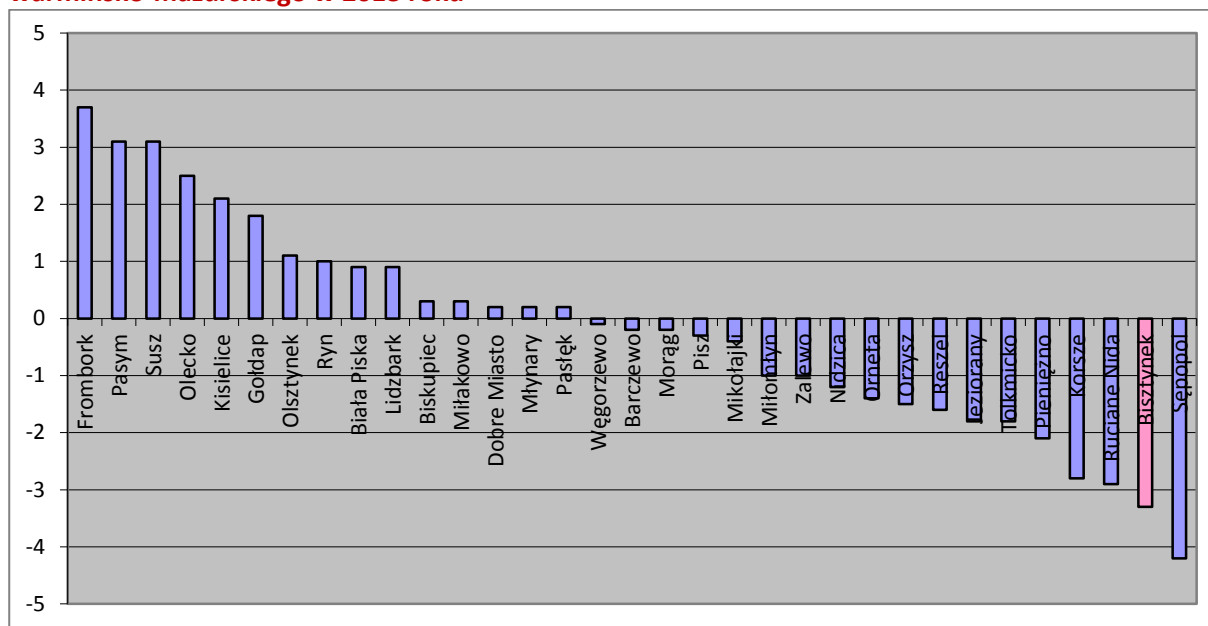
Źródło: GUS (BDL)

Wykres 1 Zgony i urodzenia na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim w 2013 roku

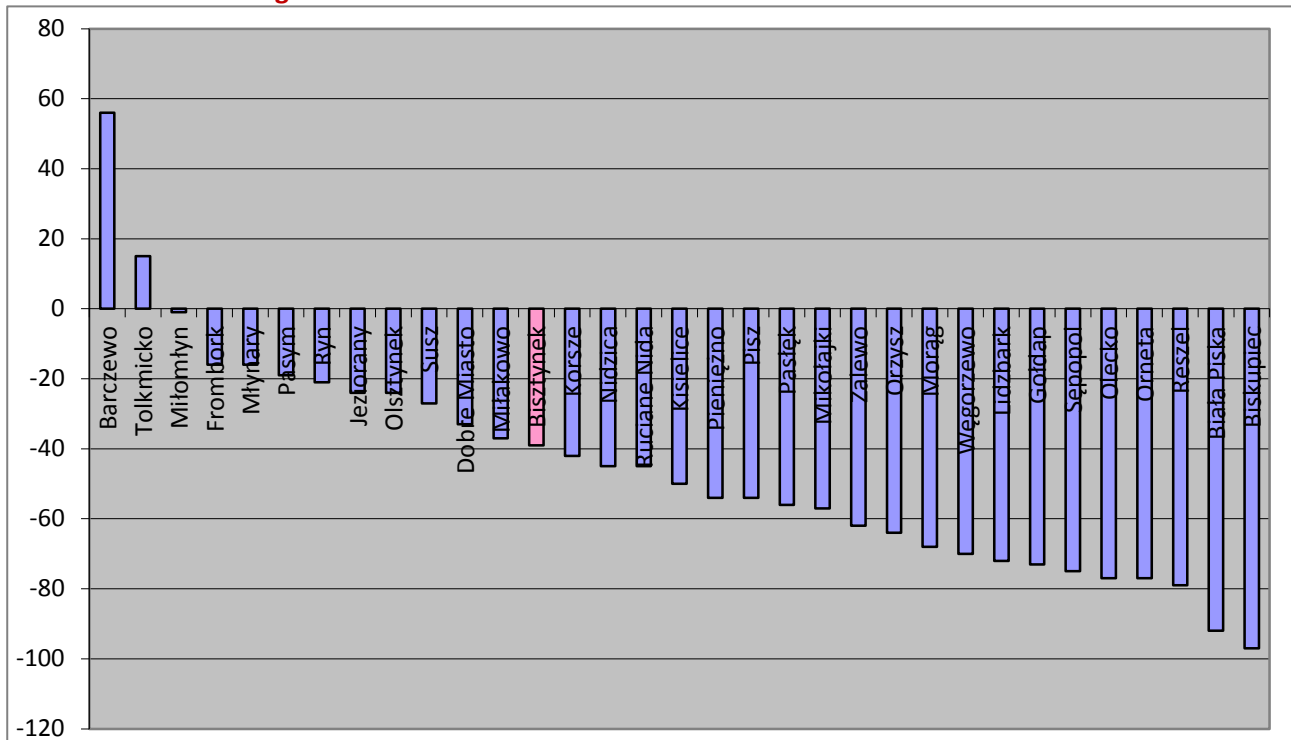
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 2 Przyrost naturalny w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

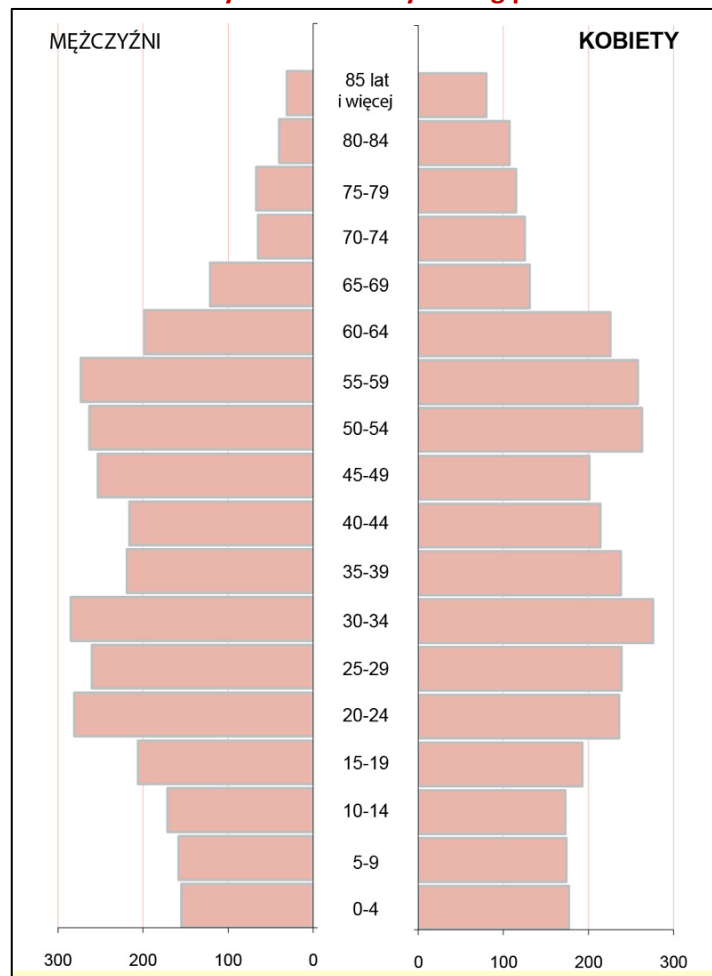
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 3 Migracje wewnętrzne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

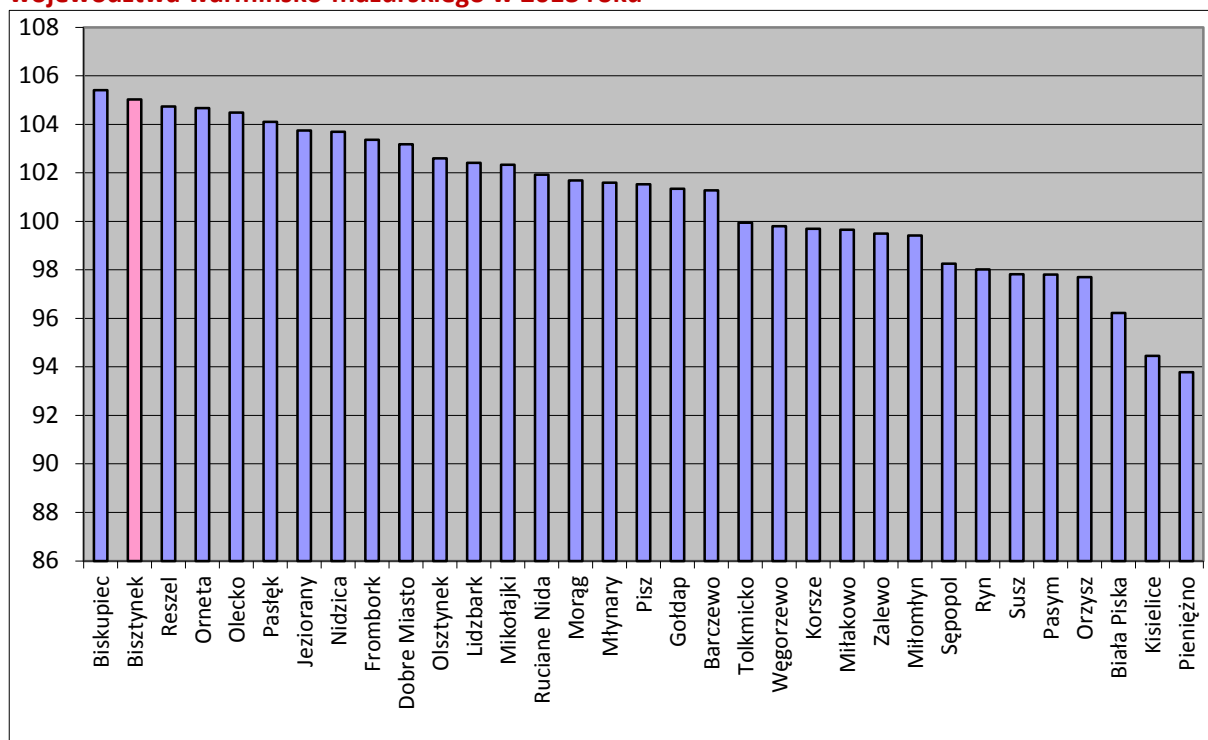
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 4 Ludność Gminy i Miasta Bisztynek wg płci i wieku w 2013 roku

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, Bisztynek

Wykres 5 Kobiety na 100 mężczyzn w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin wiejsko-miejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

To stosunkowo młoda gmina, chociaż starzejąca się. W 2013 roku udział osób w wieku przedprodukcyjnym sięgał 18,2%, w wieku produkcyjnym 65,2%, a w wieku poprodukcyjnym 16,6% wszystkich mieszkańców. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w regionie nie odbiega znacząco od sytuacji w innych województwach Polski, również w zakresie zachodzących zmian. Według prognoz tendencja do starzenia się społeczeństwa lokalnego będzie się nasilać.

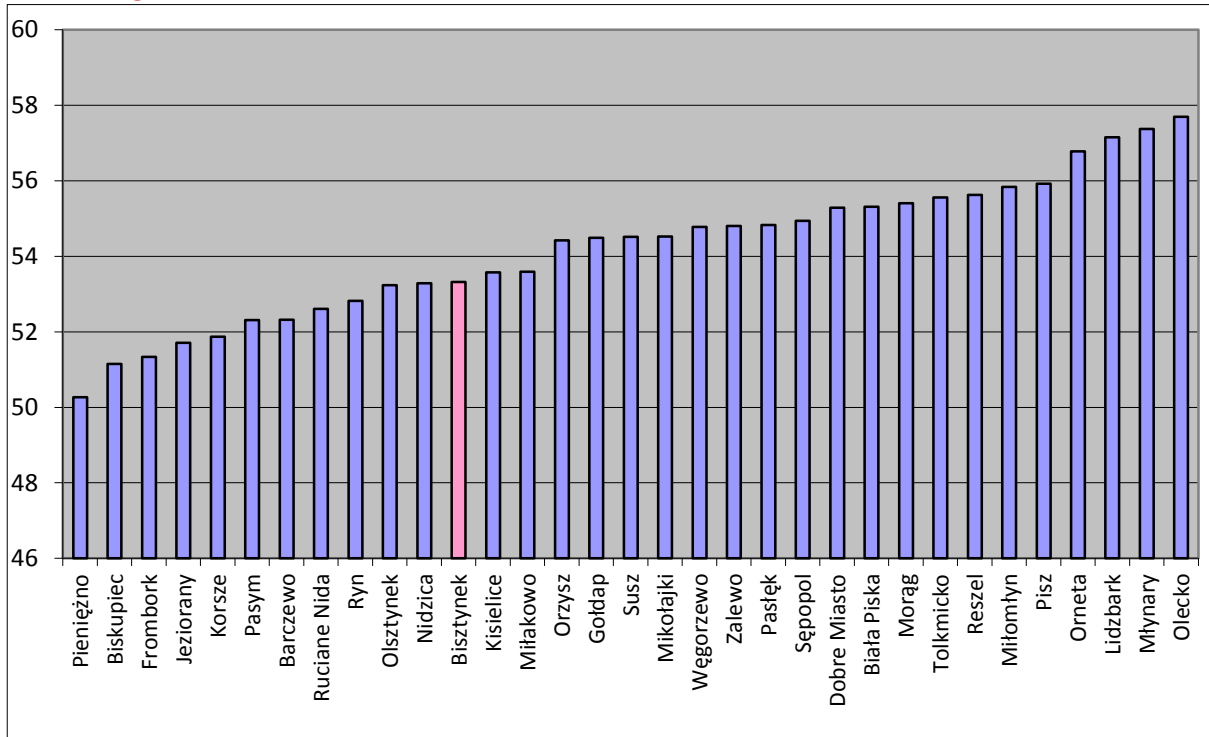
Tabela 2 Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2008-2013

	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ludność w wieku:							
przedprodukcyjnym	osoba	1350	1265	1367	1332	1266	1218
produkcyjnym	osoba	4191	4199	4451	4420	4397	4362
poprodukcyjnym	osoba	1016	1027	1033	1040	1085	1108
W % ogółem ludność w wieku:							
przedprodukcyjnym	%	20,6	19,5	20,0	19,6	18,8	18,2
produkcyjnym	%	63,9	64,7	65,0	65,1	65,2	65,2
poprodukcyjnym	%	15,5	15,8	15,1	15,3	16,1	16,6

Źródło: Dane GUS (BDL)

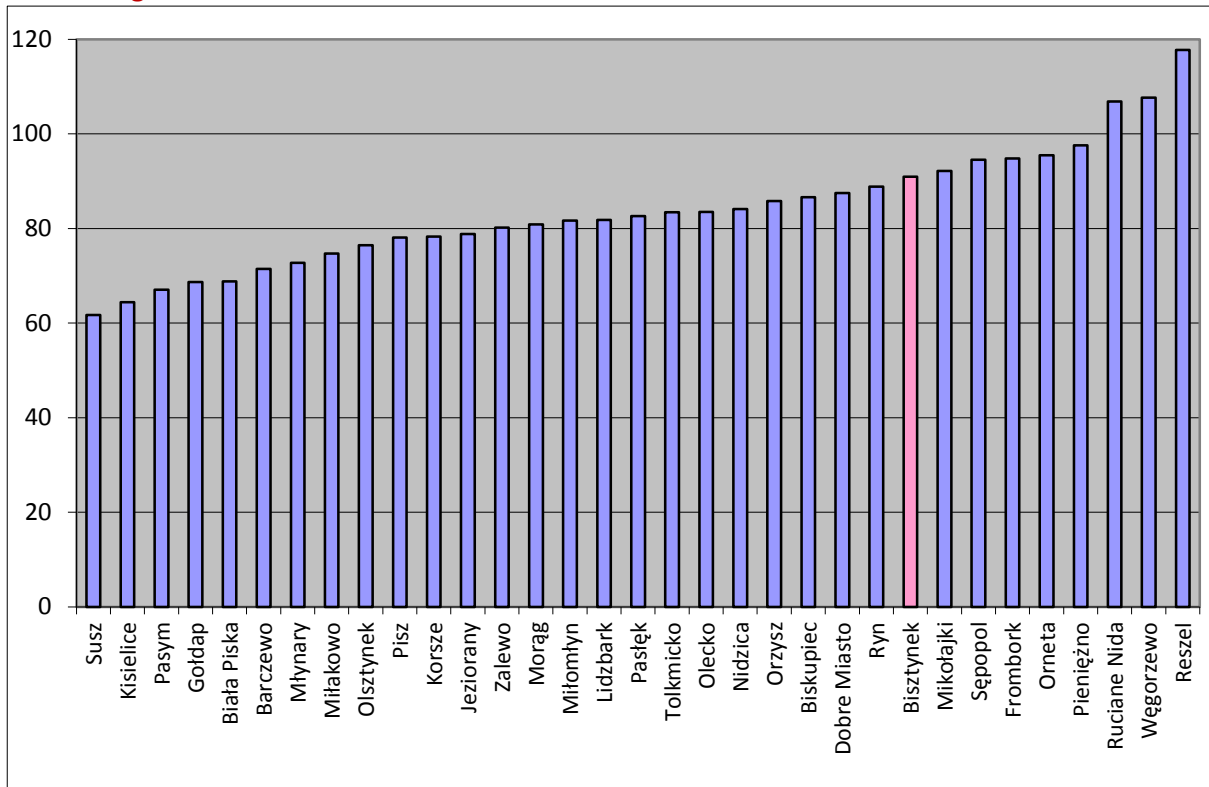
Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób starszych w kolejnych latach może wpłynąć negatywnie na wielkość zasobów pracy w gminie oraz stworzyć konieczność podjęcia działań w zakresie opieki nad osobami starszymi i dostarczania specjalistycznych usług dla tej grupy ekonomicznej.

Wykres 6 Obciążenie demograficzne - ludność w wieku nieprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

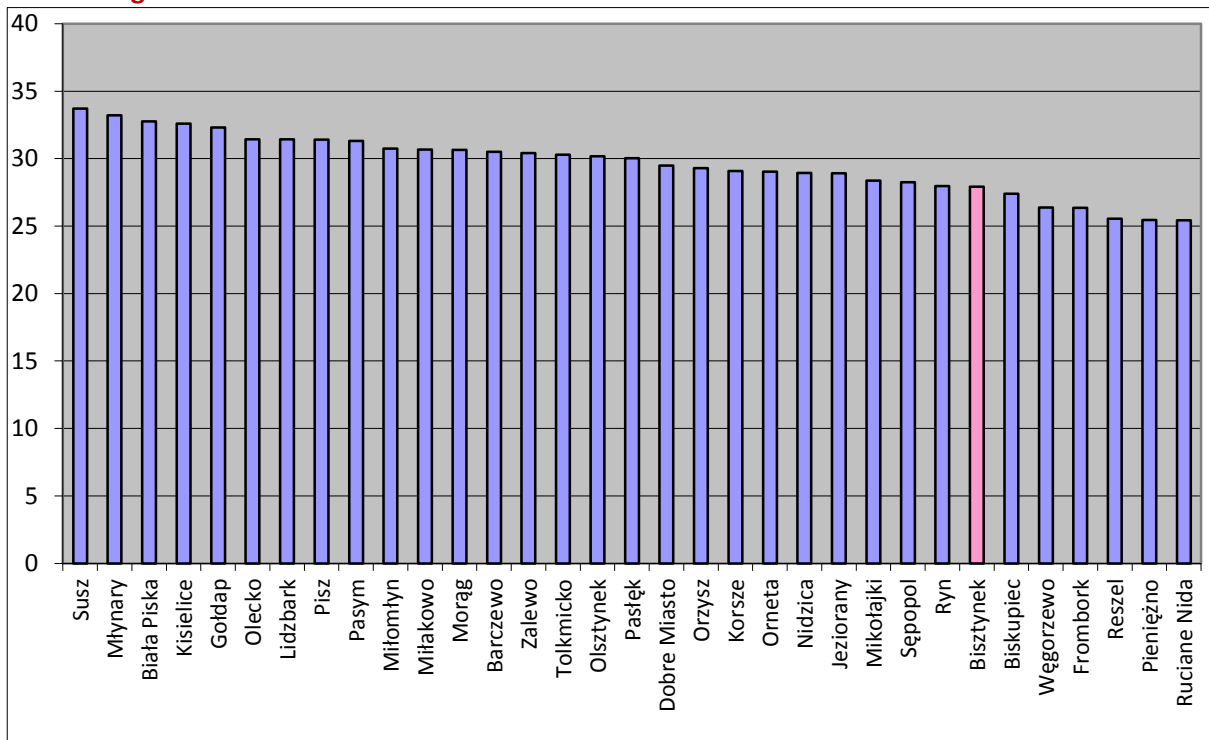
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 7 Obciążenie demograficzne - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

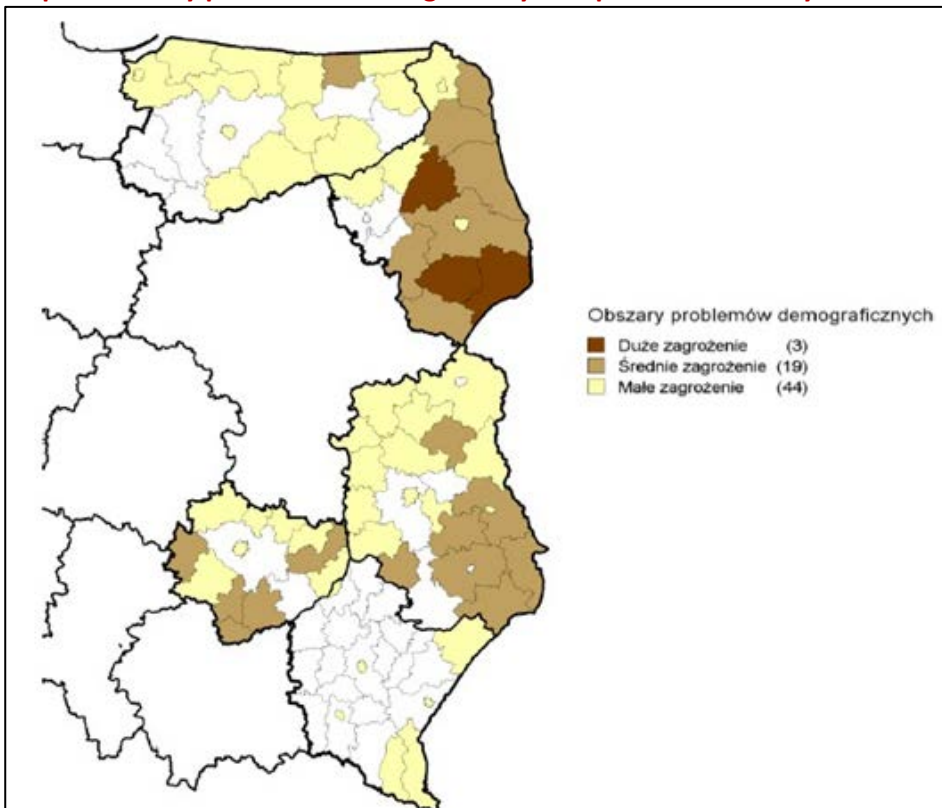
Wykres 8 Obciążenie demograficzne - ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

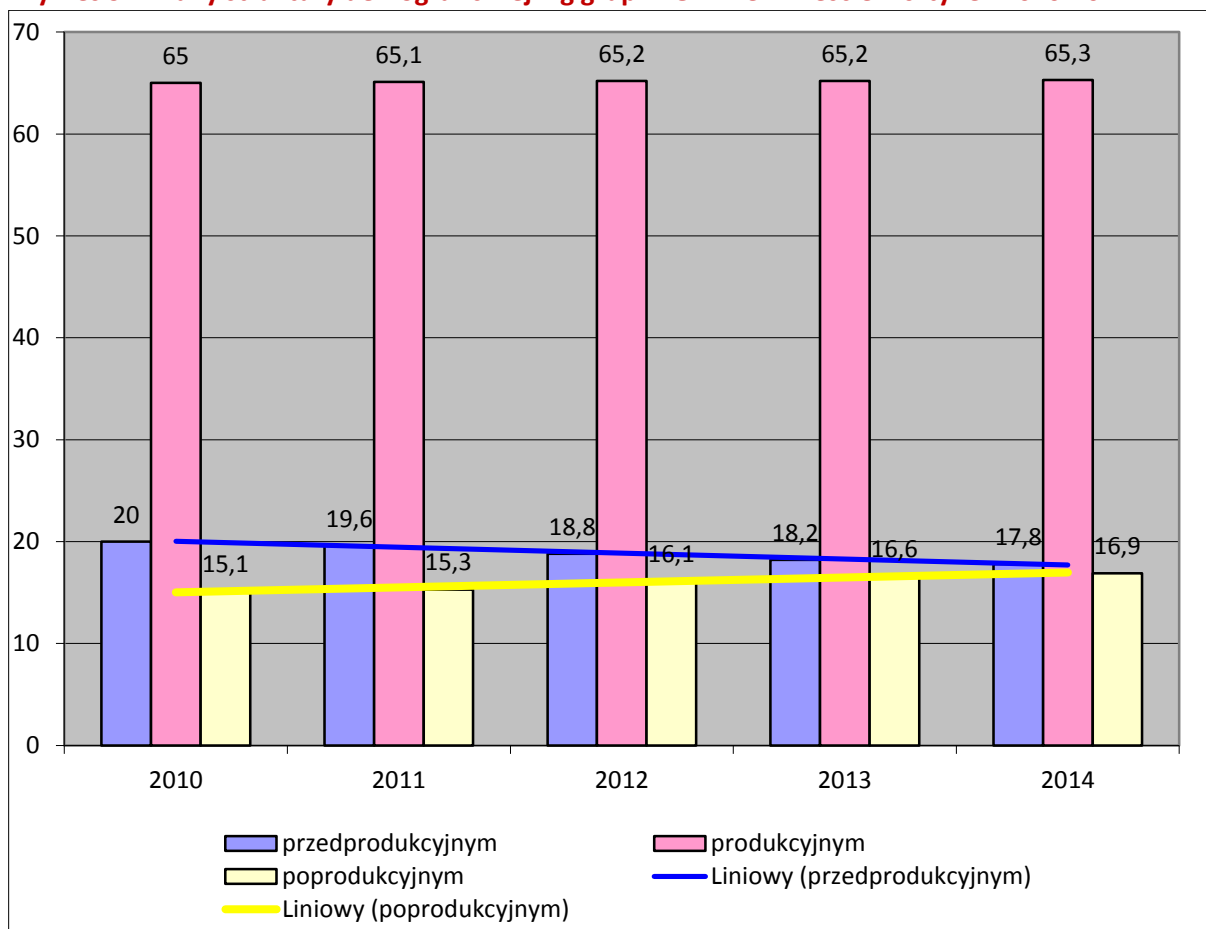
Sytuacja demograficzna Gminy i Miasta Bisztynek kształtuje się dość korzystnie na tle obszaru Polski Wschodniej, nie wykazuje zagrożenia procesami depopulacyjnymi.

Mapa 6 Obszary problemów demograficznych w powiecie bartoszyckim na tle Polski Wschodniej

Źródło: Aktualne problemy demograficzne regionu Polski Wschodniej, Raporty i analizy EUROREG nr5/2010, Warszawa 2010

Wykres 9 Zmiany struktury demograficznej wg grup w Gminie i Mieście Bisztynek 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Sytuacja demograficzna gminy jest jeszcze korzystna, ale w najbliższych latach pogorszy się. Główną przyczyną jest systematyczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Wskaźniki obciążenia demograficznego obecnie korzystne, systematycznie będą się pogarszać.

Edukacja

W 2013 roku subwencja oświatowa w gminie wyniosła 5096,2 tys. zł.

Liczba ludności w 2013 roku według edukacyjnych grup wieku w Gminie i Mieście Bisztynek wynosiła:

- 184 – dzieci w wieku 0-2 lata
- 288 – dzieci w wieku 3-6 lat
- 386 – dzieci w wieku 7-12 lat
- 220 – młodzież w wieku 13-15 lat

Tabela 3 Podstawowe dane na temat szkolnictwa w Gminie i Mieście Bisztynek w 2013 roku

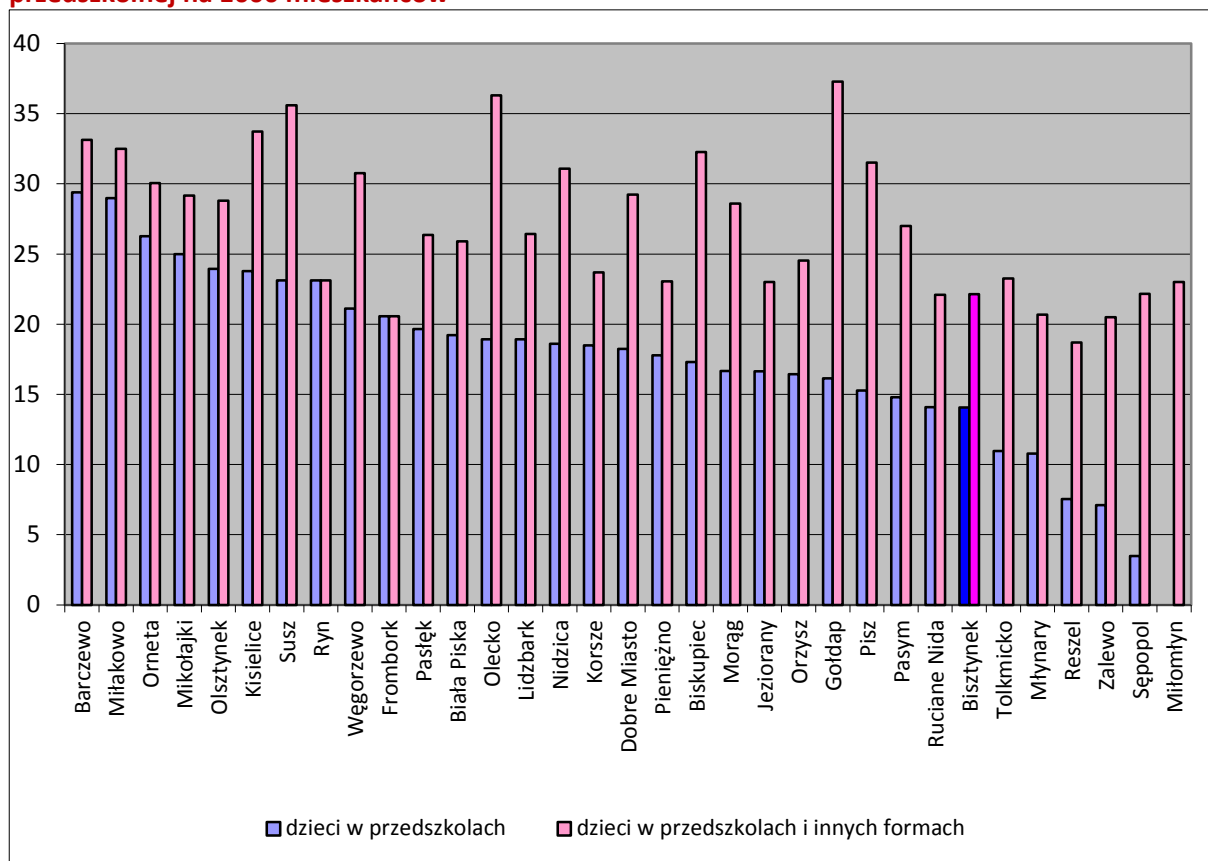
	2013 rok
Szkoły podstawowe	3
w tym specjalne	-
Gimnazja	1
w tym specjalne	-
Szkoły ponadgimnazjalne	0
Uczniowie w szkołach:	
podstawowych	366
w tym specjalnych	-
gimnazjalnych	215
w tym specjalnych	-

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014 – Bisztynek

Część potrzeb edukacyjnych, także w zakresie szkolnictwa specjalnego zaspakajana jest przez placówki oświatowe powiatu bartoszyckiego oraz ościennych.

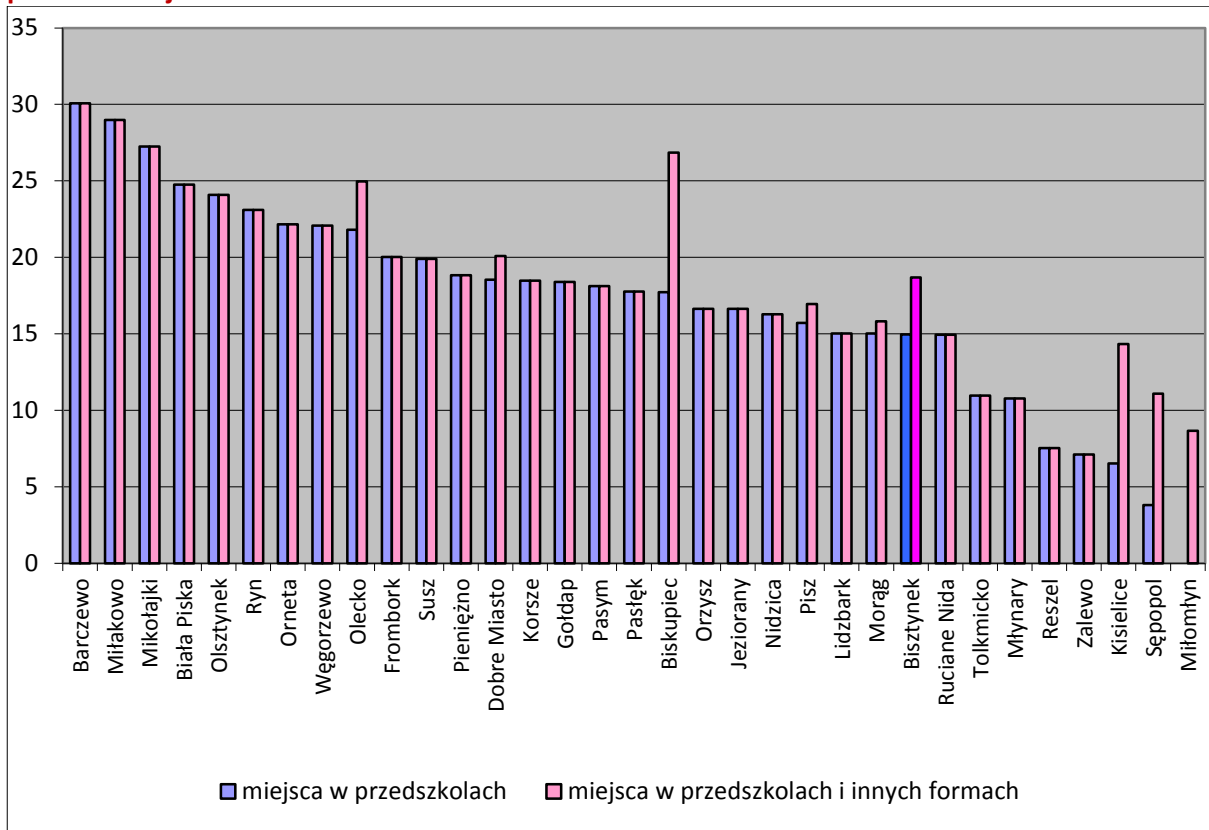
W Gminie i Mieście Bisztynek w 2013 roku funkcjonowało jedno przedszkole, dwa oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz jeden punkt przedszkolny.

Wykres 10 Wychowanie przedszkolne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku- dzieci w przedszkolach i innych formach przedszkolnej na 1000 mieszkańców

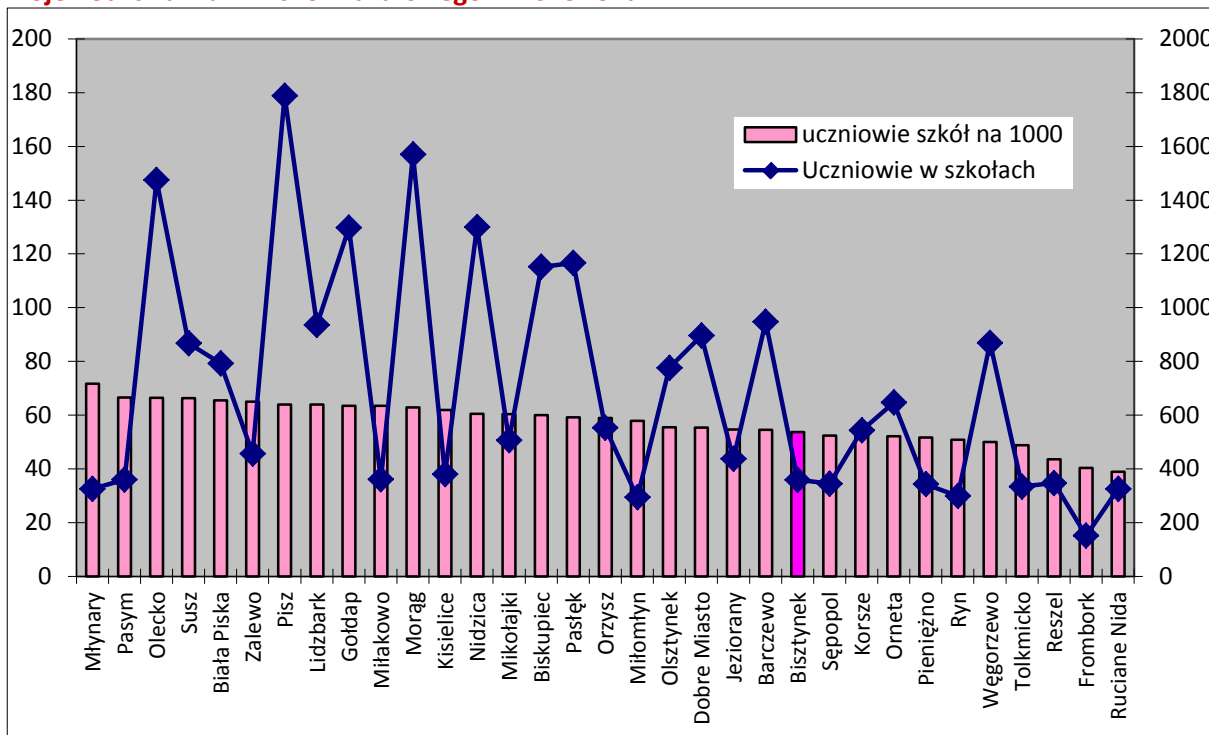
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 11 Wychowanie przedszkolne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku – miejsca w przedszkolach i innych formach opieki przedszkolnej na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 12 Uczniowie szkół podstawowych w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

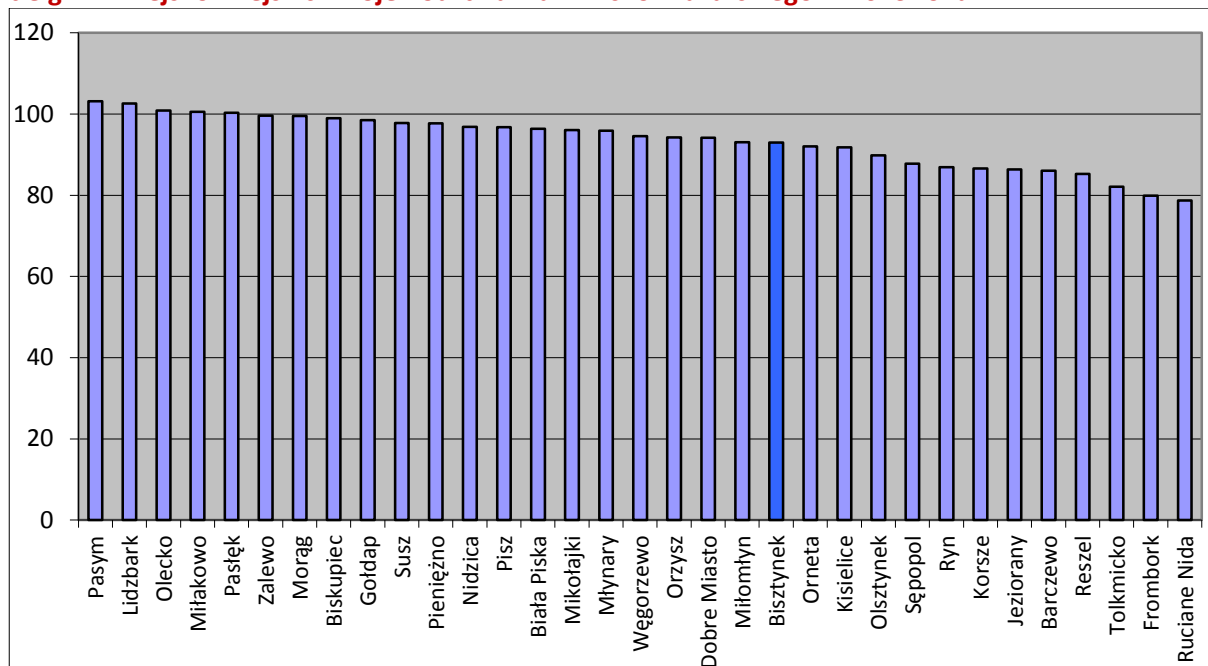
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Tabela 4 Współczynnik skolaryzacji brutto: szkoły podstawowe i gimnazjalne

	jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
szkoły podstawowe	%	93,76	98,22	89,62	92,23	91,50	93,01
szkoły gimnazjalne	%	100,36	98,43	93,55	90,24	91,49	85,45

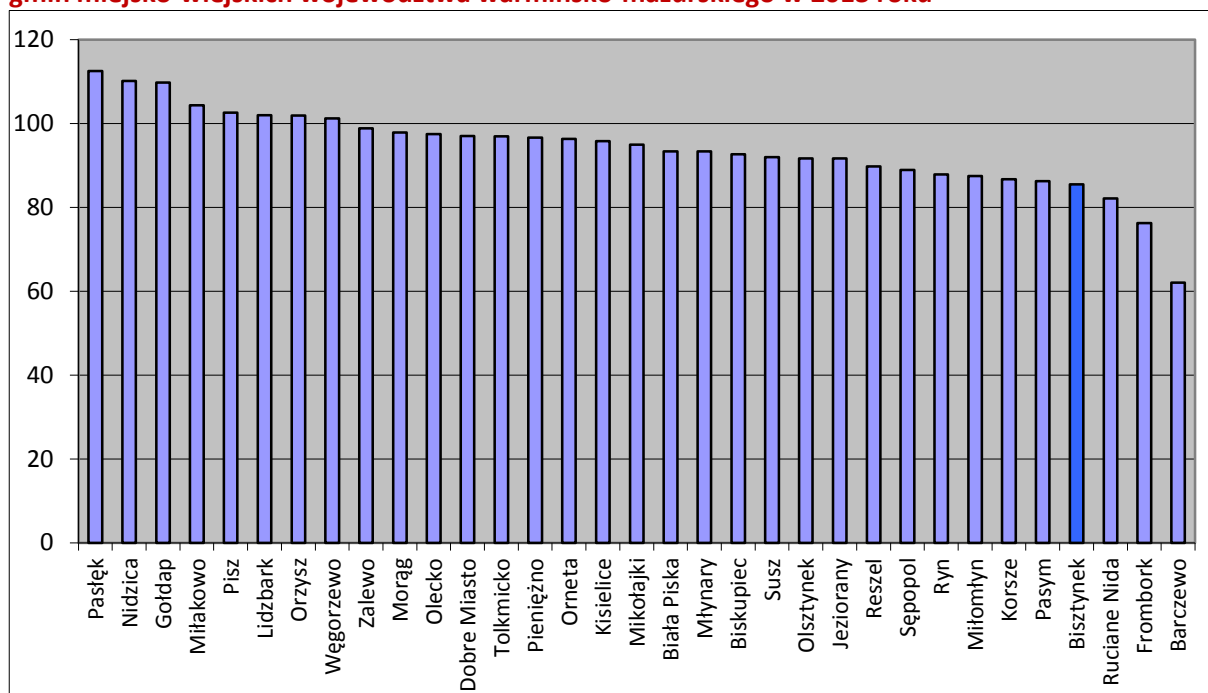
Źródło: Dane GUS (BDL)

Wykres 13 Szkolnictwo podstawowe - współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

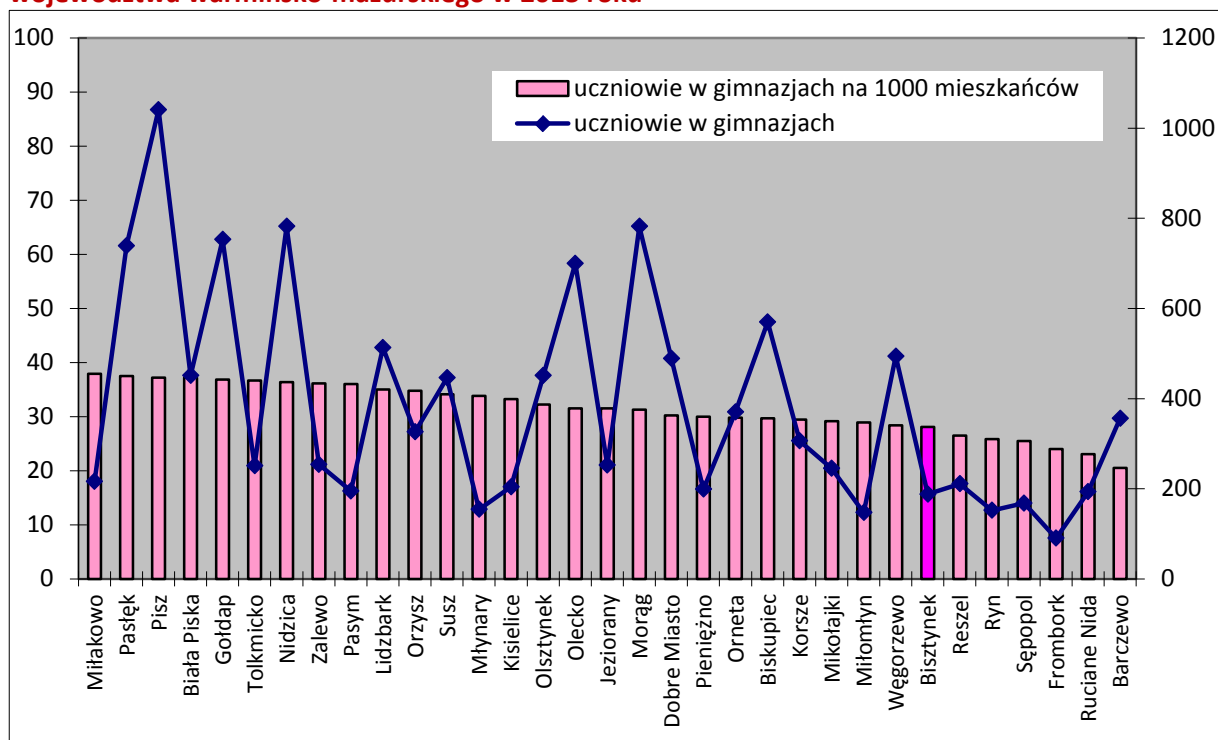
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 14 Szkolnictwo gimnazjalne - współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

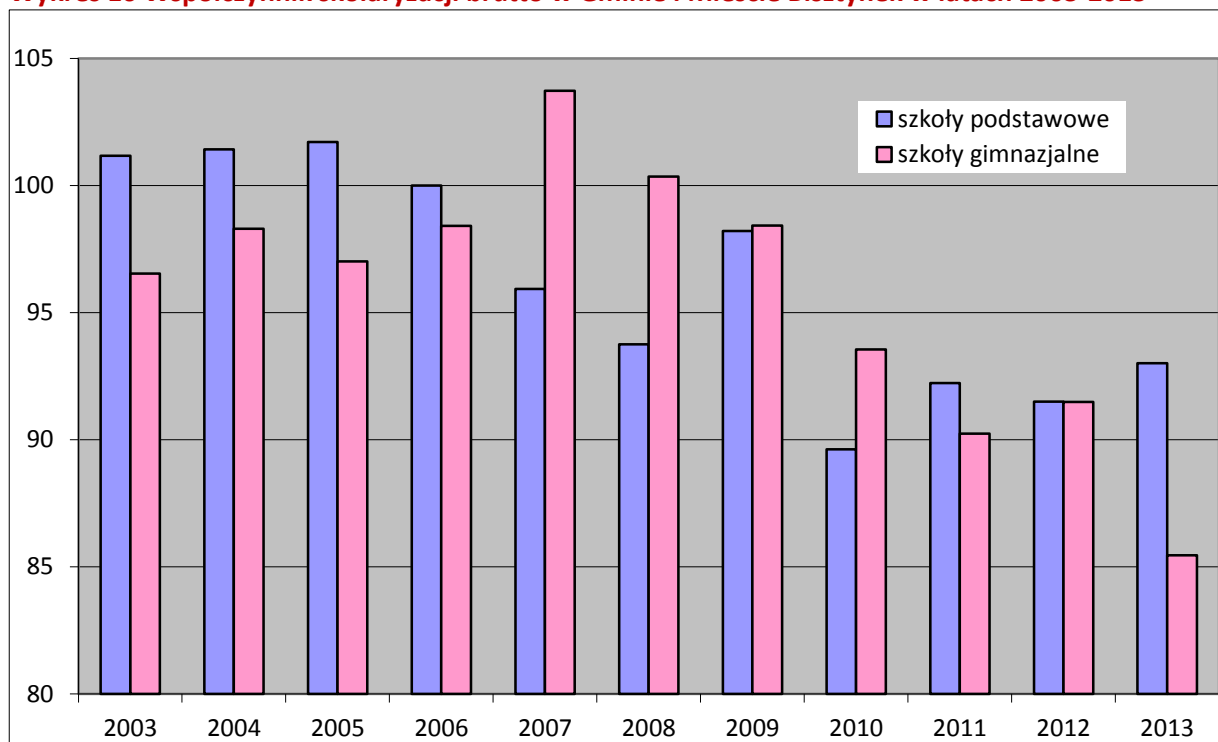
Wykres 15 Uczniowie szkół gimnazjalnych w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

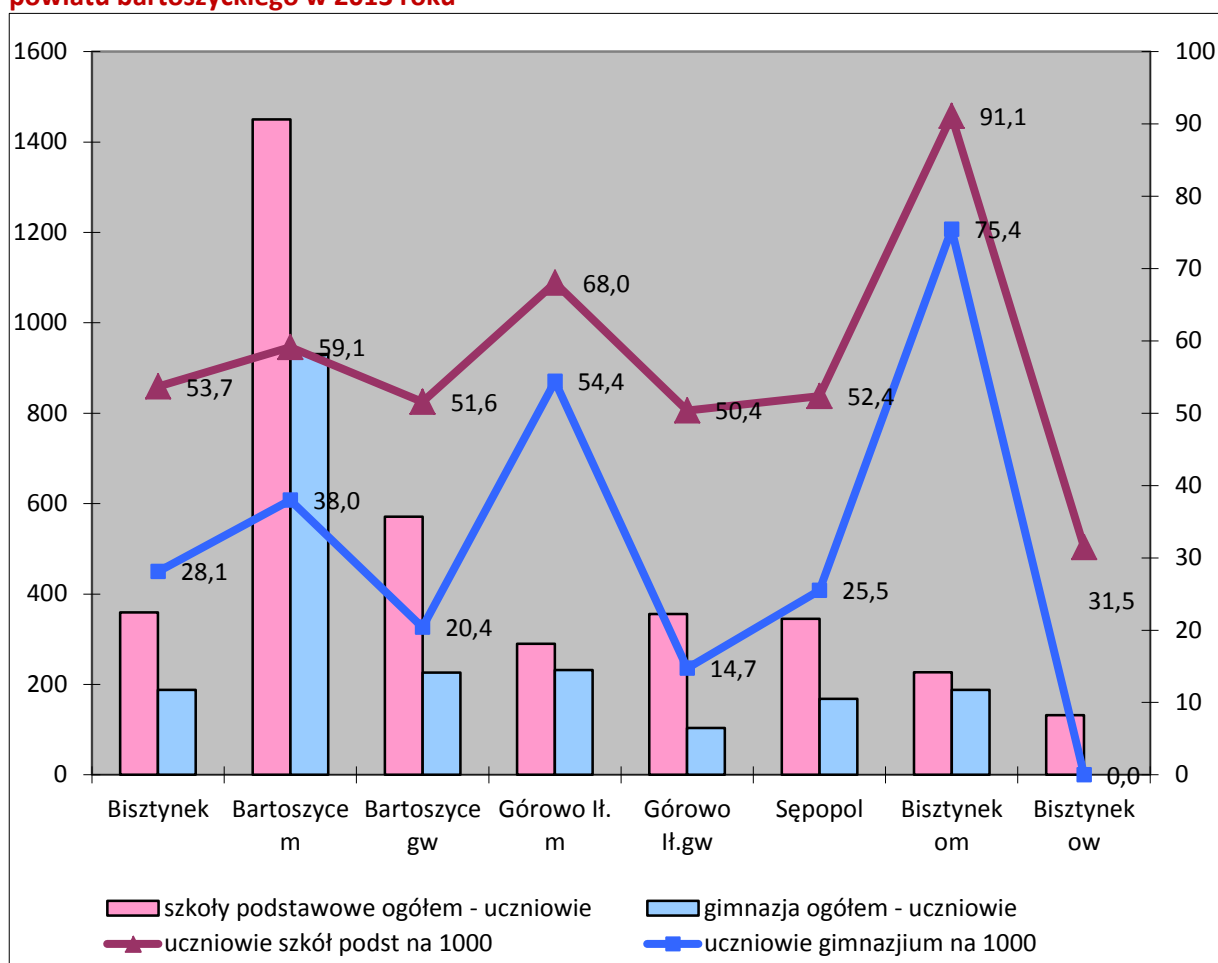
Współczynniki skolaryzacji Gminy i Miasta Bisztynek dla szkoły podstawowej i gimnazjum wynoszą poniżej 100, od kilku lat systematycznie zmniejszają się, co świadczy o tym, że część uczniów korzysta ze szkół poza gminą. Na uczniów uczących się poza gminą subwencja oświatowa nie jest naliczana, przez co gmina ma niższe dochody.

Wykres 16 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2003-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 17 Uczniowie w szkołach podstawowych i gimnazjach w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

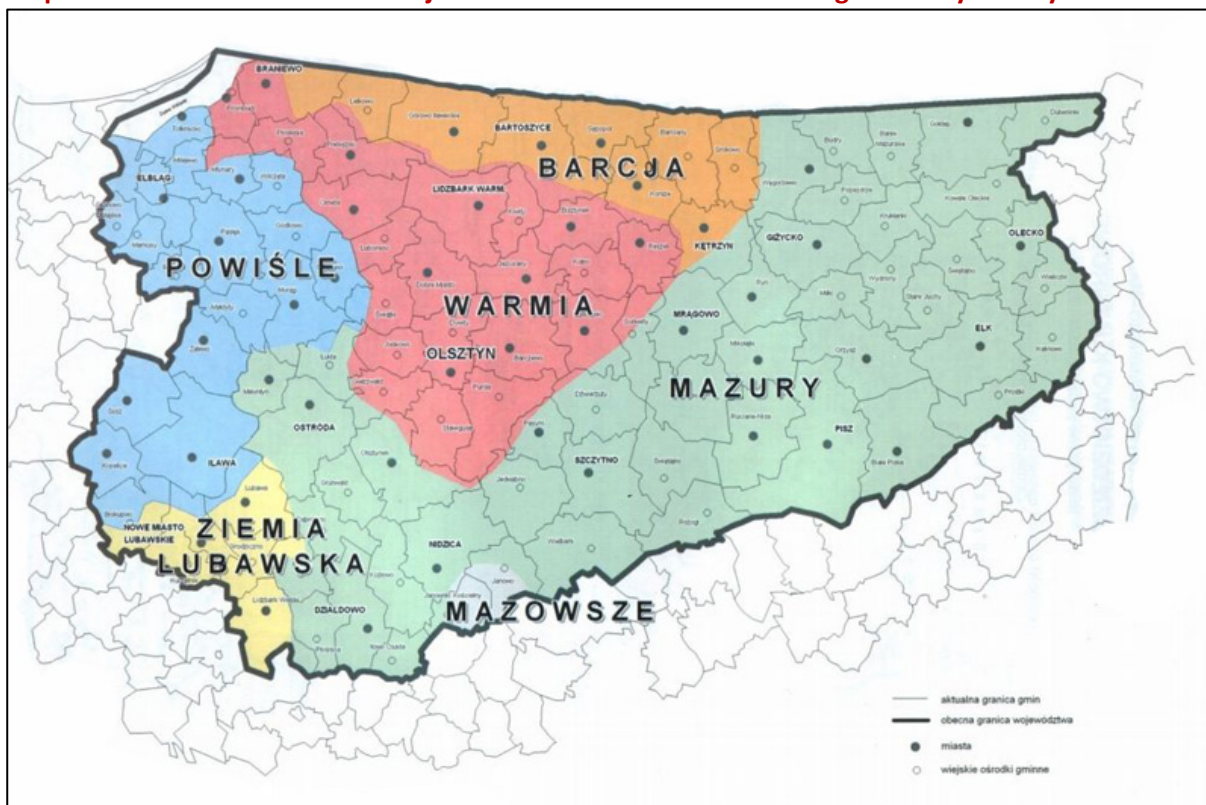
Kultura

Położenie Gminy i Miasta Bisztynek na terenach, które na przestrzeni wieków przynależały do różnych narodowości wpłynęło na jego wielokulturowość. Punktem zwrotnym, podobnie jak w przypadku innych miast, miasteczek i wsi województwa warmińsko-mazurskiego był rok 1945 – rozpoczął się proces wymiany ludności. Na miejsce zamieszkujących tu Warmiaków, Mazurów, Niemców, sprowadzona została ludność z Polski centralnej, kresów wschodnich, Ukraińcy przesiedleni w ramach akcji „Wisła”.

Na tych terenach kultywowane są tradycje polskie i pruskie, a także w pewnej mierze niemieckie przy docenieniu spuścizny ludności rodzimej – Warmiaków i Mazurów oraz ludności osiedlonej.³

³ Na podstawie: Izabela Lewandowska, Anita Romulewicz, *Historia kultury i dziedzictwo kulturowe Warmii i Mazur. Bibliografia za lata 1990-2009*, Olsztyn 2010.

Mapa 7 Dziedzictwo kulturowe województwa warmińsko-mazurskiego – krainy historyczne

Źródło: Dziedzictwo kulturowe Warmii - Mazur - Powiśla: stan zachowania, potencjały i problemy, Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2006

Obiekty zabytkowe objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego na terenach wiejskich Gminy i Miasta Bisztynek to głównie kościoły i inne zabytki przykościelne oraz zespoły parków podworskich.

Walory kulturowe gminy koncentrują się głównie w granicach samego miasta Bisztynek. Tu też wyznaczono 6 zespołów obiektów do bezwzględного zachowania. Natomiast znakomita większość dominującej w krajobrazie miasta zabudowy przedwojennej postulowana jest do ochrony konserwatorskiej. Oznacza to, że jakiegokolwiek działania uzgadniane być muszą z konserwatorem.

Dodatkowym elementem są wyznaczone w obrębie miasta strefy konserwatorskie oraz strefa ochrony archeologicznej. Razem obejmują one ok. 60% terenu miasta, w tym prawie wszystkie tereny zurbanizowane.

Tabela 5 Wykaz zabytków nieruchomych Gminy i Miasta Bisztynek

Bisztynek
założenie urbanistyczne starego miasta, XIV- XIX, nr rej.: 186 (B781) z 12.10.1957
kościół farny p.w. św. Macieja, XIV, XVIII, nr rej.: A-413 z 12.10.1957
budynek gospodarczy obok kościoła, XVIII, nr rej.: 518 (B/85) z 12.10.1957
kościół ewangelicki, ul. 9 Maja, 1883-1888, nr rej.: 2204 z 23.12.1983
kapliczka przydrożna, pocz. XVIII, 1825, nr rej.: 624 z 7.10.1968
cmentarz rzym.-kat., ul. Wojska Polskiego, XX, nr rej.: 3693 z 19.03.1987
kościół, ob. kaplica cmentarna p.w. św. Mikołaja, 1612-1618, 1892, nr rej.: 623 z 7.10.1967
cmentarz ewangelicko-augsburski, ul. Grodzka, pocz. XIX, nr rej.: 3692 z 19.03.1987
kapliczka, nr rej.: 2206 z 27.05.1993
brama Lidzbarska, XV, XVI, XVIII, nr rej.: 519 (B/82) z 12.10.1957
remiza strażacka, ul. Grodzka, k. XIX, nr rej.: 4215 z 11.05.1992

<p>Grzęda kościół par. p.w. św. Mikołaja, XV-XIX, nr rej.: 630 z 8.10.1967 cmentarz przykościelny, nr rej.: 3788 z 19.03.1987</p>
<p>Księżno kaplica rzym.-kat., k. XIX, nr rej.: 2248 z 21.10.1996</p>
<p>Lądek kaplica fil. p.w. MB Królowej Aniołów, poł. XIX, nr rej.: 2250 z 8.02.1999</p>
<p>Mołdyty zespół dworski, XVIII-XIX: - dwór, nr rej.: 618 z 7.10.1967 - park, nr rej.: 1333 z 29.11.1978</p>
<p>Nisko zespół dworski, k. XIX: dwór, nr rej.: 2256 z 10.07.2000 park, nr rej.: 1431 z 24.05.1978</p>
<p>Paluzy kościół par. p.w. Świętego Krzyża, 2 poł. XIV, nr rej.: 637 z 12.10.1967 cmentarz przykościelny, nr rej.: j.w. dwór, ob. dom nr 18,1870, nr rej.: 4111 z 9.05.1989</p>
<p>Prosioty kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, XVI, 1842-1844, nr rej.: 641 z 12.10.1967 cmentarz przykościelny, nr rej.: 3787 z 19.03.1987</p>
<p>Sątopy kościół par. p.w. św. Jodoka, XIV, 1884-1886, nr rej.: 2265 z 9.05.1989 cmentarz przykościelny, nr rej.: 3786 z 19.03.1987 plebania, k. XVIII, nr rej.: 642 z 12.10.1967</p>
<p>Sątopy-Samulewo zespół dworski, XVIII, nr rej.: 129 (S/27) z 13.03.1950: dwór i park</p>
<p>Sułowo kościół par. p.w. Świętego Krzyża, 1500-XIX, nr rej.: 763 z 26.11.1967 oraz 856 z 21.08.1968 cmentarz przykościelny, nr rej.: 3785 z 19.03.1987 kapliczka przydrożna obok cmentarza par., k. XIX, nr rej.: 2269 z 9.05.1989 kapliczka przydrożna obok cmentarza par., k. XIX, nr rej.: 2270 z 9.05.1989 kapliczka przydrożna przy drodze do Rokitnika, k. XVIII, nr rej.: 2273 z 9.05.1989 cmentarz rzym.-kat., nr rej.: 3784 z 19.03.1987</p>
<p>Unikowo kościół p.w. św. Jana Chrzyciela, XV, nr rej.: 620 z 7.10.1967 cmentarz grzebalny, nr rej.: 3783 z 19.03.1987 dwór nr 17, 1890, nr rej.: 4110 z 9.05.1989</p>
<p>Wozławki kościół par. p.w. św. Antoniego z kaplicą rodziny Eulenburgów, XV, XVII-XVIII, nr rej.: 53 (W/8) z 10.09.1949 ogrodzenie, nr rej.: j.w. cmentarz przykościelny, nr rej.: 3782 z 19.03.1987 plebania, nr 10, 2 poł. XVIII, nr rej.: A-4527z 25.06.2009 dom nr 19, k. XIX, nr rej.: 2283 z 18.10.1990</p>

Źródło: Rejestr zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego, portal Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie(10.11.2015) www.wuoz.olsztyn.pl

Do najważniejszych imprez kulturalnych w gminie należą:

- Dni Rodziny w Bisztyнку
- Dni Bisztyńka
- Festiwal Kultury Słowiańskiej w Bisztyнку
- Gminne Święto Plonów (dożynki)

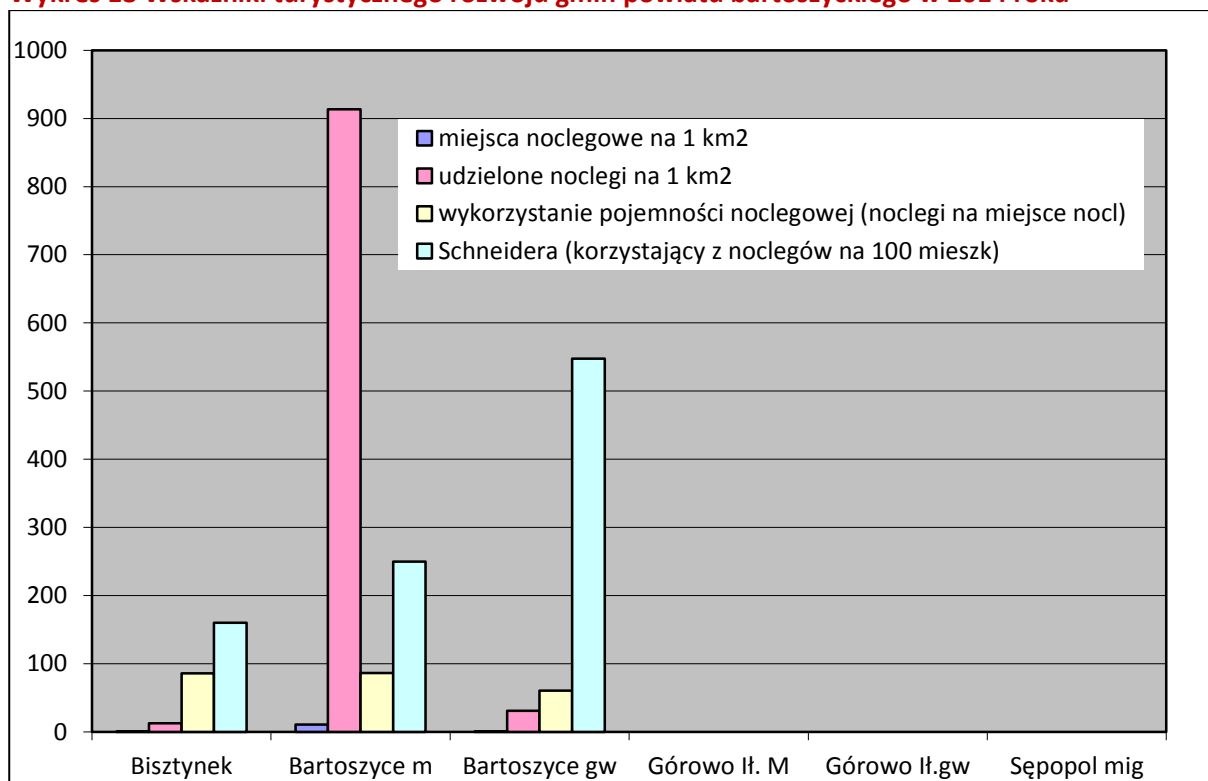
O działania kulturalne i edukacyjne dla mieszkańców gminy dba Ośrodek Kultury i Aktywności Lokalnej w Bisztyнку oraz Biblioteka Publiczna w Bisztyнку wraz z filiami w Prositach, Wozławkach i Sątopach.

Turystyka

Gmina i Miasto Bisztynek leży na dawnym Trakcie Królewskim z Warszawy do Królewca- obecnie Kaliningradu. Na terenie gminy istnieją warunki do rozbudowania oferty związanej z aktywnym wypoczynkiem. Ośrodki rekreacyjne do jazdy konnej i wypraw rowerowych, pagórkowata rzeźba tereny, a także przebiegające przez gminę szlaki komunikacyjne i turystyczne m. in. europejski szlak turystyczny E-11 oraz międzynarodowa trasa rowerowa śladami starych zamków w Lidzbarku Warmińskim, Reszlu, Kętrzynie, stanowią duży atut i mogą przyciągać turystów.

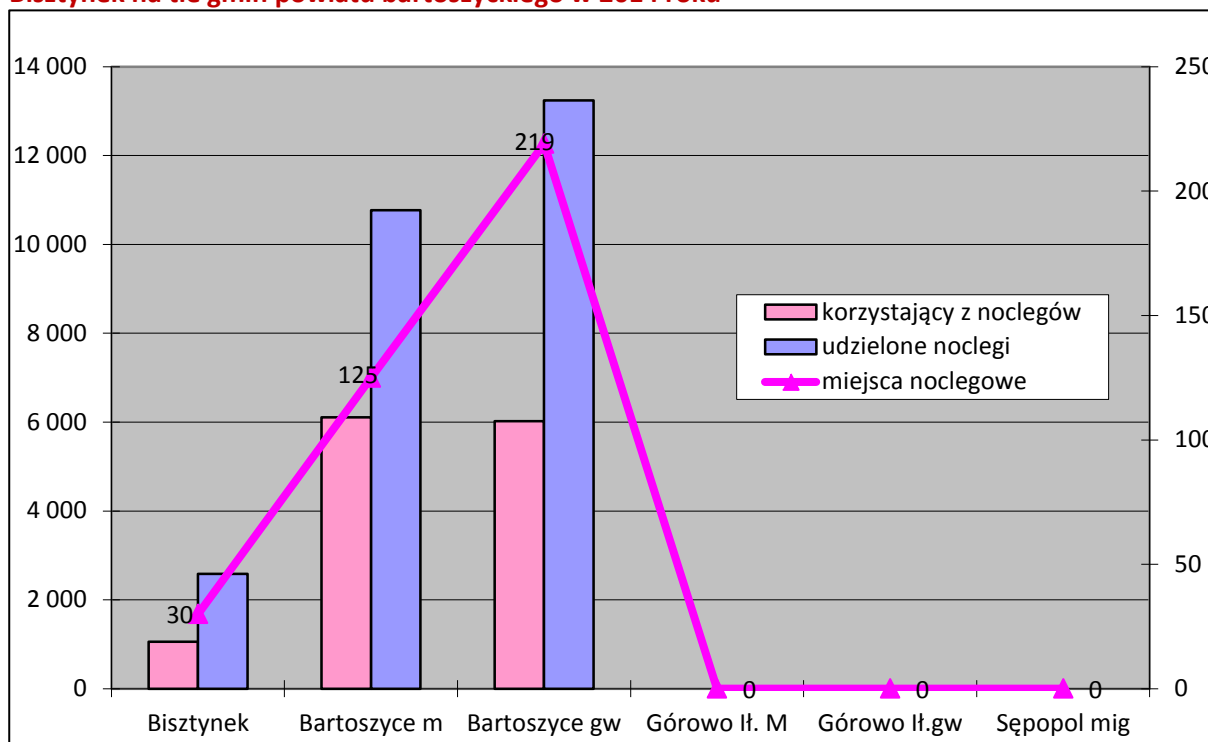
Na terenie gminy funkcjonuje jeden pensjonat objęty w badaniach GUS. Swoją działalność reklamują także gospodarstwa agroturystyczne i kwatery prywatne.

Wykres 18 Wskaźniki turystycznego rozwoju gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku

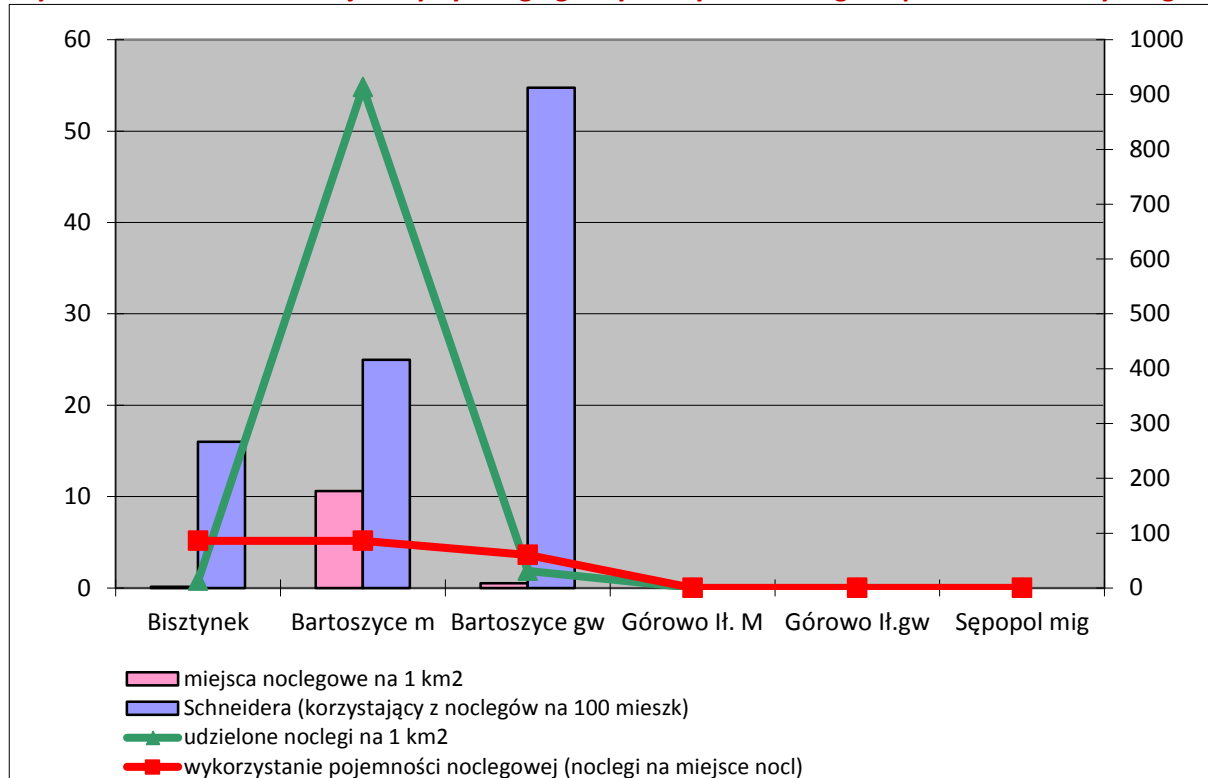
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 19 Korzystający z noclegów, udzielone noclegi oraz miejsca noclegowe w miejsko-wiejskiej gminie Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 20 Wskaźniki rozwoju turystycznego gminy Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

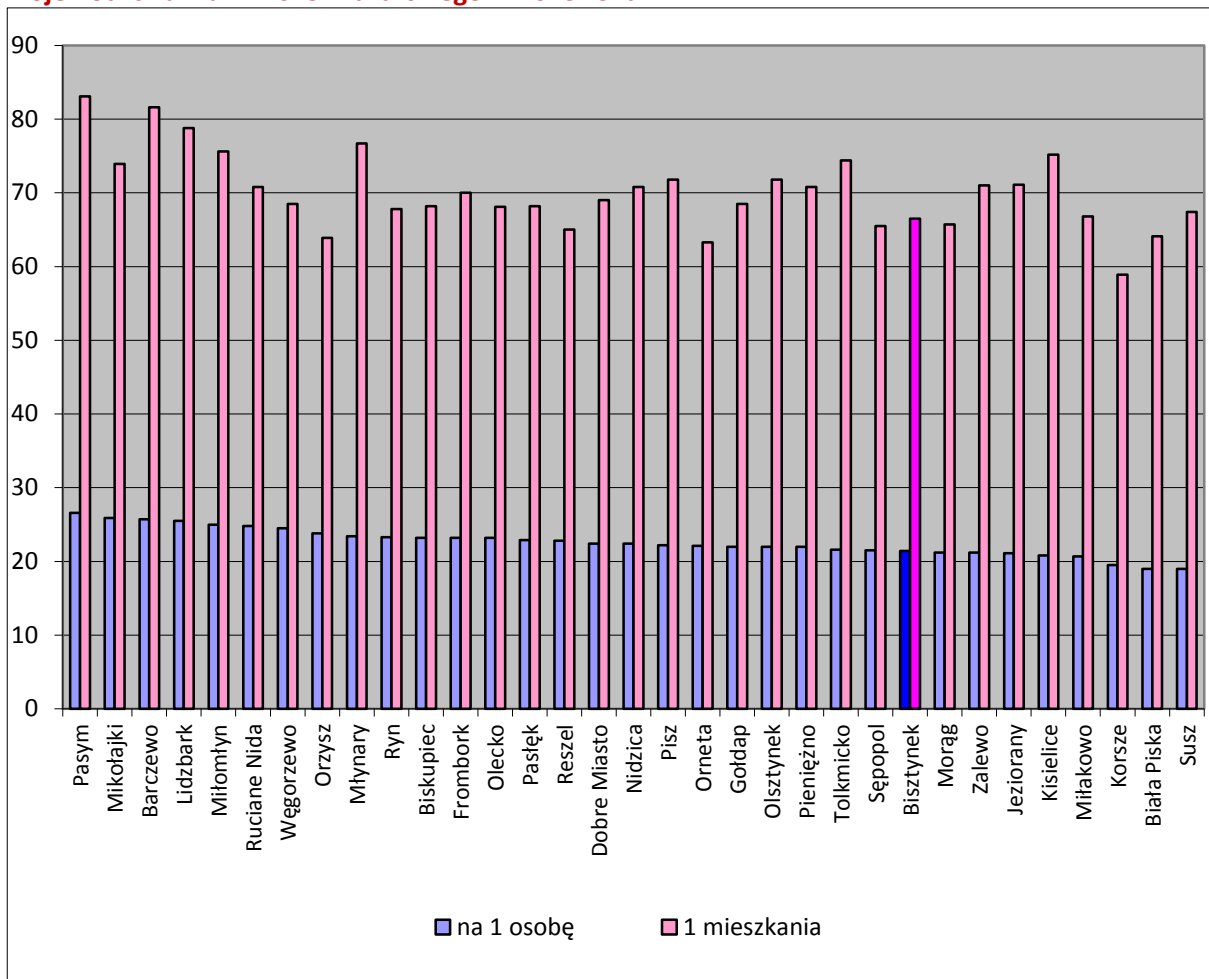
Analiza wskaźników rozwoju turystycznego pozwala określić stosunkowo słabe wykorzystanie rozwoju turystyki, zwłaszcza na tle dwóch gmin powiatu bartoszyckiego, gmin Bartoszyce miejskiej i wiejskiej.

Zasoby mieszkaniowe

W 2013 roku w Gminie i Mieście Bisztynek zgodnie z danymi GUS było 2147 mieszkań.

Powierzchnia mieszkań w porównaniu do gmin miejsko-wiejskich jest nieco mniejsza niż średnia, zarówno w przeliczeniu na osobę jak i na mieszkanie.

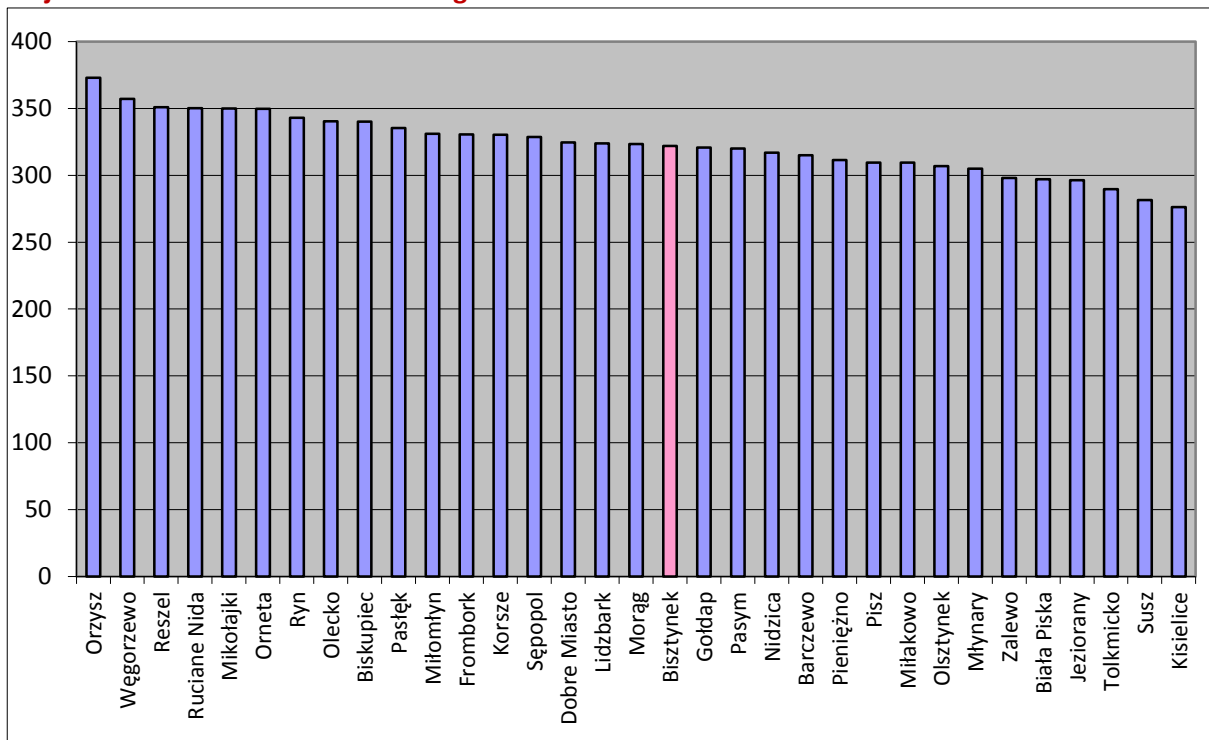
Wykres 21 Powierzchnia mieszkań w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

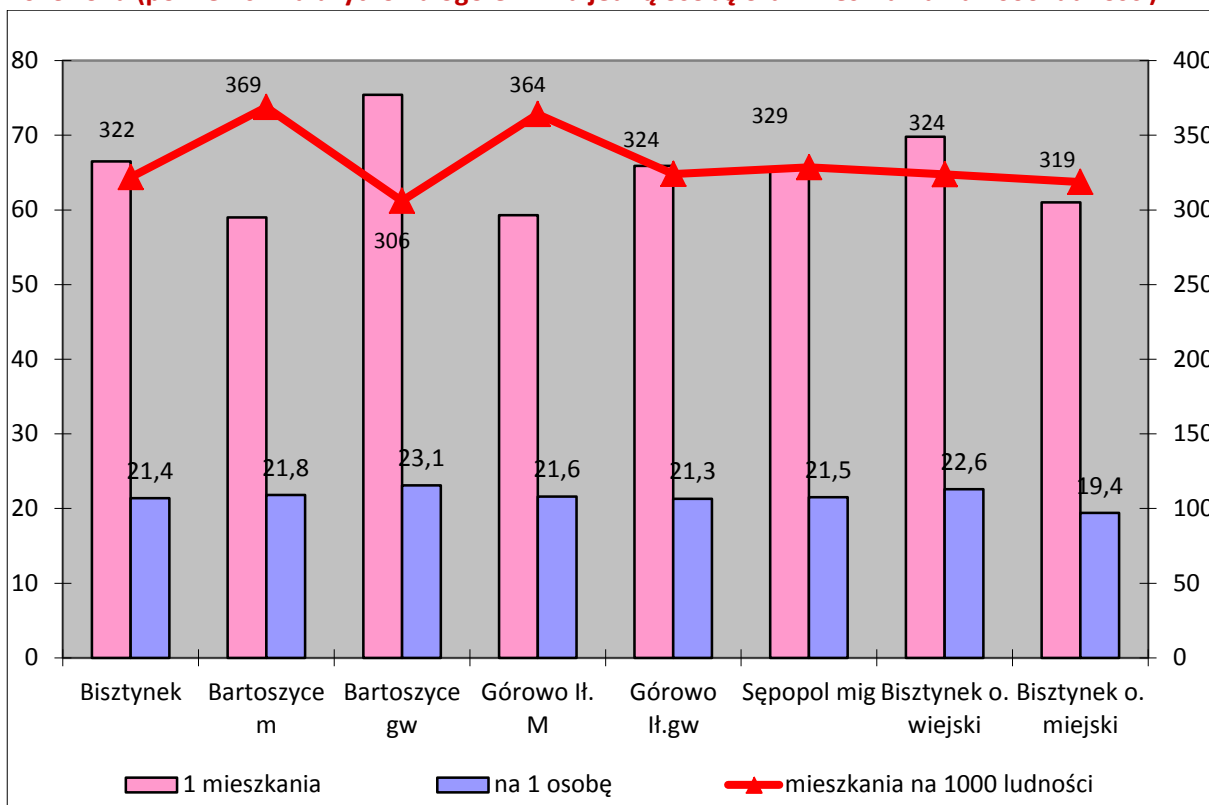
Mieszkań na 1000 mieszkańców Gmina i Miasto Bisztynek ma również mniej niż średnia dla gmin miejsko-wiejskich, a także w porównaniu do gmin powiatu bartoszyckiego.

Wykres 22 Mieszkania na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 23 Zasoby mieszkaniowe w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku (powierzchnia użytkowa ogółem i na jedną osobę oraz mieszkania na 1000 ludności)

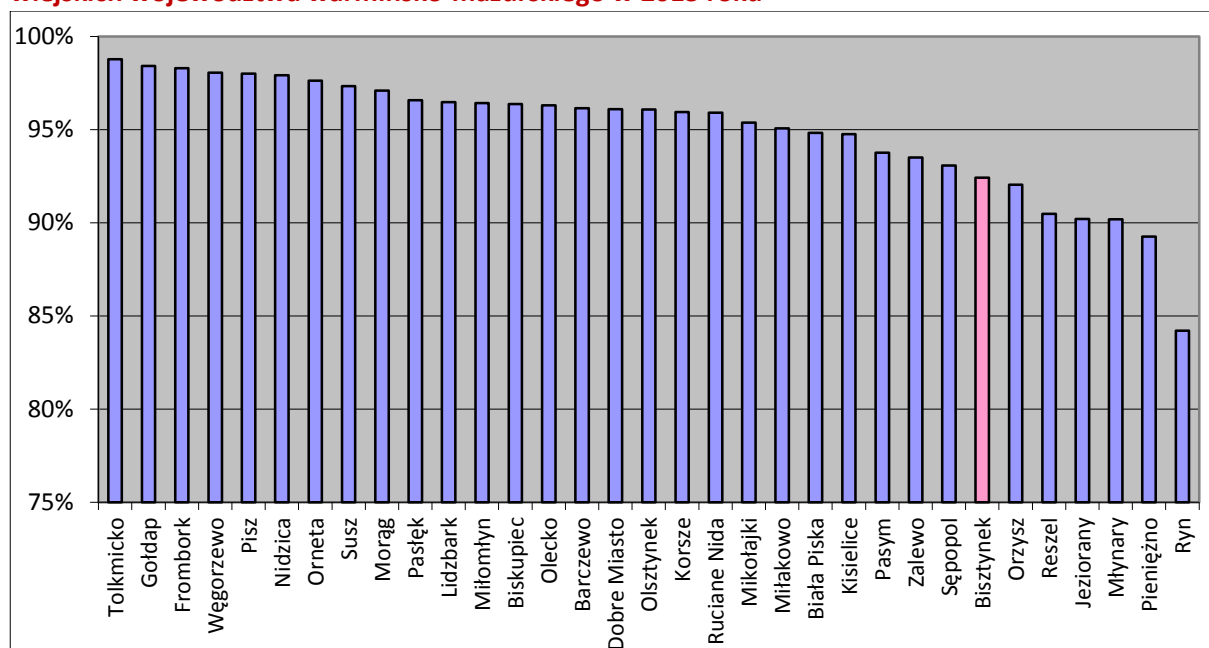

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Gospodarka komunalna

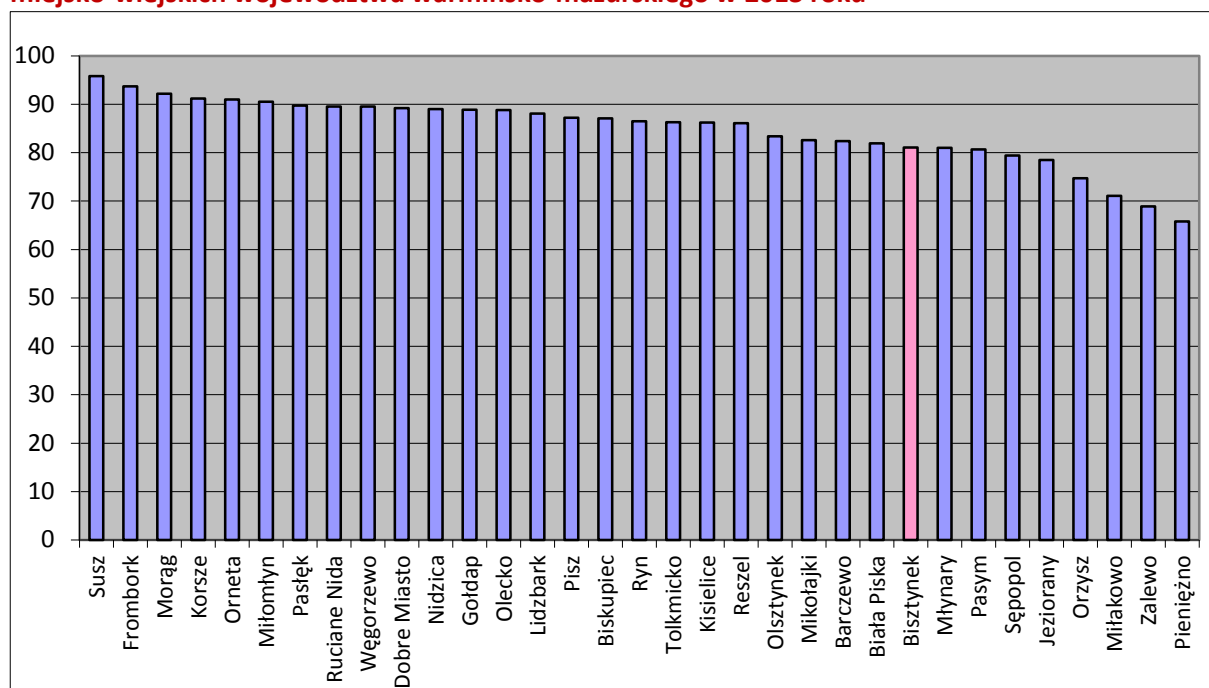
Dziedzina dotyczy zarówno wyposażenia mieszkań w media techniczne jak i wskaźniki ukazujące jaki % mieszkańców może korzystać z określonych mediów.

Wykres 24 Wyposażenie mieszkań w wodociąg w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

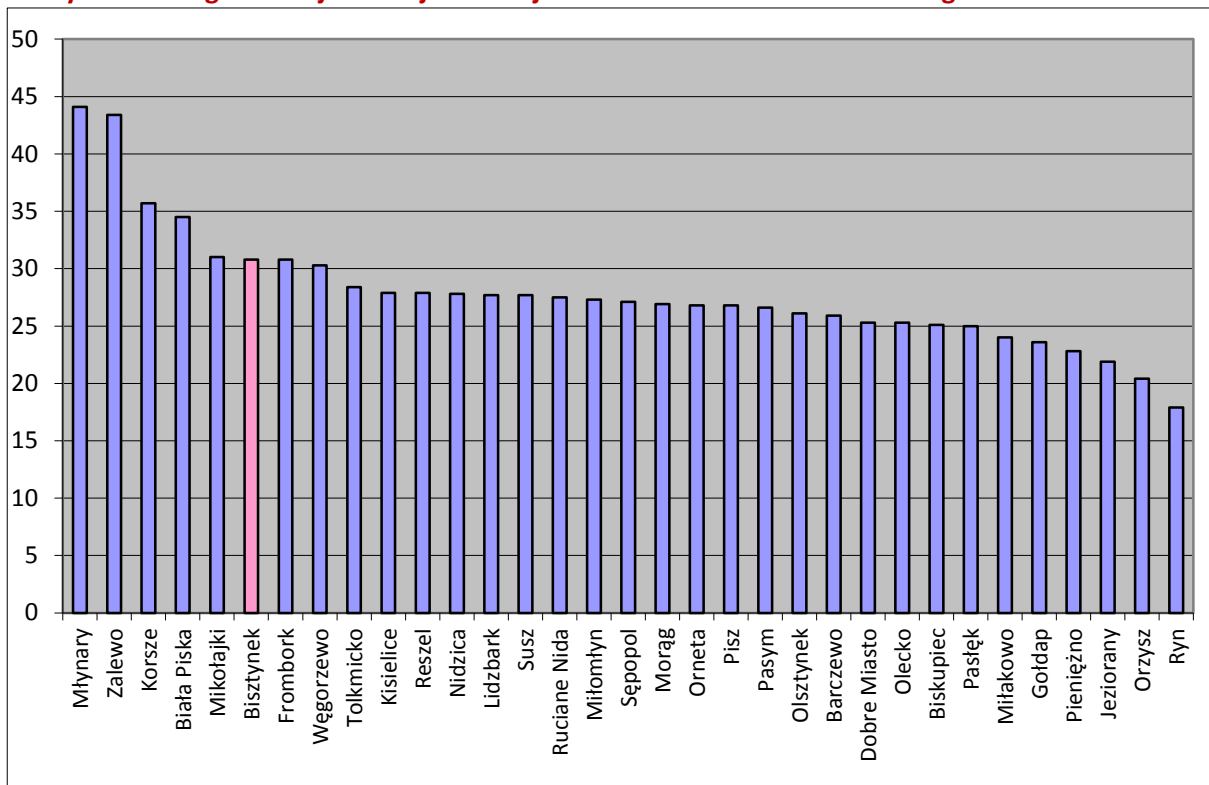
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 25 Korzystający z wodociągu do ludności ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

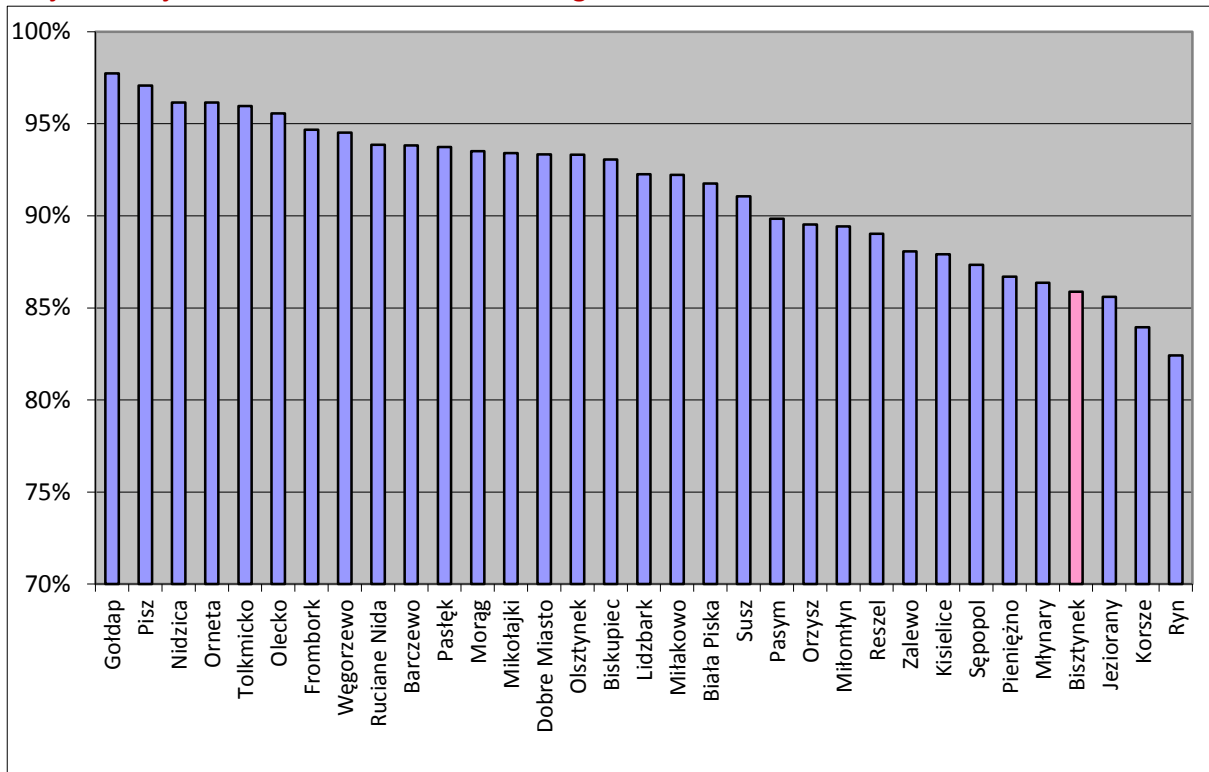
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 26 Zużycie wody z wodociągu w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

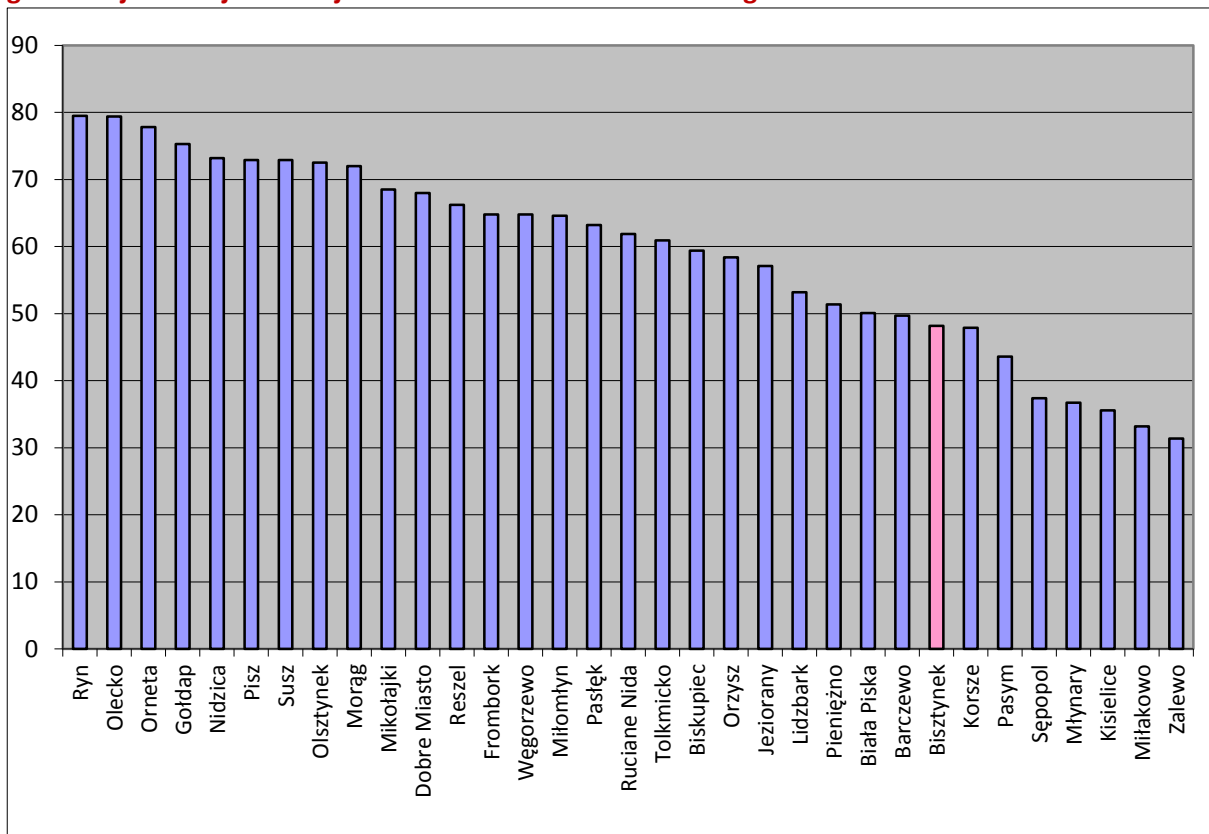
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 27 Wyposażenie mieszkań w ustęp spłukiwany w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

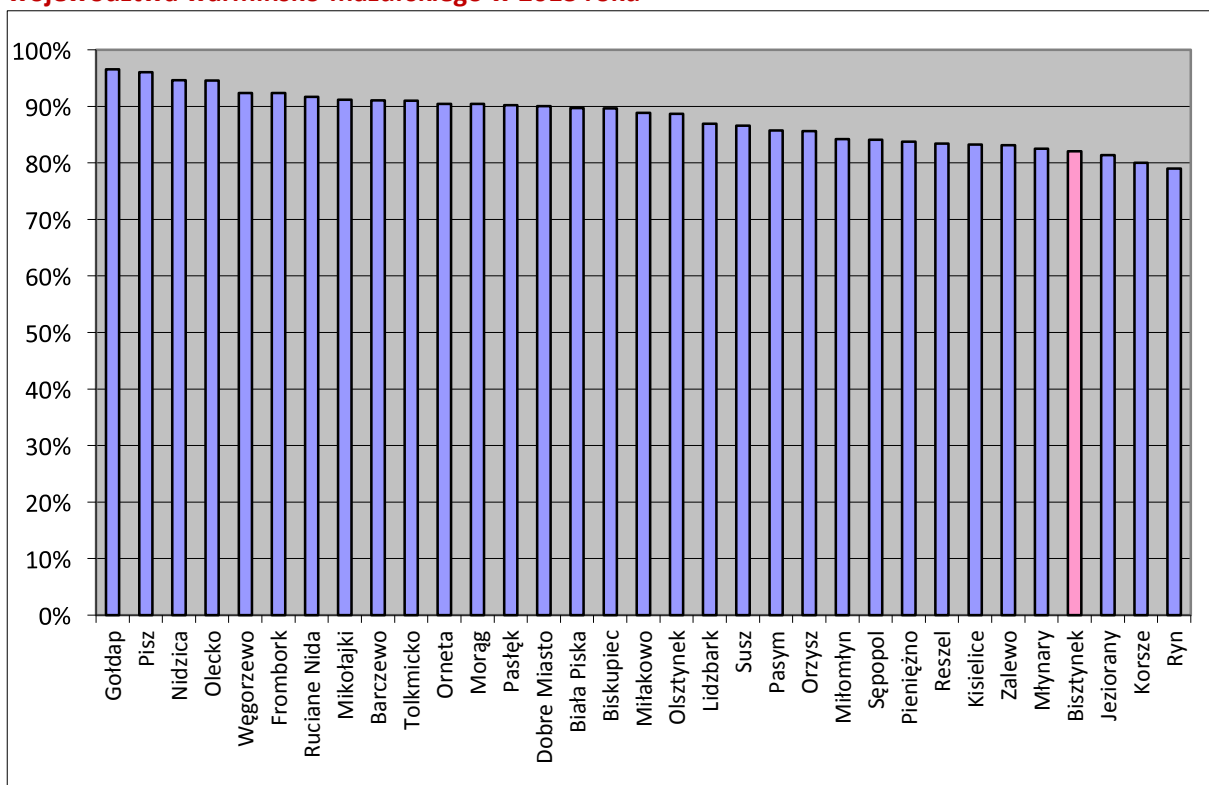
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 28 Korzystający z kanalizacji w stosunku do ludności ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

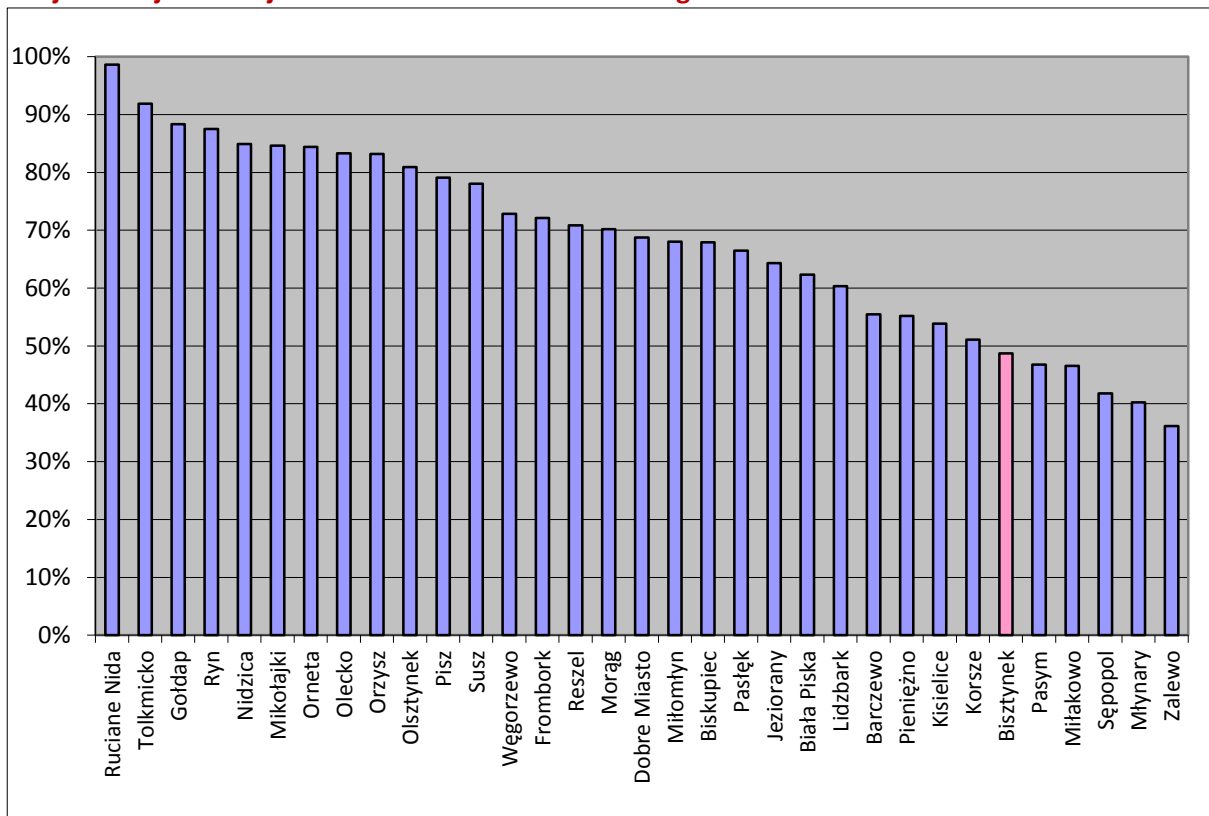
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 29 Wyposażenie mieszkań w łazienkę w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

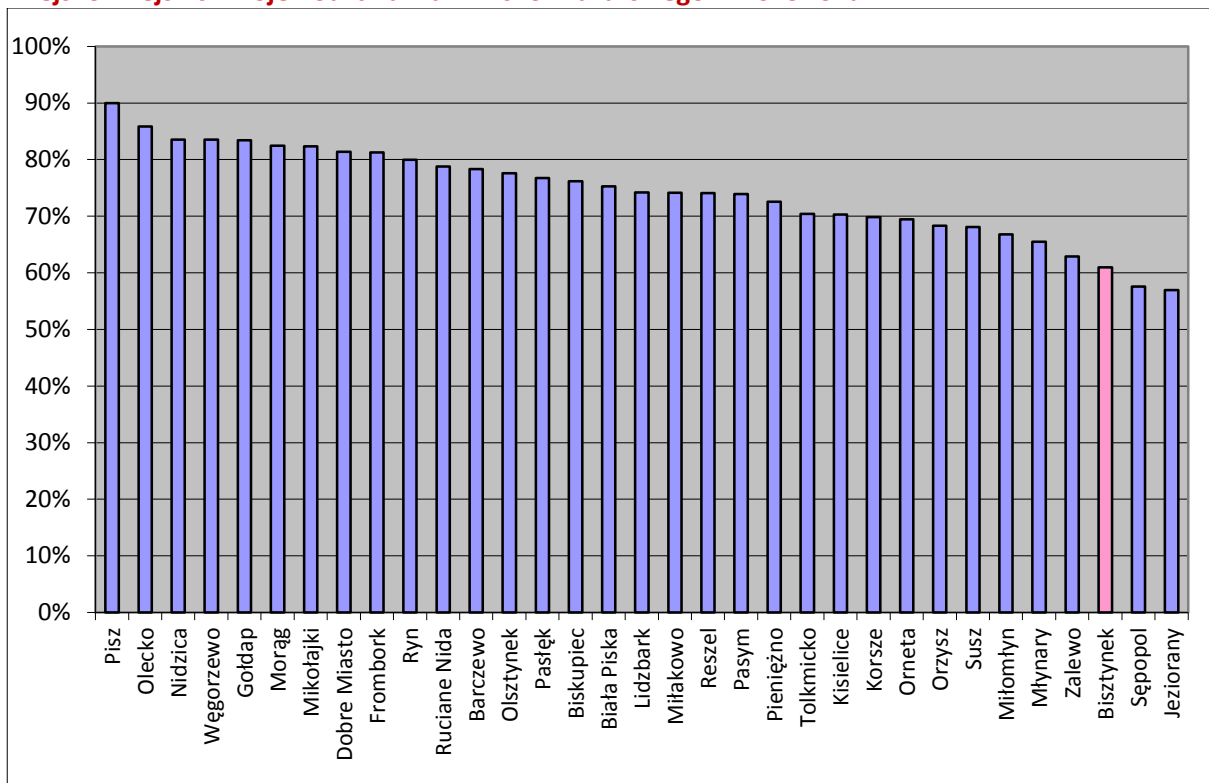
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 30 Procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

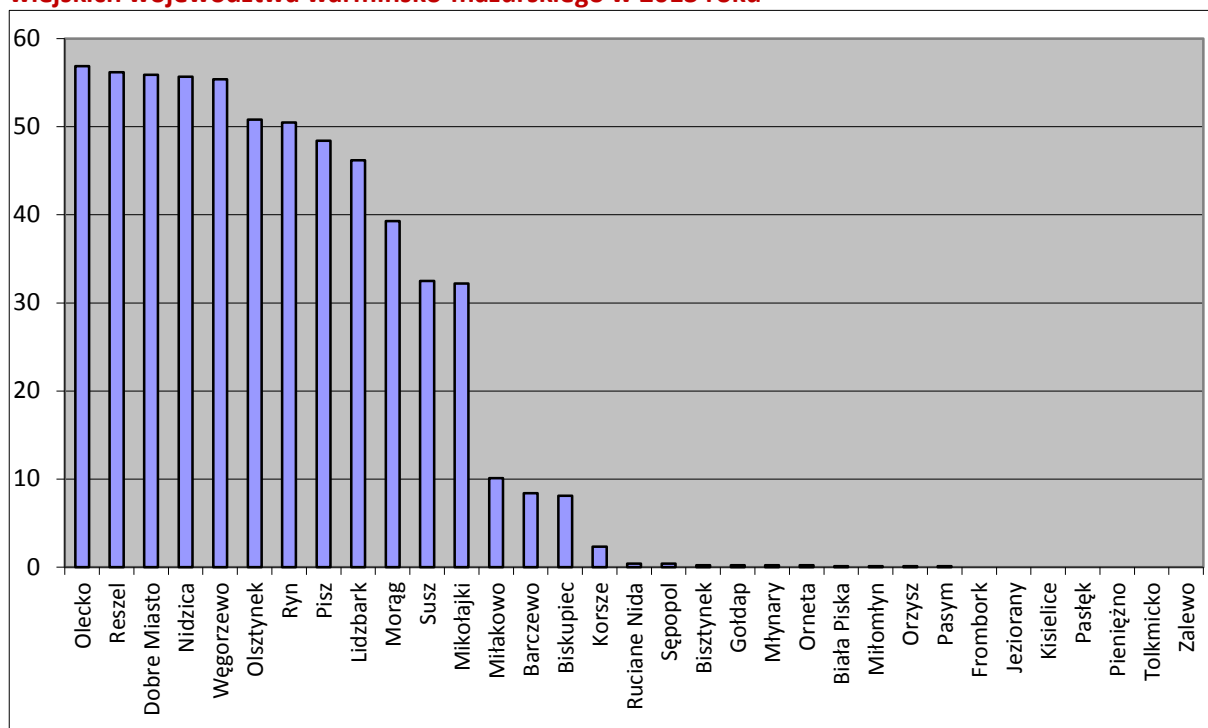
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 31 Wyposażenie mieszkań w centralne ogrzewanie w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

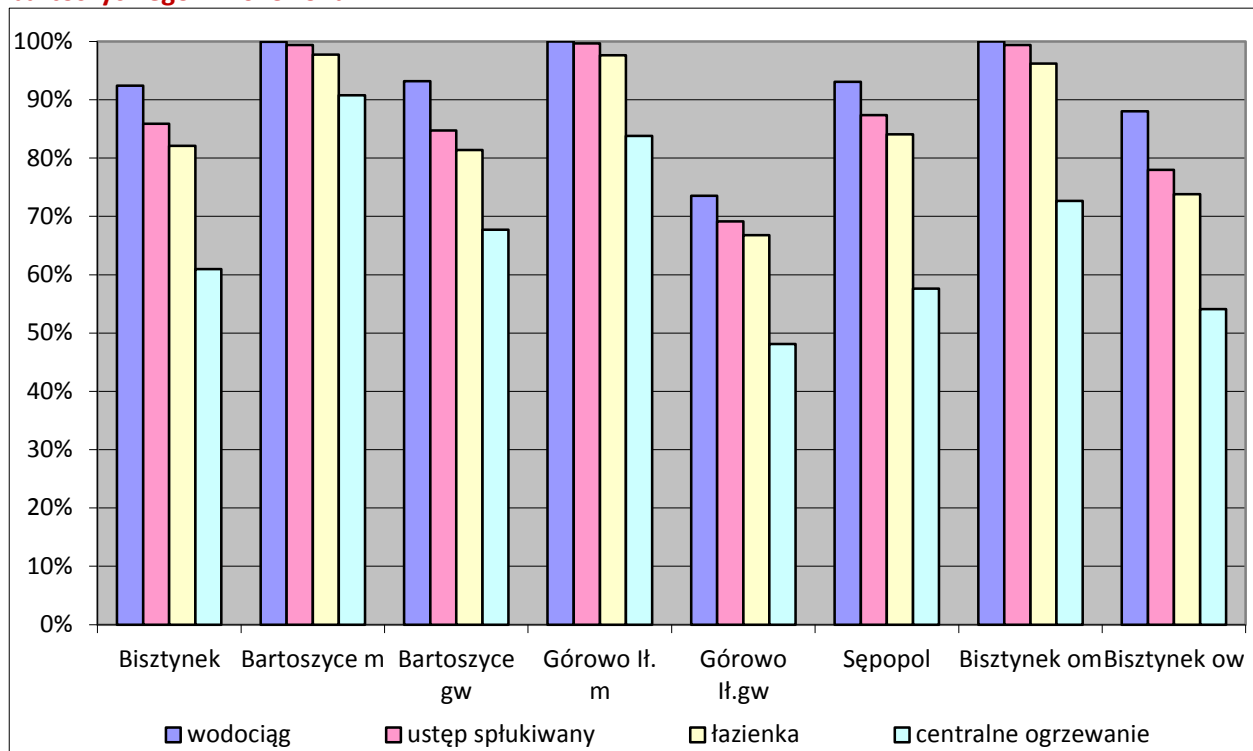
Wykres 32 Procent mieszkańców korzystających z gazu w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wszystkie wskaźniki Gminy i Miasta Bisztynek w zakresie wyposażenia mieszkań w poszczególne media: wodociąg, ustęp spłukiwany, kanalizację, centralne ogrzewanie i w łazienkę w stosunku do gmin miejsko-wiejskich są niższe od średnich. Podobnie przedstawiają się wskaźniki obejmujące % mieszkańców korzystających z wodociągu, z oczyszczalni ścieków, z gazu sieciowego – dla Bisztynka są niższe niż w innych gminach miejsko-wiejskich.

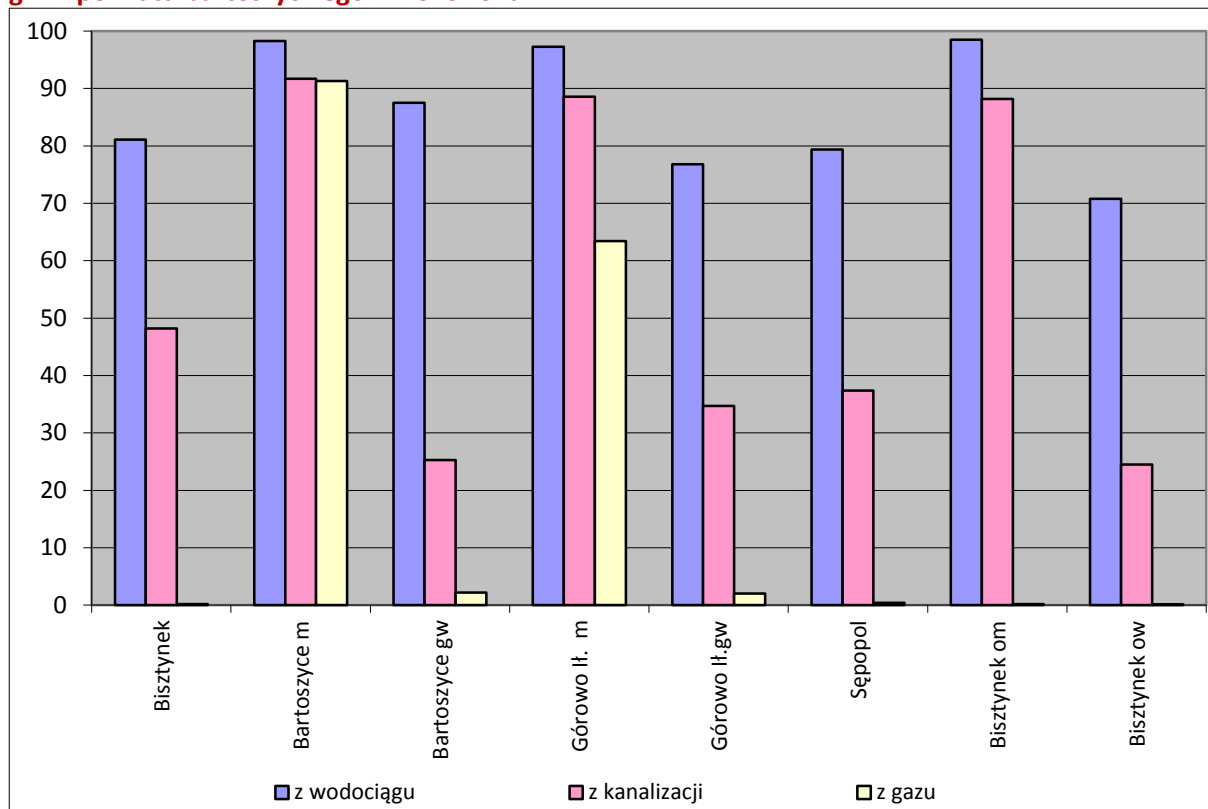
Wykres 33 Wyposażenie mieszkań w media techniczne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Sytuacja w zakresie wyposażenia mieszkań w media techniczne Gminy i Miasta Bisztynek nie odbiega od pozostałych gmin powiatu bartoszyckiego. Zwraca jednak uwagę dysproporcja wewnątrz gminy: obszar miejski bardzo dobrze wyposażony, obszar wiejski umożliwia korzystanie z kanalizacji dla 24,5% mieszkańców.

Wykres 34 Korzystający z instalacji technicznej w % do ogółu ludności w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

W gminie Bisztynek (głównie na obszarach wiejskich) zaznacza się dysproporcja pomiędzy korzystającymi z sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Sytuacja uwarunkowana jest czynnikami technicznymi i ekonomicznymi. Według uzyskanych danych, rozwój sieci kanalizacyjnych to jedno z najważniejszych zadań, przed którym stoi gmina (mniej niż połowa ludności gminy obsługiwana jest przez oczyszczalnię ścieków).

Z analizy wyposażenia mieszkań w media techniczne wynika, że obecnie w większości gospodarstw domowych ścieki odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone do oczyszczalni ścieków.

Rynek pracy

Rynek pracy w gminie Bisztynek dotykają podobne problemy jak w skali całego kraju - niekorzystne zjawiska społeczne związane z osłabieniem koniunktury gospodarczej, pogłębianie się luki cywilizacyjnej w rozwoju regionalnym, a także wyjazdy wielu wykwalifikowanych osób za granicę lub do większych ośrodków w Polsce.

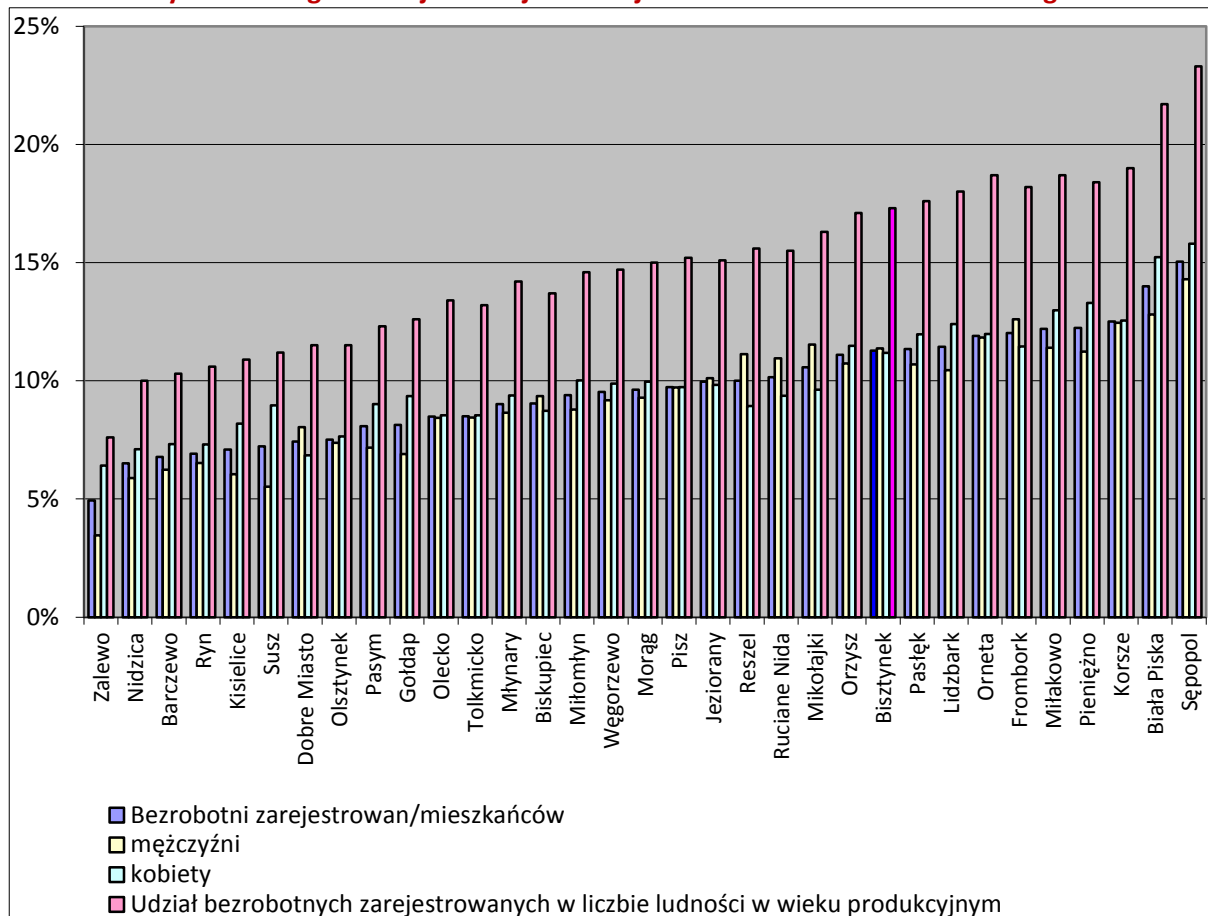
Tabela 6 Rynek pracy w Gminie i Mieście Bisztynek w liczbach (2008-2013)

	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pracujący							
ogółem	osoba	540	597	575	517	531	487
mężczyźni	osoba	244	265	251	220	237	196
kobiety	osoba	296	332	324	297	294	291
Bezrobotni zarejestrowani							
ogółem	osoba	794	823	727	723	737	754
mężczyźni	osoba	327	410	351	349	360	371
kobiety	osoba	467	413	376	374	377	383
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym							
ogółem	%	18,9	19,6	16,3	16,4	16,8	17,3
kobiety	%	23,5	20,7	18,0	18,1	18,5	19,0
mężczyźni	%	14,8	18,6	14,9	14,8	15,3	15,8

Źródło: Dane GUS (BDL)

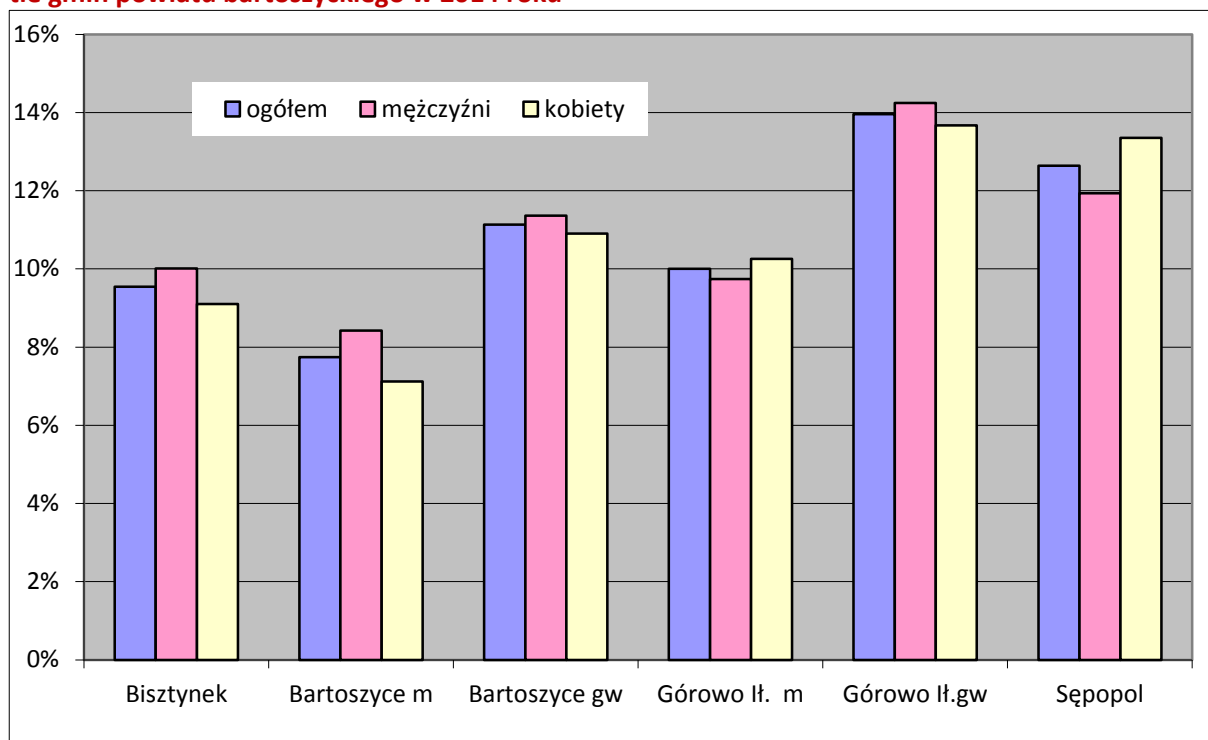
W 2013 roku w Gminie i Mieście Bisztynek zarejestrowanych jako bezrobotni było 754 osób, a w 2014 roku 632 osób.

Wykres 35 Bezrobotni w stosunku do ludności ogółem oraz ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

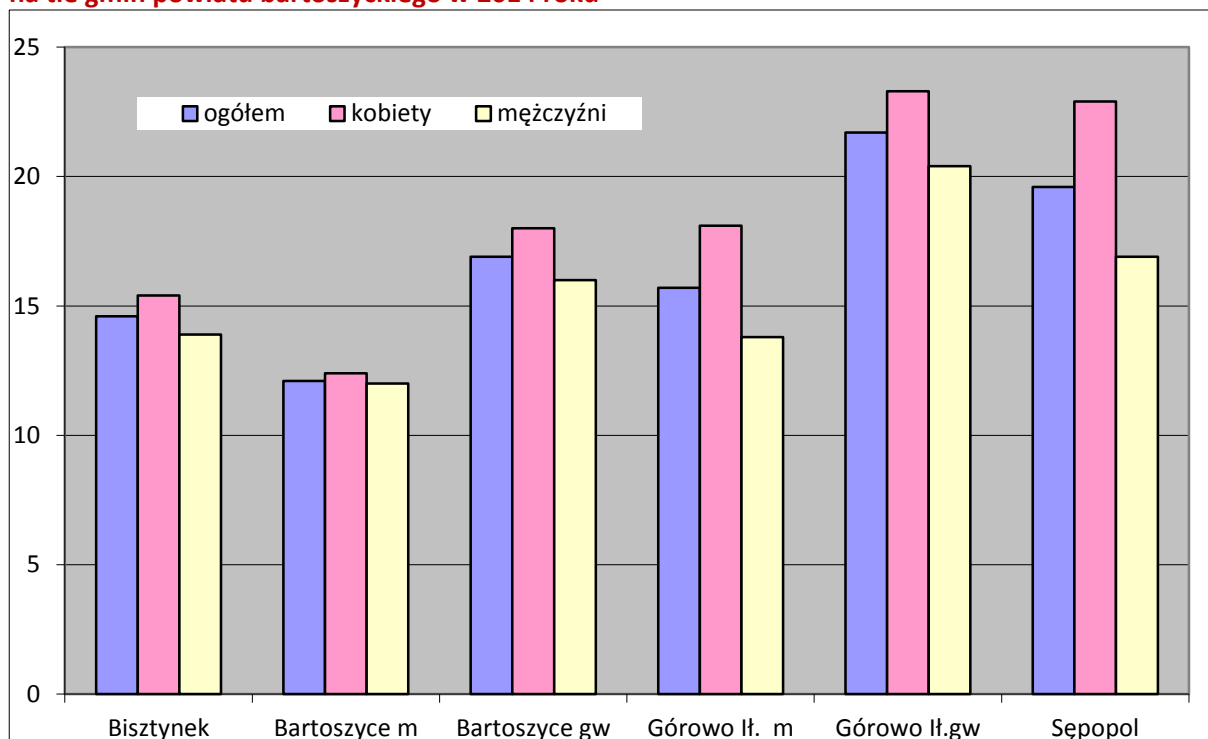
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 36 Zarejestrowani bezrobotni w stosunku do ogółu mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

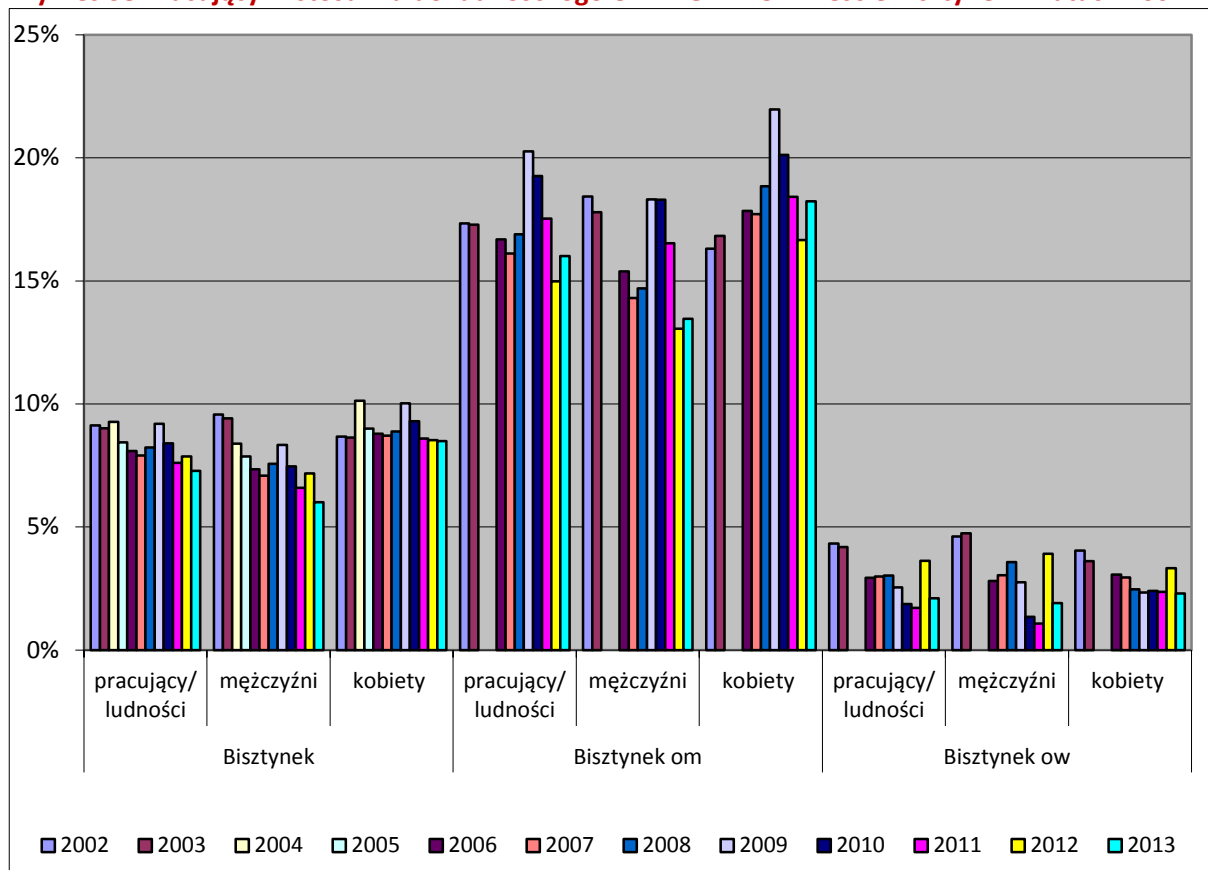
Wykres 37 Bezrobotni w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

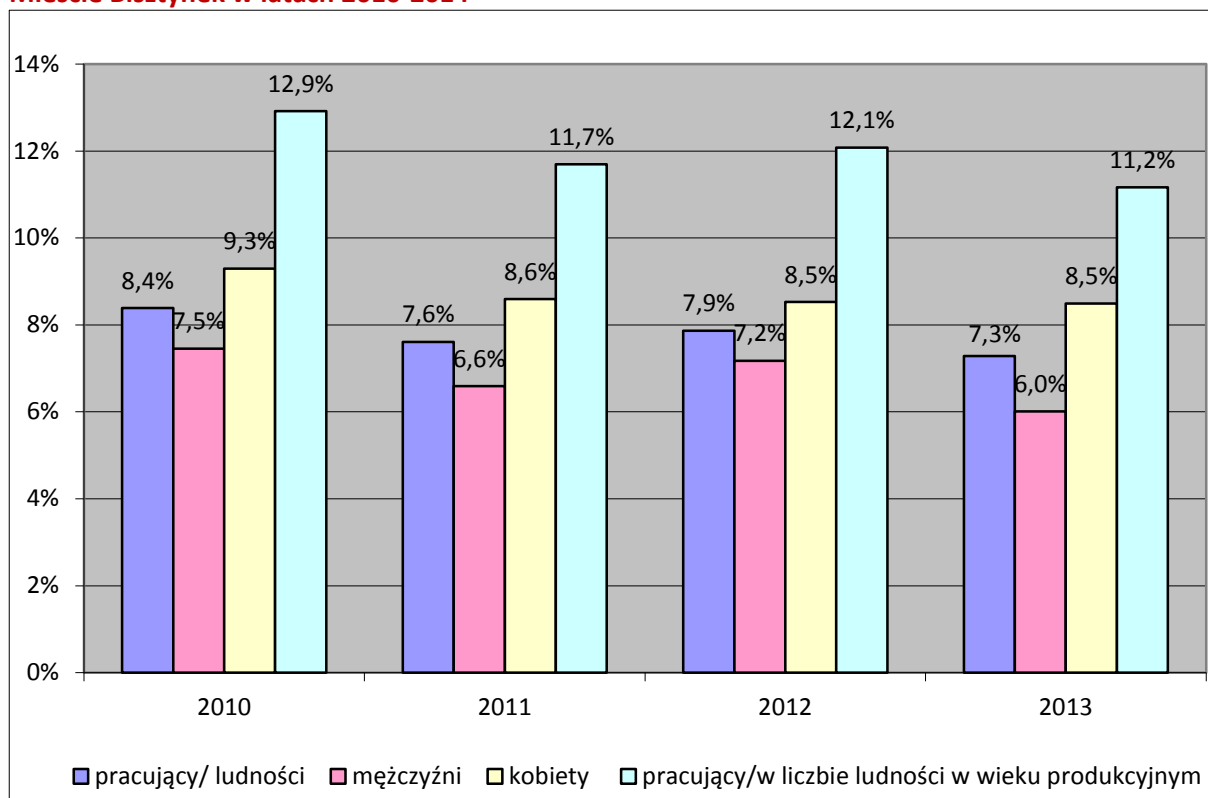
Wskaźniki dotyczące bezrobotnych Bisztynek w stosunku do innych gmin miejsko-wiejskich są nieco gorsze (udział bezrobotnych zarejestrowanych do ogółu ludności i do ludności w wieku produkcyjnym), w stosunku do gmin powiatu bartoszyckiego nieco lepsze.

Wykres 38 Pracujący w stosunku do ludności ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2002-2013

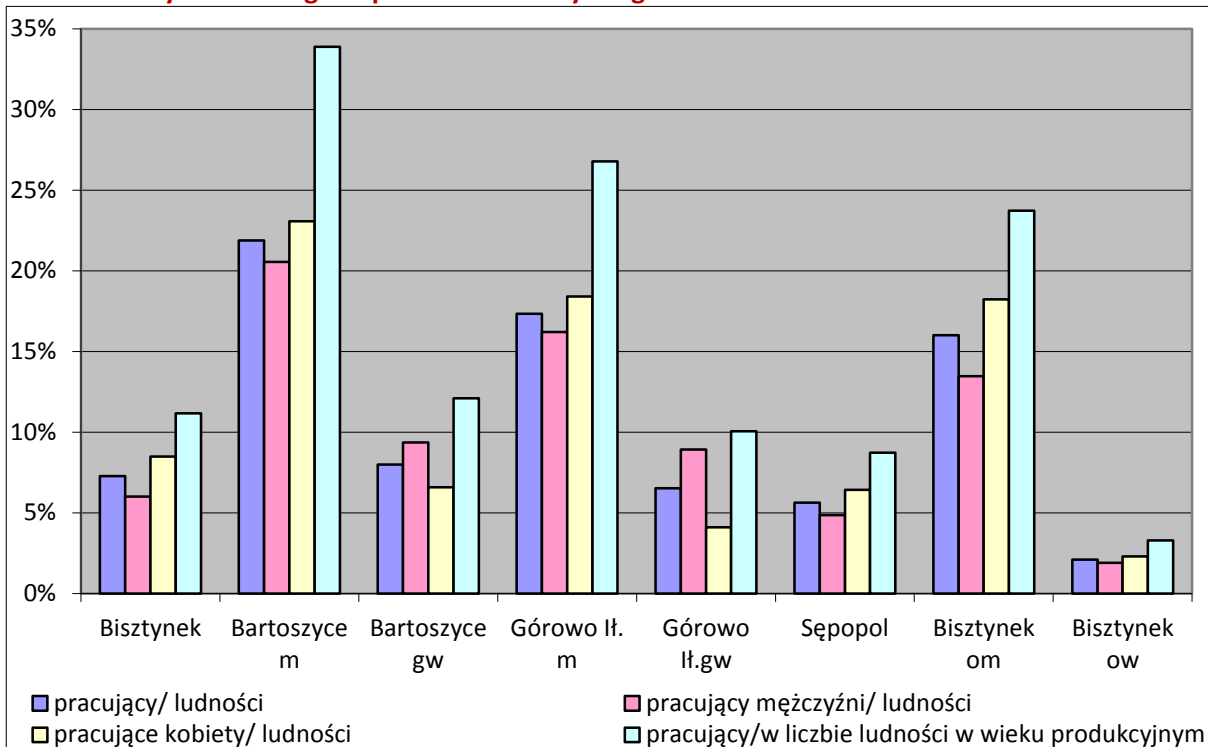
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 39 Pracujący w stosunku do ludności ogółem i ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

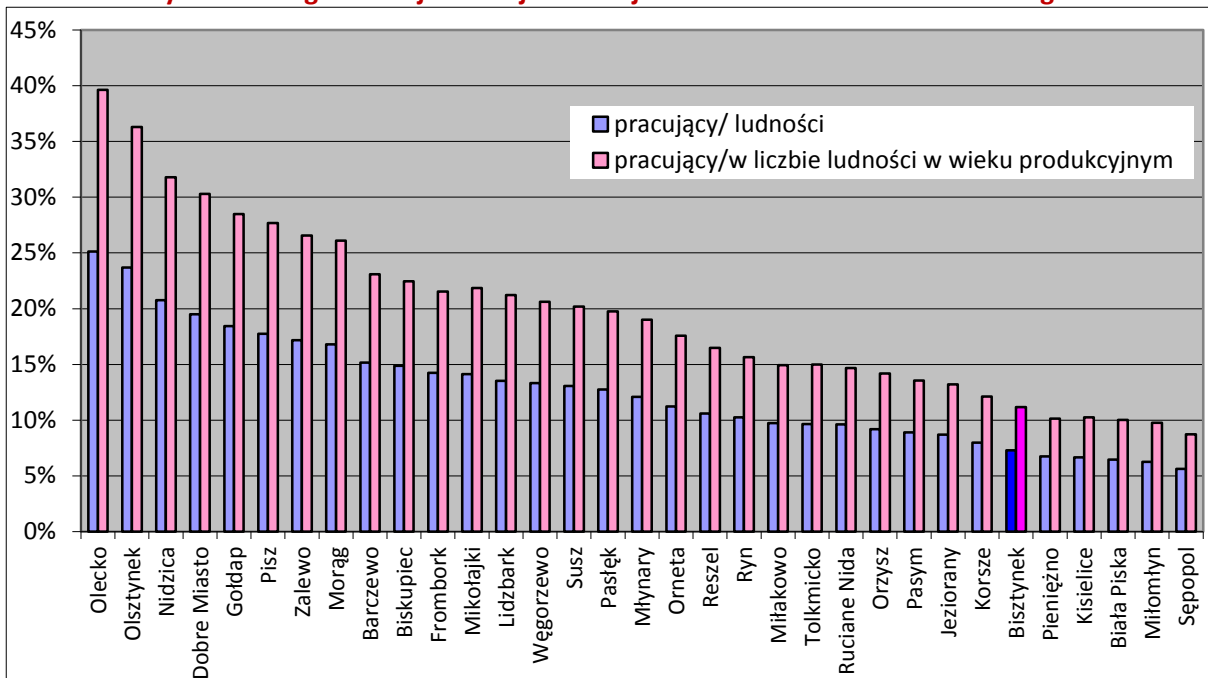
Wykres 40 Pracujący w stosunku do ludności ogółem i ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Udział osób pracujących w stosunku do ludności ogółem i do ludności w wieku produkcyjnym zmniejszał się w latach 2010-2013. W 2013 ten wskaźnik dla Bisztyńka był niższy od średniej dla gmin miejsko-wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim, porównywalny wśród gmin powiatu bartoszyckiego. Zwracają uwagę wyjątkowo niskie wskaźniki dla pracujących na obszarze wiejskim (2,1% pracujących w stosunku do wszystkich mieszkańców, 3,2% pracujących w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym).

Wykres 41 Pracujący w stosunku do ludności ogółem oraz ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

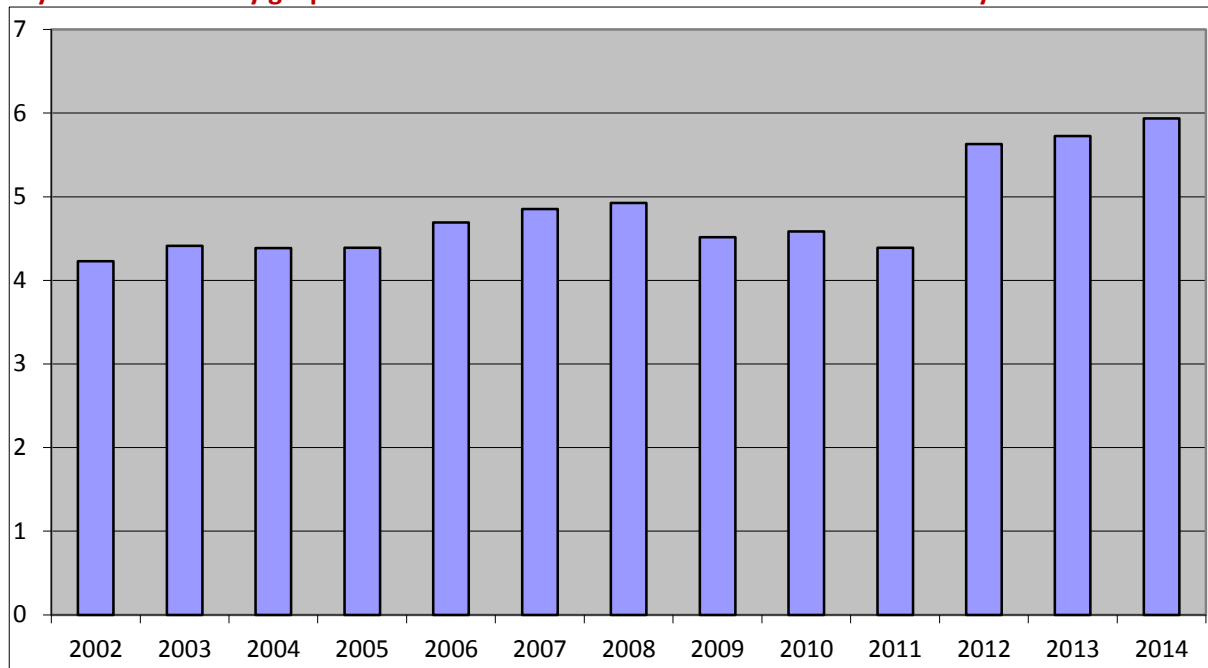

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Podmioty gospodarcze

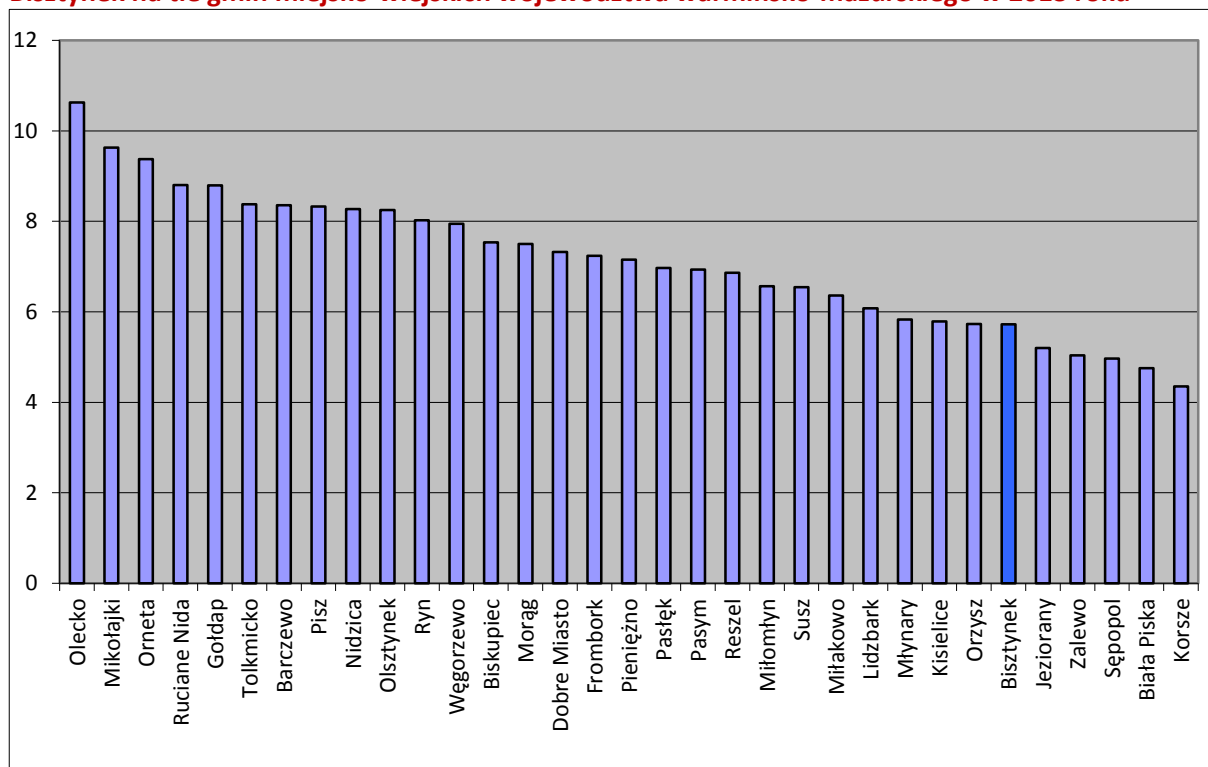
Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (stan w dniu 31 XII 2014 roku) wynosiła 393, w tym sektor publiczny: 23 podmioty, a w sektorze prywatnym 370 podmiotów. Struktura jednostkowa wskazuje na dominację sektora prywatnego (94%).

Wykres 42 Podmioty gospodarki na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2003-2014

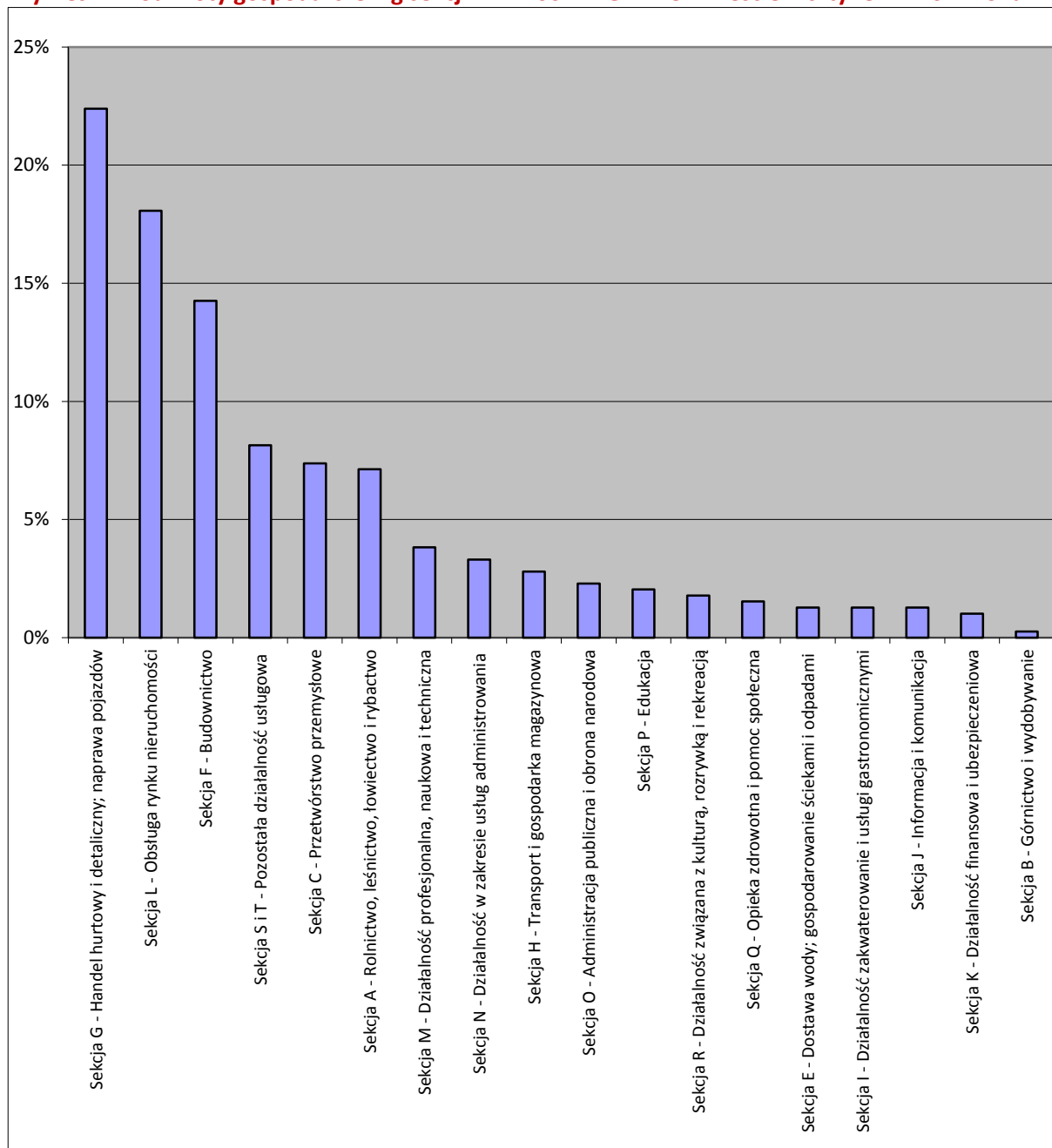
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 43 Podmioty gospodarki wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 44 Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2007 w Gminie i Mieście Bisztynek w 2014 roku

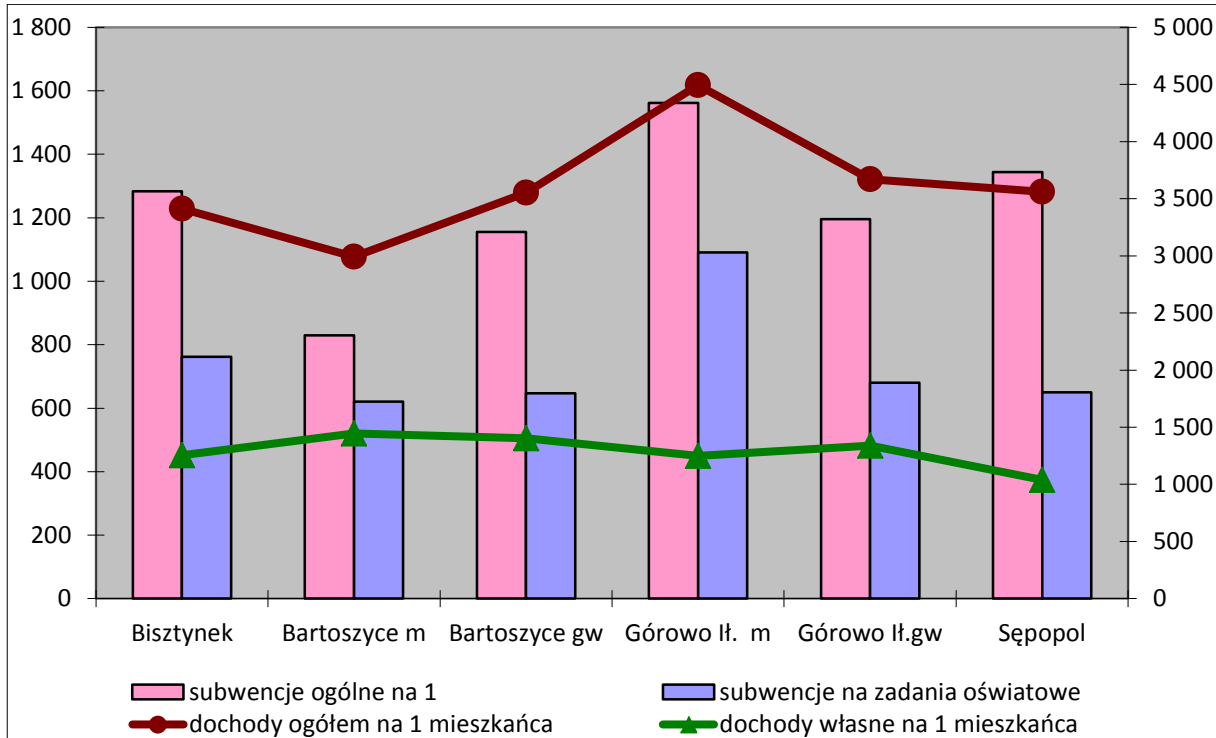

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

W Gminie i Mieście Bisztynek najwięcej podmiotów gospodarczych deklaruje działalność handlową (22,4%). Aż 18,1% podmiotów związanych jest z rynkiem nieruchomości, 14,2% z budownictwem, 8,1% prowadzi działalność usługową, 7,4% podmiotów zajmuje się przetwórstwem, 7,1% rolnictwem.

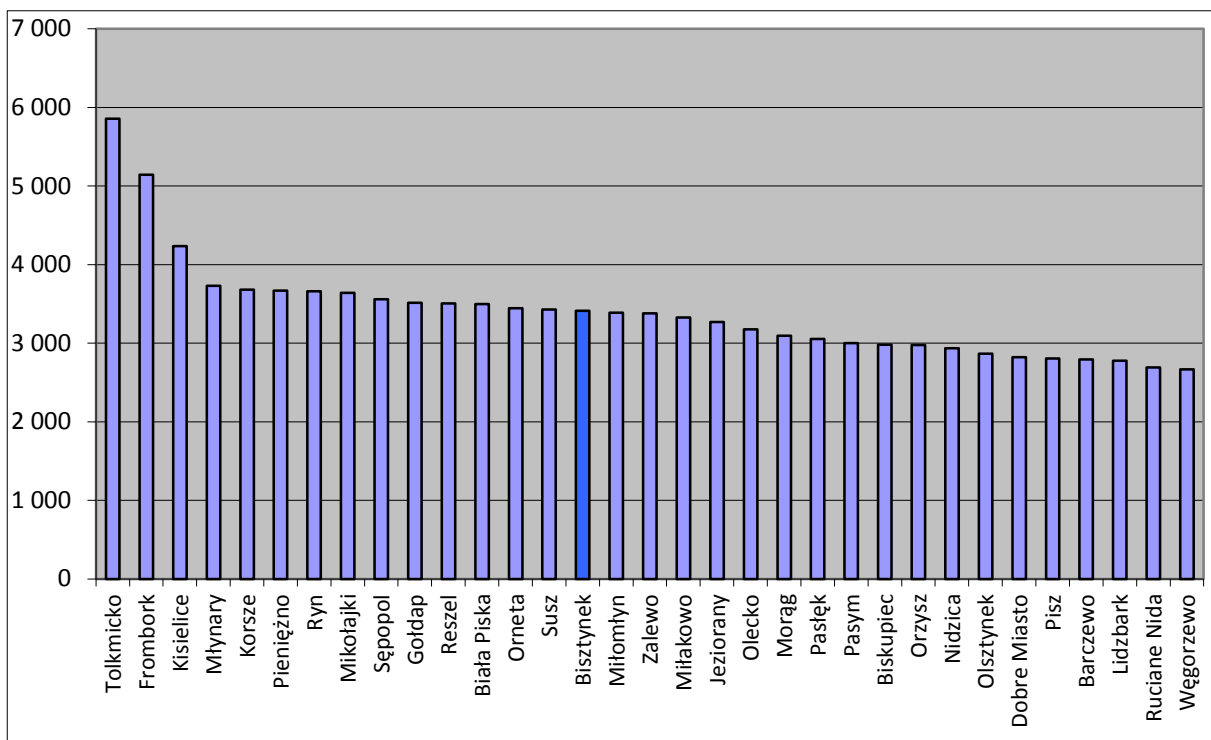
Dochody i wydatki budżetów Gminy i Miasta Bisztynek

Wykres 45 Dochody Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

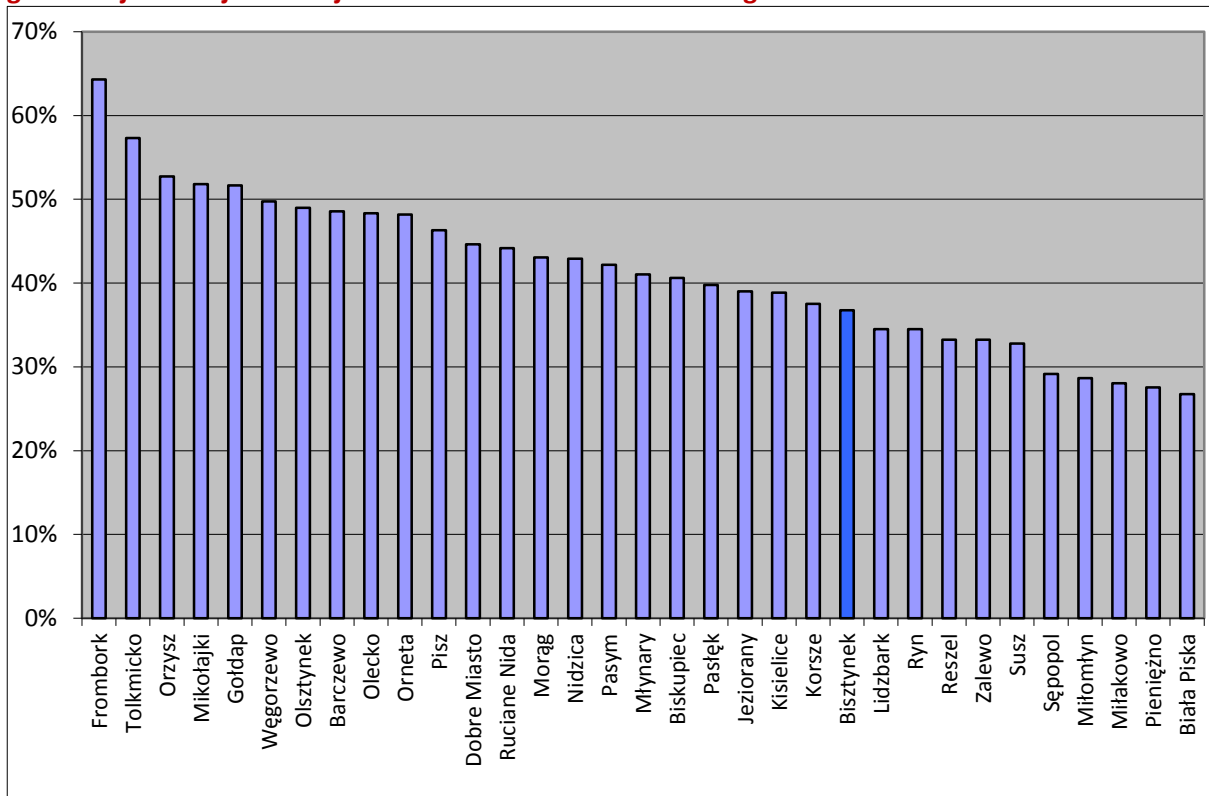
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 46 Dochody ogółem na jednego mieszkańca w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

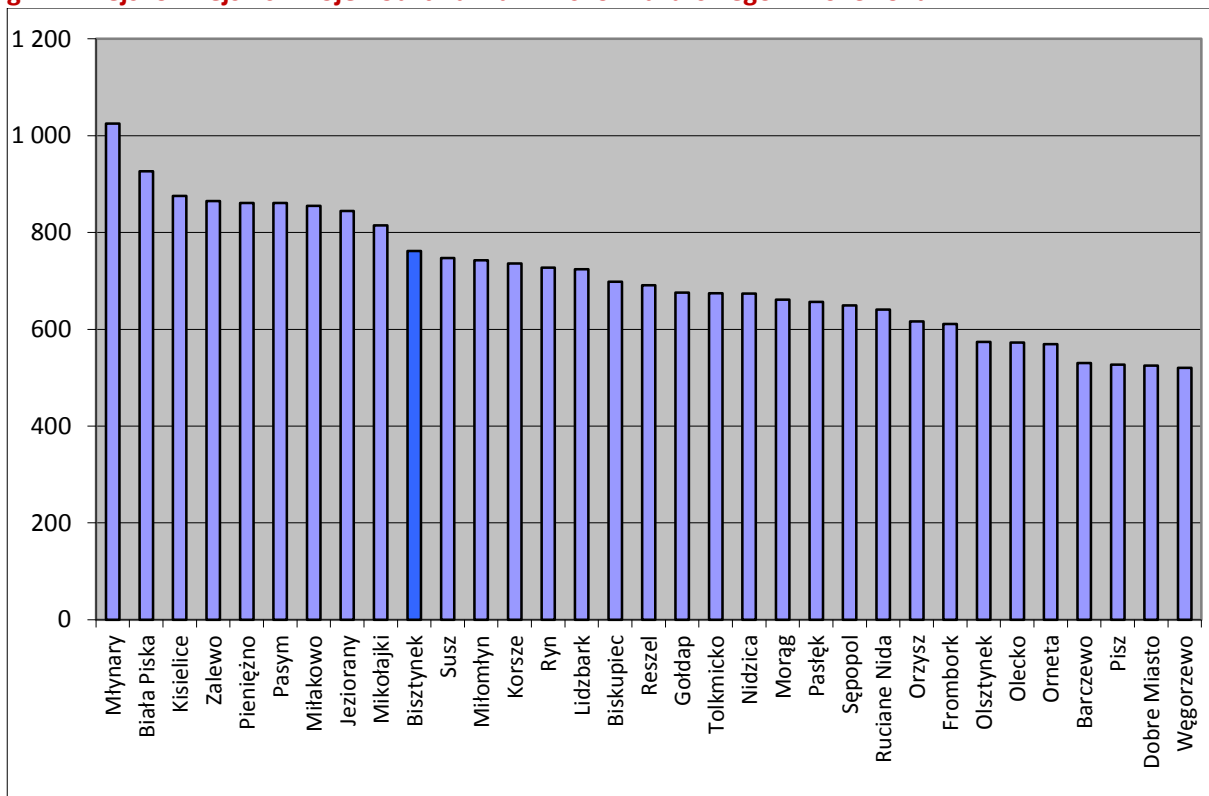
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 47 Udział dochodów własnych w dochodach gmin ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

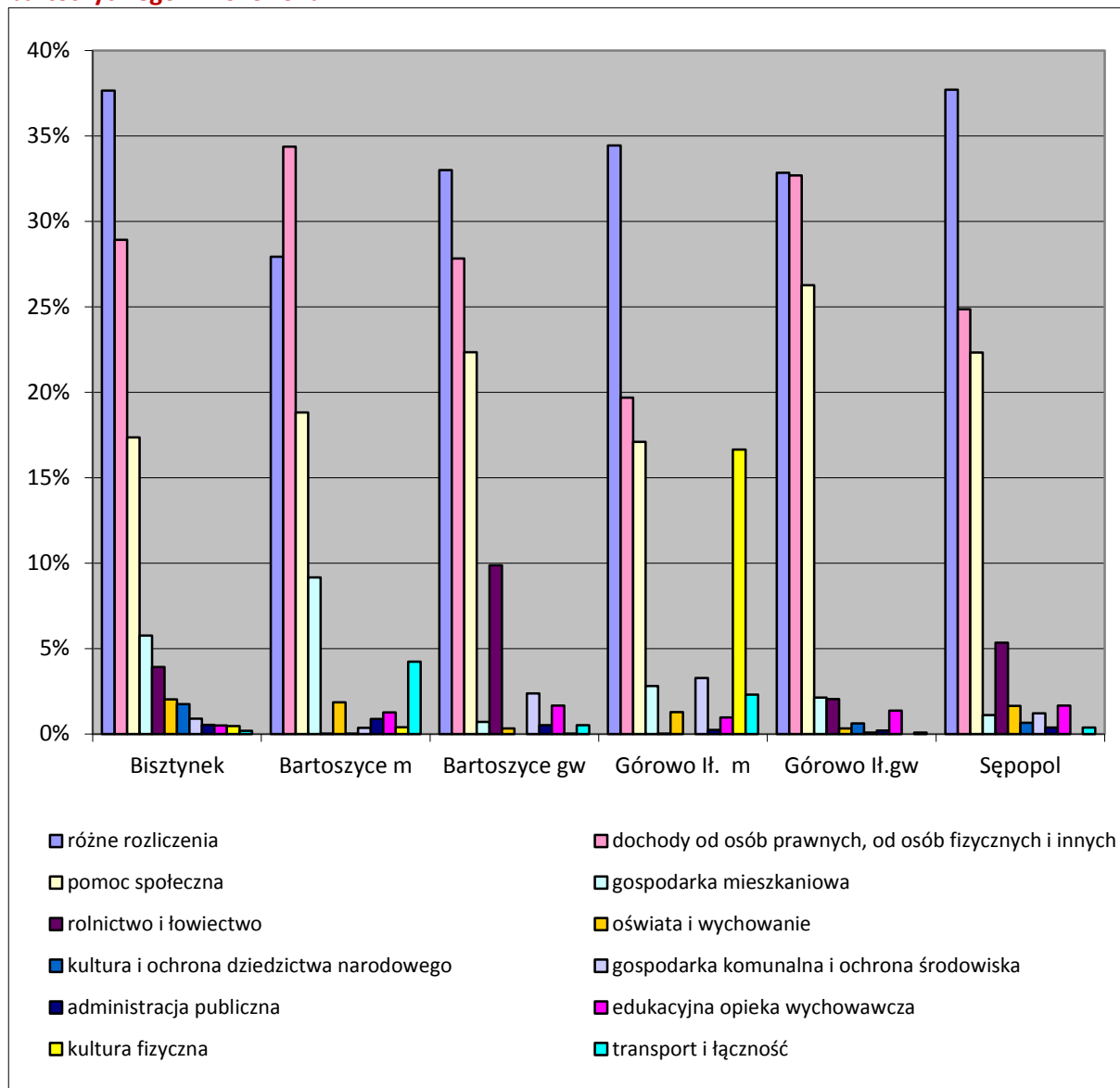
Wykres 48 Subwencja na zadania oświatowe na jednego mieszkańca w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

Subwencje na zadania oświatowe są niskie świadczy to o szczątkowym szkolnictwie ponadgimnazjalnym na terenie powiatu.

Wykres 49 Struktura dochodów gmin wg działów w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

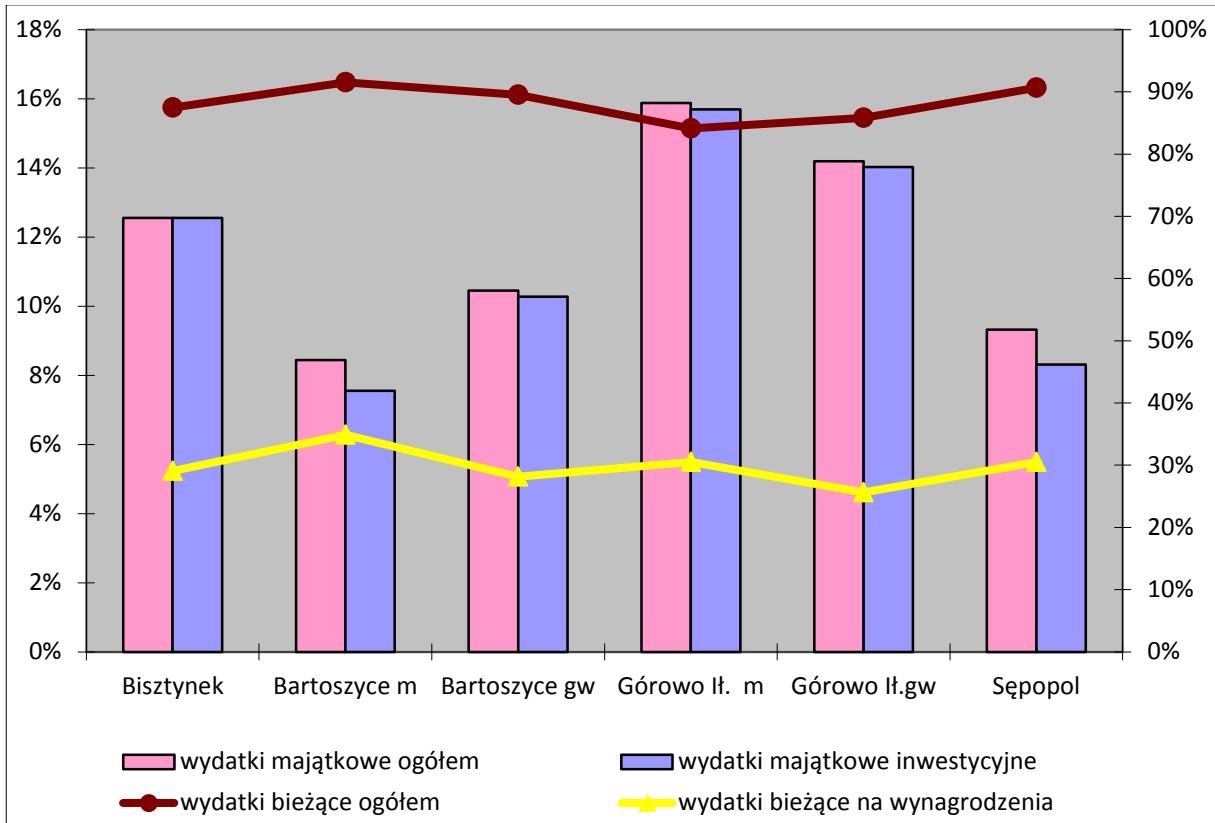
Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

Dochody gminy na 1 mieszkańca wyniosły w 2013 roku w Gminie i Mieście Bisztynek 3412 zł. Dochody własne stanowiły 36,8% w dochodach budżetu gminy. Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych wyniósł 20,1%.⁴

W porównaniu do gmin miejsko-wiejskich województwa dochody Bisztyńka nie odbiegają od innych.

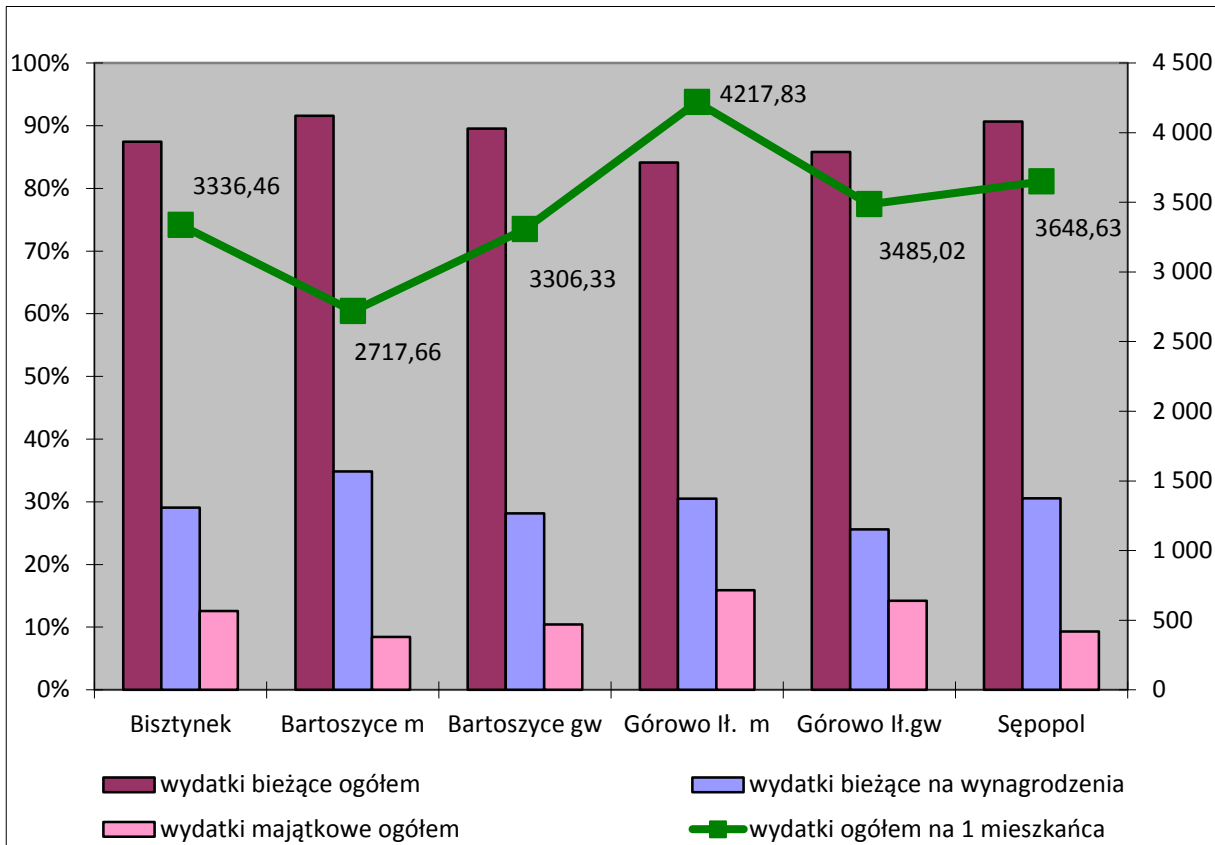
⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, miejsko-wiejska gmina Bisztynek

Wykres 50 Wydatki budżetu Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

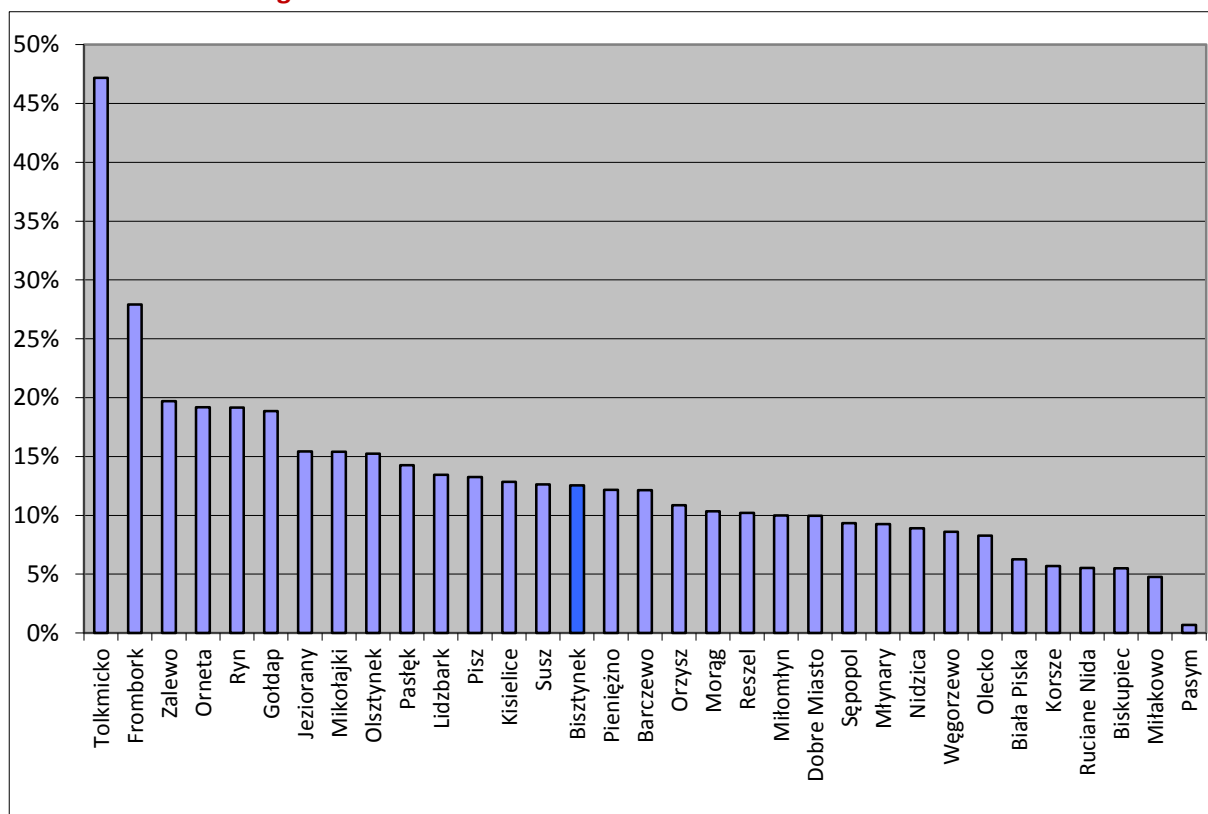
Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 51 Wydatki budżetu Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

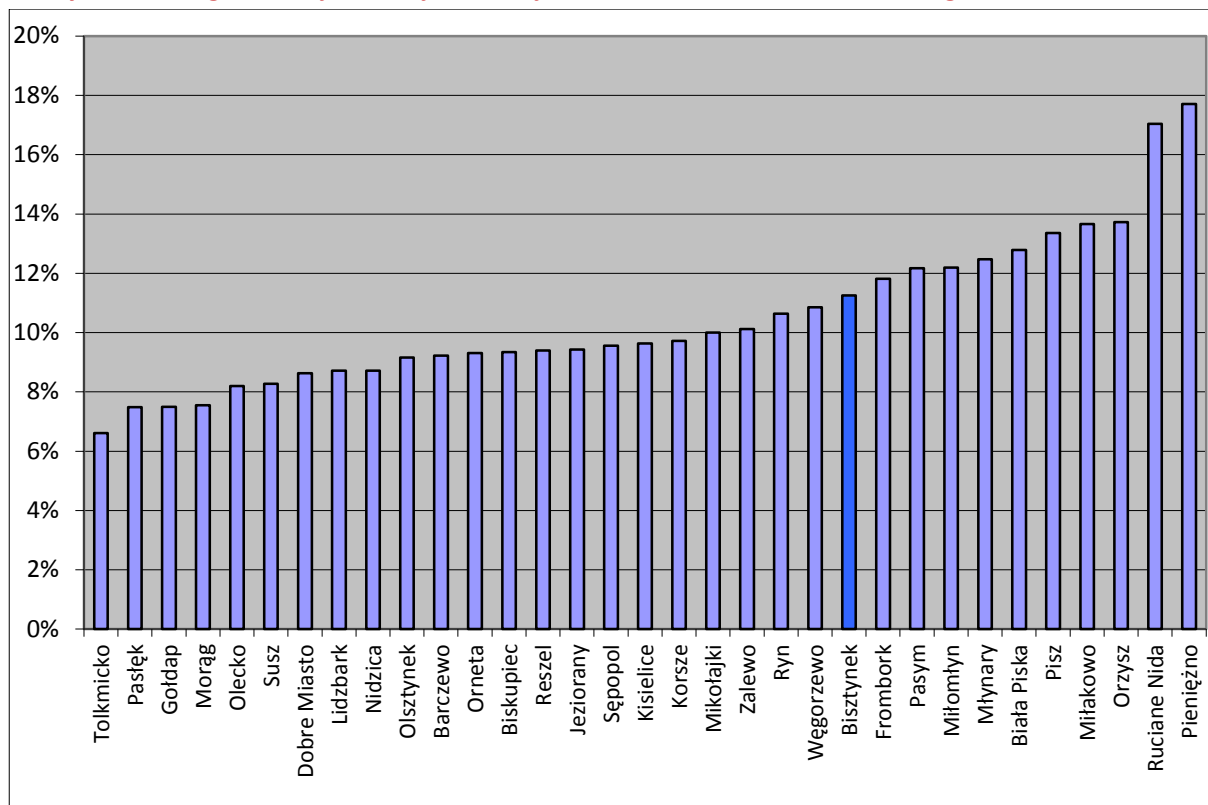
Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 52 Wydatki majątkowe w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

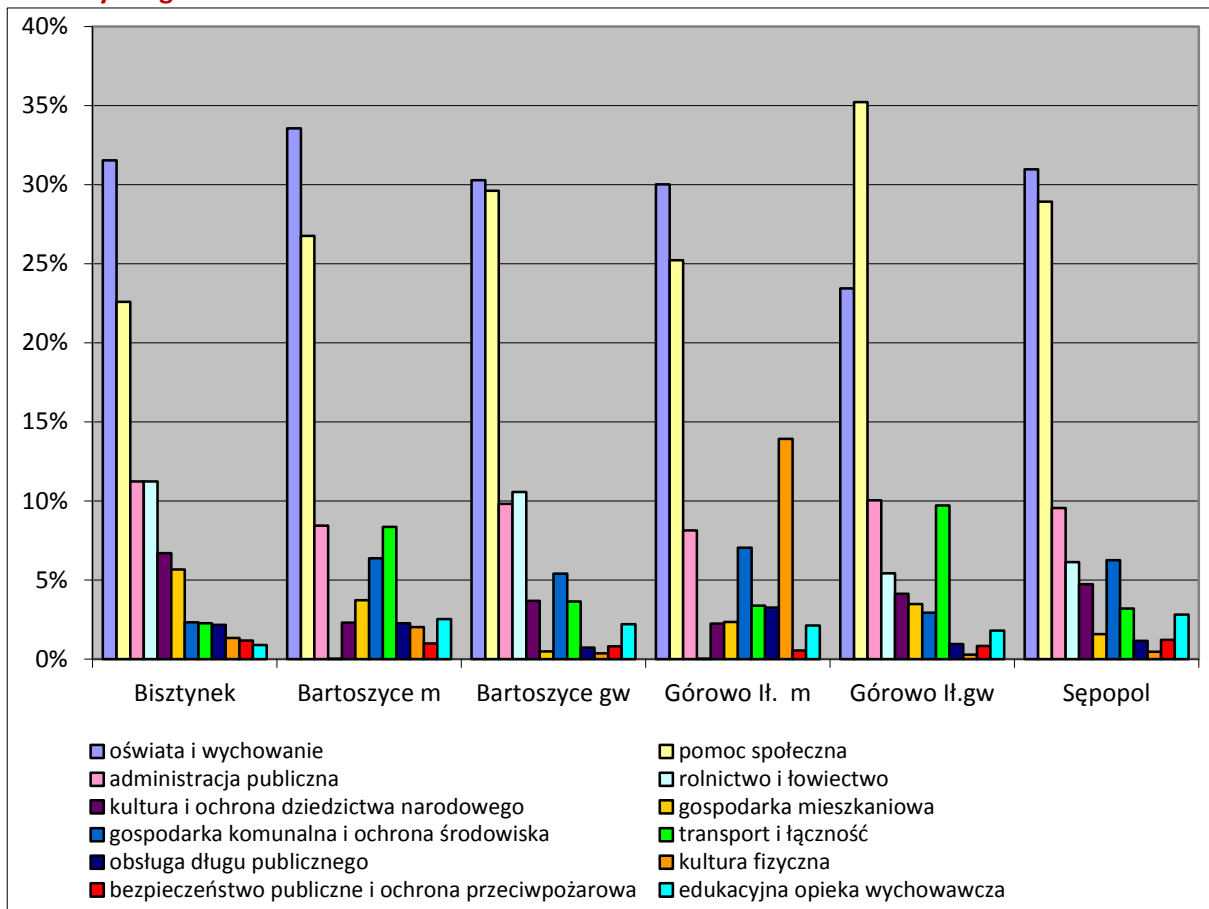
Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 53 Wydatki na administrację publiczną w stosunku do wydatków ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

Wykres 54 Struktura wydatków wg działów w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS (BDL)

W 2013 r. wydatki Gminy i Miasta Bisztynek na 1 mieszkańca wyniosły 3336 zł. 100% wydatków majątkowych przeznaczono na cele inwestycyjne. Wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły 12,6% wydatków ogółem budżetu gminy.⁵

⁵ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, miejsko-wiejska gmina Bisztynek

3. WIZJA GMINY I MIASTA BISZTYNEK DO 2025 ROKU

Wizja rozwoju gminy stanowi projekcję stanu, który powinien być osiągnięty do roku docelowego, założonego w Programie do 2025 r. z uwzględnieniem bieżących i przyszłych potrzeb oraz uwarunkowań.

Sformułowana wizja gminy ma odpowiedzieć na pytanie: „Jaki jest oczekiwany w przyszłości stan jednostki terytorialnej?”.

Sformułowana ostatecznie wizja Gminy i Miasta Bisztynek 2025

„Bisztynek – gmina przyjazna z natury”

Zapis ujęty w wizji Gminy i Miasta Bisztynek jest używanym przez gminę hasłem promocyjnym.

4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Gmina i Miasto Bisztynek, stanowiąc część województwa warmińsko-mazurskiego, charakteryzuje się jego podstawowymi cechami. Województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z najbiedniejszych regionów typu NUTS 2 w Unii Europejskiej. Położone jest peryferyjnie nie tylko w Polsce, ale także w Unii Europejskiej oraz ma szereg cywilizacyjnych deficytów, będących dziedzictwem gospodarki centralnie planowanej. Istotną rolę odgrywa położenie geograficzne wzdłuż granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, postrzegane jako bariera współpracy oraz ekspansji procesów rozwojowych. Istotne znaczenie rolnictwa w strukturze gospodarczej regionu osłabia również procesy rozwojowe. Korzystny jest fakt lokalizacji w województwie kilku konkurencyjnych branż gospodarki.

Czynniki rozwoju, charakterystyczne dla województwa:

- Niska dostępność transportowa
- Województwo wśród najuboższych województw w Polsce
- Szczególne środowiskowe uwarunkowania rozwoju gospodarczego w kierunku produkcji żywności, a przede wszystkim turystyki i branży pokrewnych
- Niska produktywność
- Słabo rozwinięty przemysł
- Niska przedsiębiorczość
- Niska zamożność
- Negatywne tendencje demograficzne, w tym niski przyrost naturalny, wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, procesy migracyjne
- Możliwy wzrost kooperacji z rynkami wschodnimi

Problemy rozwoju gminy

Diagnoza stanu gminy pozwoliła na określenie szczegółowych problemów rozwoju. Analizę problemów przeprowadzono w trakcie warsztatu w układzie ładów.

Problemy gospodarcze

1. Peryferyjne położenie gminy
2. Słaba infrastruktura drogowa, słabe skomunikowanie z obszarami zewnętrznymi
3. Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych
4. Brak przemysłu
5. Niska przedsiębiorczość mieszkańców
6. Odpływ wykwalifikowanych pracowników, mieszkańców gminy
7. Brak grup producenckich producentów rolnych i owoców i warzyw
8. Mała chłonność rynku lokalnego dla zbycia produktów
9. Niska zamożność mieszkańców: niskie płace, bezrobocie, praca na „czarno”
10. Niskie dochody gminy
11. Słaby rynek mieszkaniowy
12. Niewykorzystane walory turystyczne gminy

Problemy społeczne

1. Wyludnienie gminy: mało urodzeń, dużo zgonów, migracja i emigracja
2. Zubożenie mieszkańców: brak pracy, niskie płace, niewystarczający poziom wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców, niewystarczająca liczba firm, patologie (uzależnienia, brak więzi międzypokoleniowych, niezaradność rodziców, niewydolność wychowawcza)
3. Niewystarczająca liczba i aktywność organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej
4. Pokoleniowe uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej
5. Starzenie się społeczności gminy
6. Małe uczestnictwo w kulturze, brak rozbudzonych potrzeb
7. Niewystarczające zasoby mieszkaniowe gminne (mieszkania komunalne i socjalne)
8. Niska przedsiębiorczość mieszkańców

Problemy środowiskowe

1. Niska świadomość znaczenia środowiska i jego zagrożeń
2. Mały udział OZE w gospodarce energetycznej gminy
3. Niewystarczający system kanalizacji deszczowej i zły stan techniczny istniejącej kanalizacji deszczowej
4. Brak kanalizacji sanitarnej na obszarach wiejskich gminy oraz zły stan techniczny kanalizacji na obszarze miasta
5. Niewystarczające środki finansowe gminy na realizację inwestycji środowiskowych
6. Wysoki stopień pokrycia poszyc dachowych materiałami zawierającymi azbest
7. Zły stan dróg lokalnych

8. Niekorzystne rozwiązania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami w stosunku do utworzonego systemu w gminie
9. Brak schroniska dla bezpiecznych zwierząt w powiecie bartoszyckim
10. Zły stan sieci melioracyjnych na terenie gminy
11. Niska podaż produktów lokalnych i zdrowej żywności oraz brak ich promocji na poziomie lokalnym

5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT zawiera identyfikację wewnętrznych mocnych i słabych stron gminy, wynikających z analizy uwarunkowań rozwoju, diagnozy stanu, analizy problemów rozwoju gminy, a także szans i zagrożeń będących odzwierciedleniem zewnętrznych czynników rozwoju gminy, jakie mogą pojawić się w przyszłości.

Analizę SWOT przeprowadzono w układzie łądów: gospodarczego, społecznego i środowiskowego.

Analiza SWOT gospodarka

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> · położenie w obszarze Zielonych Płuc Polski (ZPP) · wysoka bonitacja gleb · duże gospodarstwa rolne · warunki do rozwoju agroturystyki · potencjał do rozwoju turystyki aktywnej i kwalifikowanej · potencjał do rozwoju usług srebrnej gospodarki · dobra baza kulturalno-oświatowa · relatywnie niskie koszty pracy i liczące się zasoby siły roboczej · poparcie władz lokalnych dla inicjatyw inwestycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> · peryferyjne położenie geograficzne gminy w Polsce, województwa warmińsko-mazurskiego w Unii Europejskiej, niska dostępność transportowa · niska gęstość zaludnienia i rozproszenie sieci osadniczej · niekorzystne zjawiska demograficzne (starzenie się populacji, emigracja ludzi młodych i wykształconych) · struktura wykształcenia oraz niska aktywność społeczna i przedsiębiorczość mieszkańców gminy · niskie kwalifikacje i mała mobilność mieszkańców · niewystarczająca infrastruktura techniczna (drogi, gazyfikacja, energetyka, uzbrojone tereny inwestycyjne) · słabo rozbudowana infrastruktura turystyczna (hotele, gastronomia, atrakcje turystyczne) · brak przetwórstwa rolno-spożywczego · zbyt mały lokalny rynek zbytu i niskie dochody budżetu gminy

<p>Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> · wsparcie państwa w rozwoju przedsiębiorczości (system ulg, propagowanie kształcenia i edukacji ekonomicznej, wsparcie instytucji otoczenia biznesu) · współpraca z zagranicą, tworzenie powiązań partnerskich w różnych sferach i w celu rozwiązania różnych problemów rozwojowych · wzrost popytu na rynkach wschodnich · współpraca gospodarcza: tworzenie klastrów, organizacji branżowych, sieci powiązań gospodarczych · wykorzystanie środków zewnętrznych w perspektywie unijnej 2014-2020, · promocja obszaru ZPP, Polski Wschodniej i województwa warmińsko-mazurskiego · rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych TIK · upowszechnienie zdrowego trybu życia: wzrost popytu na wysokiej jakości żywność ekologiczną, tradycyjną i regionalną oraz aktywne spędzanie czasu · rozwój usług specjalistycznych z zakresu rehabilitacji, geriatry, dietetyki itp. oraz rozwój tzw. srebrnej gospodarki 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> · ryzyko ograniczenia środków dotacyjnych · niestabilne i niejasne przepisy krajowe w wielu sferach · ryzyko koncentracji środków finansowych w największych ośrodkach miejskich w Polsce · nasilenie konkurencji na rynku produktów oraz konkurencji między regionami i gminami w Polsce, · silna konkurencja gospodarcza i turystyczna innych obszarów i regionów EU · brak zabezpieczenia środków w budżetach samorządów na pokrycie udziału własnego w inwestycjach ze środków EU i na zadania delegowane JST · niestabilna polityka wsparcia przedsiębiorstw · niedostateczne zachęty ze strony państwa do współpracy producentów rolnych
---	--

Analiza SWOT społeczeństwo

<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> · młoda społeczność gminy · dobra baza edukacyjna, kulturowa i sportowa · relatywnie niskie koszty pracy i liczące się zasoby siły roboczej · zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej · skuteczność w wykorzystaniu programów poprawy kapitału ludzkiego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu · aktywna część mieszkańców · poparcie władz lokalnych dla inicjatyw inwestycyjnych 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> · niekorzystne zjawiska demograficzne (starzenie się populacji, emigracja ludzi młodych i wykształconych) · struktura wykształcenia oraz niska aktywność społeczna mieszkańców gminy · pokoleniowe uzależnienie od korzystania z pomocy społecznej · słabość organizacji pozarządowych · brak liderów · słabo rozwinięte wyższe potrzeby mieszkańców gminy, niska świadomość społeczna · niska zamożność mieszkańców: niskie płace, bezrobocie, praca na „czarno” · słaby rynek mieszkaniowy · niedostateczne zagospodarowanie turystyczne
---	---

<p>Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> · wykorzystanie środków zewnętrznych w perspektywie unijnej 2014-2020, · współpraca z samorządami w kraju i za granicą, tworzenie powiązań partnerskich w różnych sferach w celu rozwiązania różnych problemów rozwojowych · wsparcie państwa w budowę kapitału społecznego · upowszechnienie zdrowego trybu życia i aktywnego spędzanie czasu · rozwój popytu na usługi specjalistyczne z zakresu rehabilitacji, geriatry, dietetyki itp. oraz rozwój tzw. srebrnej gospodarki · polityka prorodzinna państwa 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> · brak zabezpieczenia środków w budżetach samorządów na pokrycie udziału własnego w programach ze środków EU · niestabilna polityka państwa i niestabilne i niejasne przepisy krajowe · możliwość ograniczenia środków dotacyjnych, · przegranie konkurencji na rynku produktów i usług z innymi gminami i regionami w Polsce i EU · silna konkurencja turystyczna innych obszarów i regionów EU · niedostateczne zachęty ze strony państwa do współpracy producentów rolnych
--	---

Analiza SWOT środowisko

<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> · położenie w obszarze Zielonych Płuc Polski (ZPP) · potencjał środowiska przyrodniczego, rezerwat, użytki ekologiczne · czyste środowisko · brak „brudnego” przemysłu · korzystne warunki do rozwoju OZE · funkcjonowanie stacji segregacji odpadów · przynależność do LGD i sieci Cittaslow 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> · słaby stopień skanalizowania obszarów wiejskich gminy, wymagająca modernizacji kanalizacja w mieście · brak kanalizacji deszczowej na obszarach wiejskich · zły stan techniczny sieci melioracyjnej · niska świadomość znaczenia środowiska i jego zagrożeń · eutrofizacja środowiska intensywną produkcją rolną · nadmierny rozwój tuczu przemysłowego, negatywne oddziaływania na środowisko i ludzi · brak schroniska dla bezdomnych zwierząt
<p>Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> · nacisk polityk UE i krajowych na zrównoważony rozwój, ochronę środowiska i ład przestrzenny · możliwość wykorzystania środków unijnych z perspektywy finansowej 2014-2020 na rozwój infrastruktury technicznej, krajobrazowo-turystycznej, wsparcie OZE · wsparcie krajowe dla rozwiązań alternatywnych dla zbiorczych systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie) i OZE · upowszechnienie zdrowego trybu życia i aktywnego spędzanie czasu · wzrost popytu na wysokiej jakości żywność ekologiczną, tradycyjną i regionalną · promocja obszaru ZPP, Polski Wschodniej i województwa warmińsko-mazurskiego · 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> · brak zabezpieczenia środków w budżetach samorządów na pokrycie udziału własnego w programach ze środków EU · niestabilna polityka państwa i niestabilne i niejasne przepisy krajowe · niewłaściwa polityka w zakresie gospodarki odpadami · możliwość ograniczenia środków dotacyjnych, · strefa klimatyczna powodująca wyższe koszty termomodernizacji i niższą efektywność fotowoltaiki oraz solarów · polityka krajowa dotycząca rozproszonej zabudowy utrudniająca pozyskanie środków na budowę infrastruktury kanalizacyjnej (RLM) · ryzyko zewnętrznych kryzysów (gospodarczych i politycznych)

6. CELE GŁÓWNE ROZWOJU GMINY

Cele główne (strategiczne) wynikają z wizji rozwoju gminy i stanowią jej swoistą konkretyzację. Wyznaczają one kierunek działania podmiotów życia społecznego i gospodarczego obszaru gminy. Długookresowe cele strategiczne, pomimo swej ogólności, są związane z konkretną rzeczywistością oraz prognozą jej zmian w przyszłości.

A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez poprawę efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Zachowanie i ochrona bogactw przyrodniczych i krajobrazowych nastąpi rozbudowie sieci wodno-kanalizacyjnych i poprawie skuteczności systemu gospodarki odpadami. W ramach kierunków działań przyczyniających się do osiągnięcia celu będzie także rozwój infrastruktury turystycznej skierowanej na wykorzystanie i poszanowanie walorów środowiska naturalnego. Osiągnięciu celu sprzyjać będzie efektywne korzystanie z zasobów, zwłaszcza w produkcji dzięki ograniczaniem energio- i materiałochłonności.

B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach

Osiągnięcie tego celu na obszarze gminy stanie się możliwe dzięki wsparciu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Wzrost konkurencyjności lokalnej gospodarki nastąpi jako efekt poprawy ich innowacyjności, co będzie stanowić jedno z istotnych zadań instytucji otoczenia okołobiznesowego. Istotne znaczenie będzie miało wsparcie rozwoju ważnych sektorów gospodarczych gminy: rolnictwa i przetwórstwa, wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, turystyki i agroturystyki. Ważnym elementem realizacji tego celu będzie poprawa infrastruktury komunikacyjnej, prowadząca do zwiększenia dostępności komunikacyjnej gminy i obniżenia kosztów produkcji. Powyższe działania wspierać będzie edukacja mieszkańców różnych kategorii wiekowych w zakresie przedsiębiorczości i samozatrudnienia.

C. Wysoka jakość życia mieszkańców

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez rozwój kapitału społecznego i wspieranie rozwoju aktywności obywatelskiej społeczności gminy. Bardzo ważnym czynnikiem decydującym o rozwoju danego obszaru jest posiadany kapitał społeczny. Jest on rozumiany jako wszystko to, co warunkuje zbiorowe działanie dla dobra wspólnego w każdej dziedzinie: gospodarce, kulturze, polityce. Ta aktywność buduje społeczeństwo obywatelskie, formułuje określone wzory zachowań obywatelskich. Kreuje poziom zaangażowania społecznego, realizacji zbiorowych aspiracji, tworzy więzi grupowe oraz zdolności do samoorganizowania się i samorządności. Niezwykle istotną kwestią w realizacji tego celu będzie także rozbudowa oferty i wzrost jakości i dostępności lokalnych usług społecznych skierowanych do mieszkańców gminy. Ważną rolę w realizacji tego celu odegra również rewitalizacja obszarów zdegradowanych. Poprawa jakości życia i wzrost integracji społecznej nastąpi w rezultacie rozwoju usług i infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup szczególnie wrażliwych.

Zestawienie celów

Cele główne, szczegółowe, operacyjne

Cele główne:

- A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych**
- B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach**
- C. Wysoka jakość życia mieszkańców**

Cele główne i szczegółowe:

- A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych**
 - A.1. Zachowanie i ochrona bogactw przyrodniczych i krajobrazowych**
 - A.2. Likwidacja zagrożeń środowiska**
 - A.3. Poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych**
 - A.4. Wysoka jakość komunalnej infrastruktury technicznej**
 - A.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych**
- B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach**
 - B.1. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw**
 - B.2. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich**
 - B.3. Rozwój turystyki i rekreacji**
 - B.4. Przyjazny urząd**
 - B.5. Promocja gospodarcza**
- C. Wysoka jakość życia mieszkańców**
 - C.1. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych**
 - C.2. Rozwój edukacji i dostosowanie oferty edukacyjnej do wymogów rynku pracy**
 - C.3. Rozbudowa i wyposażenie bazy kulturalnej i sportowej**
 - C.4. Wzrost jakości i dostępności usług społecznych**
 - C.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i obiektów zabytkowych**

Cele główne, szczegółowe, operacyjne:**A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych****A.1. Zachowanie i ochrona bogactw przyrodniczych i krajobrazowych**

1. Zachowanie lub odtwarzanie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk
2. Rozwój terenów zielonych
 1. Zalesianie gleb nieprzydatnych i niewykorzystanych rolniczo i zadrzewianie terenów do tego przeznaczonych
 2. Dbłość o zieleń przydomową
 3. Zieleń buforowa przy ulicach i drogach
 4. Korytarze ekologiczne
3. Tworzenie nowych miejsc ochrony różnorodności biologicznej (zieleni osiedlowa, place, skwerki, parki itp.)
4. Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich (w tym m.in. odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, szkolenia z zakresu programów rolno-środowiskowych)
5. Ochrona różnorodności biologicznej w rezerwacie Sątopy -Samulewo
6. Wdrożenie systemu sprawnego reagowania w sytuacjach klęski i zagrożeń (w tym doposażenie służb i jednostek ratowniczych PSP i OSP)

A.2. Likwidacja zagrożeń środowiska

1. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
 1. Rozbudowa systemu oczyszczania ścieków (w tym oczyszczalnie przydomowe)
 2. Skanalizowanie obszarów wiejskich gminy i modernizacja kanalizacji obszaru miejskiego i wiejskiego
 3. Rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej
2. Likwidacja zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji
 1. Systemy grzewcze zdalaczynne (systemy co)
 2. Wykorzystanie do celów grzewczych paliw przyjaznych środowisku
 3. Modernizacja istniejących kotłowni
 4. Gazyfikacja obszaru gminy
3. Poprawa systemu gospodarki odpadami
 1. Przystosowanie systemu gospodarki odpadami i Regionalnej Instalacji Przerobu Odpadów Komunalnych w Gminie Bisztynek do Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami
 2. Ograniczenie ilości odpadów, segregacja odpadów u źródeł
 3. Likwidacja dzikich wysypisk

A.3. Poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

1. Zmiana struktury zaopatrzenia w ciepło
 1. Zamiana źródeł ciepła z paliwa stałego (węgiel, koks) na paliwa o niższej emisyjności (paliwa ciekłe - lekki olej opałowy, paliwo gazowe, biomasa)
 2. Wymiana istniejących źródeł spalania na nowoczesne, o wysokiej sprawności, z automatyczną regulacją procesu spalania
 3. Rezygnacja z indywidualnych źródeł ciepła na rzecz ciepła sieciowego (podłączanie do istniejących źródeł i budowa nowych ciepłowni)

4. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (w tym elektrownie wiatrowe do 100 kW)
2. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach
 1. Termomodernizacja budynków (użyteczności publicznej, mieszkalnych i innych)
 2. Wykorzystywanie urządzeń o wysokim poziomie efektywności energetycznej
 3. Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach
 4. Rozwój transportu multimodalnego, z uwzględnieniem rozwiązań łączących transport rowerowy i komunikację publiczną
3. Wzrost wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (inwestycje w źródła rozproszone)
4. Inwestycje służące redukcji emisji w rolnictwie i w gospodarce odpadami
5. Działania organizacyjne w zakresie efektywności energetycznej
 1. Działania edukacyjne, doradcze, promocyjne
 2. Wdrożenie systemów zarządzania energią w samorządach i ich jednostkach organizacyjnych
 3. Uwzględnienie kryteriów związanych z gospodarką niskoemisyjną w przetargach (zielone zamówienia publiczne), opracowanie planów, koncepcji, dokumentów itp.

A.4. Wysoka jakość komunalnej infrastruktury technicznej

1. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę – modernizacja sieci wodociągowej
2. Rozbudowa i modernizacja systemów melioracyjnych
3. Gazyfikacja obszaru gminy
4. Poprawa dostępności transportowej gminy
 1. Przebudowa, budowa, remont dróg na terenie gminy
 2. Wsparcie przebudowy, budowy, remontu dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych
5. Wsparcie budowy sieci teleinformacyjnych

A.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych

1. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczności, edukacja przyrodnicza i ekologiczna
2. Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych
3. Ograniczanie energo- i materiałochłonności
4. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach

B.1. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw

1. Kształtowanie i promowanie postaw przedsiębiorczych
2. Wsparcie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych
3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości społecznej
4. Promowanie postaw proinnowacyjnych, wsparcie innowacji

B.2. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

1. Wsparcie działań mających na celu współpracę producentów rolnych, grup producenckich
2. Wsparcie produkcji żywności wysokiej jakości oraz wyrobów lokalnych, wykreowania marki produktów lokalnych
3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego (doradztwo, szkolenia)
4. Inicjowanie i wspieranie wystaw, targów, konferencji i innych przedsięwzięć upowszechniających i promujących najnowsze osiągnięcia nauki i praktyki rolniczej
5. Wsparcie pozarolniczej działalności gospodarczej np. w usługach regeneracji sił i zdrowia, usługach opiekuńczych kierowanych do osób starszych, osadnictwem mieszkańców miast na wsi i pielęgnacją wiejskiego krajobrazu, jego ochroną i zachowaniem dorobku wiejskiej kultury
6. Wsparcie tworzenia i rozwoju ekologii i agroturystyki
7. Poprawa estetyki zagród i osiedli
8. Kultywowanie oraz popularyzacja tradycji ludowej
9. Wsparcie aktywizacji społeczności wiejskich

B.3. Rozwój turystyki i rekreacji

1. Rozwój infrastruktury turystycznej skierowanej na wykorzystanie i poszanowanie walorów i zasobów środowiska
 1. Tworzenie, rozwój i modernizacja ścieżek turystycznych, dydaktycznych
 2. Zagospodarowanie turystyczne plaż i brzegów rzek i małych zbiorników wodnych
 3. Zagospodarowanie/rewitalizacja obiektów na cele turystyczne
 4. Budowa punktów i tarasów widokowych, parkingów, tablic informacyjnych, terenów rekreacyjnych
2. Współpraca z branżą turystyczną w zakresie przygotowania kompleksowej oferty turystycznej i rekreacyjnej
3. Opracowanie kalendarza imprez turystycznych, kulturowych, rekreacyjnych i sportowych

B.4. Przyjazny urząd

1. Sprawna i przyjazna administracja
2. Podniesienie jakości obsługi interesantów w urzędzie

3. Wzmocnienie zastosowań technologii informatyczno-komunikacyjnych (TIK) w rozwoju nowoczesnych usług w sferze publicznej: e-administracja, e-zdrowie, e-kultura, e-uczenie się
4. Podnoszenie kwalifikacji kadr administracji samorządowej
5. Poprawa bazy lokalowej
6. Likwidacja barier architektonicznych

B.5. Promocja gospodarcza

1. Kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla inwestorów i turystów
2. Promocja gminy w ramach współpracy ponadlokalnej, krajowej i zagranicznej, udział w targach i wystawach
3. Promocja i upowszechnienie lokalnej kultury
4. Współpraca międzynarodowa i korzystanie z doświadczeń zagranicznych

C. Wysoka jakość życia mieszkańców

C.1. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych

1. Promowanie wartości i postaw sprzyjających współpracy i aktywności obywatelskiej (kształtowanie postaw obywatelskich, edukacja obywatelska, partycypacja społeczna w podejmowaniu decyzji)
2. Wsparcie organizacji pozarządowych, rozwijanie kompetencji społecznych liderów i animatorów
3. Wsparcie inicjatyw mieszkańców, organizacji pozarządowych i grup wolontariatu w budowie partnerstw i tworzeniu polityk rozwoju
4. Rozwój form współpracy ponadlokalnej, w tym z partnerami zagranicznymi

C.2. Rozwój edukacji i dostosowanie oferty edukacyjnej do wymogów rynku pracy

1. Modernizacja i dostosowanie bazy techniczno-dydaktycznej szkół do wyższych standardów kształcenia
2. Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych narzędzi i metod nauczania w procesach edukacyjnych
3. Stałe doskonalenie i aktualizowanie kompetencji i kwalifikacji kadry dydaktycznej
4. Współpraca partnerska i realizacja wspólnych projektów edukacyjnych z jednostkami oświatowymi z krajów Unii Europejskiej
5. Wsparcie zdolnych i niezamożnych uczniów z terenu gminy
6. Kształcenie ustawiczne dorosłych i podnoszenie kwalifikacji mieszkańców

C.3. Rozbudowa i wyposażenie bazy kulturalnej i sportowej

1. Rozbudowa bazy kulturalnej i sportowej
2. Przebudowa, budowa, remont stadionu miejskiego i boisk wiejskich
3. Remont i modernizacja świetlic wiejskich
4. Budowa amfiteatru

C.4. Wzrost jakości i dostępności usług społecznych

1. Podniesienie jakości i dostępności usług w ochronie zdrowia
 1. Rozbudowa bazy usług medycznych
 2. Realizacja i współrealizacja programów i kampanii edukacyjnych w zakresie profilaktyki zdrowotnej
 3. Kształtowanie postaw prozdrowotnych wśród mieszkańców i upowszechnienie wiedzy o zdrowym stylu życia:
 - a. Realizacja programów i działań promujących zdrowy styl życia wśród różnych grup wiekowych
 - b. Promowanie aktywności fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych
 4. Poprawa usług zdrowotnych skierowanych na choroby cywilizacyjne

2. Utworzenie oferty dla osobistego rozwoju mieszkańców na każdym etapie życia
 1. Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym poprzez kształtowanie nawyków kulturalnych
 2. Wzbogacenie oferty uczenia się przez całe życie i kształcenia ustawicznego
 3. Propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców
3. Rozwój usług na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i poprawa ich infrastruktury
 1. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych skierowanych do grup wrażliwych
 2. Program budownictwa socjalnego/ komunalnego, wspomaganego, chronionego promującego włączenie społeczne
4. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa
 1. Poprawa bezpieczeństwa na drogach gminnych
 2. Edukacja mająca na celu wzrost świadomości społecznej na temat zagrożeń bezpieczeństwa (m.in. patologie, zagrożenia w miejscach publicznych i zamieszkania, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych)
 3. Przeciwdziałanie patologiom społecznym
 4. Bogata oferta spędzania czasu wolnego
 5. Pogłębienie wiedzy mieszkańców z zakresu bezpiecznych zachowań w życiu codziennym
 6. Współpraca samorządu gminnego z instytucjami ochrony bezpieczeństwa publicznego

C.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i obiektów zabytkowych

1. Rozwój przestrzeni publicznych – podniesienie atrakcyjności społecznej oraz nadawanie walorów funkcjonalnych i estetycznych
2. Przywracanie funkcji społecznych budynków na obszarach zdegradowanych poprzez remonty i adaptacje służące integracji i przedsiębiorczości społecznej oraz poprawie dostępności usług społecznych i aktywizacji społecznej
3. Dostosowanie, remont, rozbudowa, adaptacja pomieszczeń pod potrzeby mieszkalnictwa chronionego, socjalnego i wspomaganego dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, sprzyjające aktywizacji społeczno-zawodowej
4. Renowacja, rewitalizacja i konserwacja zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego

CELE. STRUKTURA CELÓW

Tabela 7 Układ celów głównych i szczegółowych

Cele główne	A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach	C. Wysoka jakość życia mieszkańców
Cele szczegółowe	A.1. Zachowanie i ochrona bogactw przyrodniczych i krajobrazowych A.2. Likwidacja zagrożeń środowiska A.3. Poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych A.4. Wysoka jakość komunalnej infrastruktury technicznej A.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	B.1. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw B.2. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich B.3. Rozwój turystyki i rekreacji B.4. Przyjazny urząd B.5. Promocja gospodarcza	C.1. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych C.2. Rozwój edukacji i dostosowanie oferty edukacyjnej do wymogów rynku pracy C.3. Rozbudowa i wyposażenie bazy kulturalnej i sportowej C.4. Wzrost jakości i dostępności usług społecznych C.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i obiektów zabytkowych

Tabela 8 Zestawienie celów głównych, celów szczegółowych i operacyjnych

Cel główny A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych		
A.1. Zachowanie i ochrona bogactw przyrodniczych i krajobrazowych	1. Zachowanie lub odtwarzanie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk na terenie gminy	
	2. Rozwój terenów zielonych	1. Zalesianie gleb nieprzydatnych i niewykorzystanych rolniczo i zadrzewianie terenów do tego przeznaczonych
		2. Dbalność o zielen przydomową
		3. Zieleń buforowa przy ulicach i drogach
		4. Korytarze ekologiczne
	3. Tworzenie nowych miejsc ochrony różnorodności biologicznej (zielen osiedlowa, place, skwerki, parki itp.)	
	4. Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich (w tym m.in. odtwarzanie zadrzewień śródpolnych, szkolenia z zakresu programów rolno-środowiskowych)	
	5. Ochrona różnorodności biologicznej w rezerwacie Sątopy-Samulewo	
6. Wdrożenie systemu sprawnego reagowania w sytuacjach klęski i zagrożeń (w tym doposażenie służb i jednostek ratowniczych OSP)		
A.2. Likwidacja zagrożeń środowiska	1. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	1. Rozbudowa systemu oczyszczania ścieków (w tym oczyszczalnie przydomowe)
		2. Skanalizowanie obszarów wiejskich gminy i modernizacja obszaru miejskiego i wiejskiego
		3. Rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej
	2. Likwidacja zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji	1. Systemy grzewcze zdalaczynne (systemy co)
		2. Wykorzystanie do celów grzewczych paliw przyjaznych środowisku
		3. Modernizacja istniejących kotłowni

		4. Gazyfikacja obszaru gminy
	3. Poprawa systemu gospodarki odpadami	1. Przystosowanie systemu gospodarki odpadami i Regionalnej Instalacji Przerobu Odpadów Komunalnych w Gminie Bisztynek do Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami
		2. Ograniczenie ilości odpadów, segregacja odpadów u źródeł
		3. Likwidacja dzikich wysypisk
A.3. Poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	1. Zmiana struktury zaopatrzenia w ciepło	1. Zamiana źródeł ciepła z paliwa stałego (węgiel, koks) na paliwa o niższej emisyjności (paliwa ciekłe - lekki olej opałowy, paliwo gazowe, biomasa)
		2. Wymiana istniejących źródeł spalania na nowoczesne, o wysokiej sprawności, z automatyczną regulacją procesu spalania
		3. Rezygnacja z indywidualnych źródeł ciepła na rzecz ciepła sieciowego (podłączanie do istniejących źródeł i budowa nowych ciepłowni)
		4. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (w tym elektrownie wiatrowe do 100kW)
	2. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach	1. Termomodernizacja budynków (użyteczności publicznej, mieszkalnych i innych)
		2. Wykorzystywanie urządzeń o wysokim poziomie efektywności energetycznej
		3. Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach
		4. Rozwój transportu multimodalnego, z uwzględnieniem rozwiązań łączących transport rowerowy i komunikację publiczną

	3. Wzrost wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (inwestycje w źródła rozproszone)	
	4. Inwestycje służące redukcji emisji w rolnictwie i w gospodarce odpadami	
	5. Działania organizacyjne w zakresie efektywności energetycznej	1. Działania edukacyjne, doradcze, promocyjne
		2. Wdrożenie systemów zarządzania energią w samorządach i ich jednostkach organizacyjnych
	3. Uwzględnienie kryteriów związanych z gospodarką niskoemisyjną w przetargach (zielone zamówienia publiczne), opracowanie planów, koncepcji, dokumentów itp.	
A.4. Wysoka jakość komunalnej infrastruktury technicznej	1. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę – modernizacja sieci wodociągowej	
	2. Rozbudowa i modernizacja systemów melioracyjnych	
	3. Gazyfikacja obszaru gminy	
	4. Poprawa dostępności transportowej gminy	1. Przebudowa, budowa, remont dróg na terenie gminy
		2. Wsparcie przebudowy, budowy, remontu dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych
5. Wsparcie budowy sieci teleinformacyjnych		
A.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	1. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczności, edukacja przyrodnicza i ekologiczna	
	2. Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych	
	3. Ograniczanie energochłonności i materiałochłonności	
	4. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych	

B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach	
B.1. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw	1. Kształtowanie i promowanie postaw przedsiębiorczych
	2. Wsparcie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych
	3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości społecznej
	4. Promowanie postaw proinnowacyjnych, wsparcie innowacji
B.2. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	1. Wsparcie działań mających na celu współpracę producentów rolnych, grup producenckich
	2. Wsparcie produkcji żywności wysokiej jakości oraz wyrobów lokalnych, wykreowania marki produktów lokalnych
	3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego (doradztwo, szkolenia)
	4. Inicjowanie i wspieranie wystaw, targów, konferencji i innych przedsięwzięć upowszechniających i promujących najnowsze osiągnięcia nauki i praktyki rolniczej
	5. Wsparcie pozarolniczej działalności gospodarczej np. w usługach regeneracji sił i zdrowia, usługach opiekuńczych kierowanych do osób starszych, osadnictwem mieszkańców miast na wsi i pielęgnacją wiejskiego krajobrazu, jego ochroną i zachowaniem dorobku wiejskiej kultury
	6. Wsparcie tworzenia i rozwoju ekologii i agroturystyki
	7. Poprawa estetyki zagród i osiedli
	8. Kultywowanie oraz popularyzacja tradycji ludowej
	9. Wsparcie aktywizacji społeczności wiejskich

B3. Rozwój turystyki i rekreacji	1. Rozwój infrastruktury turystycznej skierowanej na wykorzystanie i poszanowanie walorów i zasobów środowiska	1. Tworzenie, rozwój i modernizacja ścieżek turystycznych, dydaktycznych
		2. Zagospodarowanie turystyczne plaż i brzegów rzek i małych zbiorników wodnych
		3. Zagospodarowanie/rewitalizacja obiektów na cele turystyczne
		4. Budowa punktów i tarasów widokowych, parkingów, tablic informacyjnych, terenów rekreacyjnych
	2. Współpraca z branżą turystyczną w zakresie przygotowania kompleksowej oferty turystycznej i rekreacyjnej	
	3. Opracowanie kalendarza imprez turystycznych, kulturowych, rekreacyjnych i sportowych	
B.4. Przyjazny urząd	1. Sprawna i przyjazna administracja	
	2. Podniesienie jakości obsługi interesantów w urzędzie	
	3. Wzmocnienie zastosowań technologii informatyczno-komunikacyjnych (TIK) w rozwoju nowoczesnych usług w sferze publicznej: e-administracja, e-zdrowie, e-kultura, e-uczenie się	
	4. Podnoszenie kwalifikacji kadr administracji samorządowej	
	5. Poprawa bazy lokalowej	
	6. Likwidacja barier architektonicznych	
B.5. Promocja gospodarcza	1. Kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla inwestorów i turystów	
	2. Promocja gminy w ramach współpracy ponadlokalnej, krajowej i zagranicznej, udział w targach i wystawach	
	3. Promocja i upowszechnienie lokalnej kultury	
	4. Współpraca międzynarodowa i korzystanie z doświadczeń zagranicznych	

C. Wysoka jakość życia mieszkańców	
C.1. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych	1. Promowanie wartości i postaw sprzyjających współpracy i aktywności obywatelskiej (kształtowanie postaw obywatelskich, edukacja obywatelska, partycypacja społeczna w podejmowaniu decyzji)
	2. Wsparcie organizacji pozarządowych, rozwijanie kompetencji społecznych liderów i animatorów
	3. Wsparcie inicjatyw mieszkańców, organizacji pozarządowych i grup wolontariatu w budowie partnerstw i tworzeniu polityk rozwoju
	4. Rozwój form współpracy ponadlokalnej, w tym z partnerami zagranicznymi
C.2. Rozwój edukacji i dostosowanie oferty edukacyjnej do wymogów rynku pracy	1. Modernizacja i dostosowanie bazy techniczno-dydaktycznej szkół do wyższych standardów kształcenia
	2. Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych narzędzi i metod nauczania w procesach edukacyjnych
	3. Stałe doskonalenie i aktualizowanie kompetencji i kwalifikacji kadry dydaktycznej
	4. Współpraca partnerska i realizacja wspólnych projektów edukacyjnych z jednostkami oświatowymi z krajów Unii Europejskiej
	5. Wsparcie zdolnych i niezamożnych uczniów z terenu gminy
	6. Kształcenie ustawiczne dorosłych i podnoszenie kwalifikacji mieszkańców
C.3. Rozbudowa i wyposażenie bazy kulturalnej i sportowej	1. Rozbudowa bazy kulturalnej i sportowej
	2. Przebudowa, budowa, remont stadionu miejskiego i boisk wiejskich
	3. Remont i modernizacja świetlic wiejskich
	4. Budowa amfiteatru

C.4. Wzrost jakości i dostępności usług społecznych	1. Podniesienie jakości i dostępności usług w ochronie zdrowia	1. Rozbudowa bazy usług medycznych
		2. Realizacja i współrealizacja programów i kampanii edukacyjnych w zakresie profilaktyki zdrowotnej
		3. Kształtowanie postaw prozdrowotnych wśród mieszkańców i upowszechnienie wiedzy o zdrowym stylu życia: <ul style="list-style-type: none"> a. Realizacja programów i działań promujących zdrowy styl życia wśród różnych grup wiekowych b. Promowanie aktywności fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych
		4. Poprawa usług zdrowotnych skierowanych na choroby cywilizacyjne
	2. Utworzenie oferty dla osobistego rozwoju mieszkańców na każdym etapie życia	1. Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym poprzez kształtowanie nawyków kulturalnych
		2. Wzbogacenie oferty uczenia się przez całe życie i kształcenia ustawicznego
		3. Propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców
	3. Rozwój usług na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i poprawa ich infrastruktury	1. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych skierowanych do grup wrażliwych
		2. Program budownictwa socjalnego/ komunalnego, wspomaganego, chronionego promującego włączenie społeczne

	<p>4. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa bezpieczeństwa na drogach gminnych 2. Edukacja mająca na celu wzrost świadomości społecznej na temat zagrożeń bezpieczeństwa (m.in. patologie, zagrożenia w miejscach publicznych i zamieszkania, szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych) 3. Przeciwdziałanie patologiom społecznym 4. Bogata oferta spędzania czasu wolnego 5. Pogłębienie wiedzy mieszkańców z zakresu bezpiecznych zachowań w życiu codziennym 6. Współpraca samorządu gminnego z instytucjami ochrony bezpieczeństwa publicznego
<p>Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i obiektów zabytkowych</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój przestrzeni publicznych – podniesienie atrakcyjności społecznej oraz nadawanie walorów funkcjonalnych i estetycznych 2. Przywracanie funkcji społecznych budynków na obszarach zdegradowanych poprzez remonty i adaptacje służące integracji i przedsiębiorczości społecznej oraz poprawie dostępności usług społecznych i aktywizacji społecznej 3. Dostosowanie, remont, rozbudowa, adaptacja pomieszczeń pod potrzeby mieszkalnictwa chronionego, socjalnego i wspomaganego dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, sprzyjające aktywizacji społeczno-zawodowej 4. Renowacja, rewitalizacja i konserwacja zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego 	

7. WYTYCZNE DO PROGRAMÓW STRATEGICZNYCH I ICH IDENTYFIKACJA

Program spełnia wymagania związane z jego wykorzystaniem w procedurach pozyskiwania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej.

OPIS SPÓJNOŚCI (POWIĄZANIA) PROGRAMU ROZWOJU GMINY I MIASTA BISZTYNEK DO 2025 ROKU Z UNIJNYMI, KRAJOWYMI I REGIONALNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

1. Założenia umowy partnerstwa i programowanie Perspektywy Finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa 2014-2020

Umowa Partnerstwa (UP) jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020.

Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Tabela 9 Powiązania Umowy Partnerstwa z Programem

Priorytety Finansowe UP	Cele strategiczne Programu
Otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach
Spójność społeczna i aktywność zawodowa	C. Wysoka jakość życia mieszkańców
Infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu i zatrudnienia	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach
Środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami	A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych

2. Strategia rozwoju kraju 2020

Strategia rozwoju kraju 2020 to najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

Tabela 10 Powiązania Strategii Rozwoju Kraju 2020 z Programem

Cele i priorytety rozwojowe SRK 2014-2020		Cele Programu
Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo	Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela I.3.2. Rozwój kapitału społecznego I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach
Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka	Cel II.2 Wzrost wydajności gospodarki II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej II.6.4. Poprawa stanu środowiska Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach C. Wysoka jakość życia mieszkańców A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych
Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna	Cel III.1. Integracja społeczna III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej	C. Wysoka jakość życia mieszkańców B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach

3. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020 (SZRWRiR)

Uwzględnia ona koncepcję wielofunkcyjności obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w płaszczyźnie społecznej, gospodarczej i środowiskowej. Kierunki interwencji wskazane w SZRWRiR obrazuje katalog działań, które należy podjąć w celu osiągnięcia zamierzonych rezultatów, zarówno na poziomie centralnym, jak regionalnym i lokalnym.

Tabela 11 Powiązanie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa z Programem

Cele SZRWRiR 2012-2020	Cele strategiczne Programu
Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej Cel 3. Bezpieczeństwo żywnościowe Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach C. Wysoka jakość życia mieszkańców A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych

4. Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN)

- projekt, wersja z 4 sierpnia 2015 roku

Program rozwoju gospodarki niskoemisyjnej wskazuje możliwości osiągnięcia korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju) płynących z działań zmniejszających emisje, osiąganych m.in. poprzez wzrost innowacyjności i wdrożenie nowych technologii, zmniejszenie energochłonności, utworzenie nowych miejsc pracy, a w konsekwencji sprzyjających wzrostowi konkurencyjności gospodarki w horyzoncie czasowym do 2050 r.

NPRGN będzie kierowany do przedsiębiorców wszystkich sektorów gospodarki, samorządów gospodarczych i terytorialnych, organizacji otoczenia biznesu oraz organizacji pozarządowych, ale również bezpośrednio do każdego obywatela RP, celem kształtowania właściwych postaw i spowodowania aktywności społecznej w tym zakresie.

Tabela 12 Powiązania Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej z Programem

Cele NPRGN	Cele strategiczne Programu
Niskoemisyjne wytwarzanie energii	A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych
Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami	
Rozwój zrównoważonej produkcji (przemysł, budownictwo, rolnictwo)	A.3. Poprawa efektywności energetycznej i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności	A.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych
Promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji w edukacji	

5. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020

Dokument zaktualizowano w 2013r. ze względu na dynamicznie zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze, zmiany formalno-prawne prowadzenia polityki rozwoju w Polsce oraz nowy paradygmat polityki regionalnej.

Polega on przede wszystkim na:

- silnym ukierunkowaniu interwencji publicznej na wzmacnianie konkurencyjności regionów, odblokowaniu procesów wzrostowych poprzez pełniejsze wykorzystanie przewag konkurencyjnych i potencjałów rozwojowych (koncentracja na endogenicznych cechach terytorialnych),
- odejściu od modelu krótkoterminowych dotacji do modelu wieloletnich, zdecentralizowanych polityk rozwojowych,
- odejściu od rozproszonej interwencji do bardziej selektywnych, skoncentrowanych inwestycji.

Określono cel główny, 3 priorytety i 4 cele strategiczne.

Cel główny Strategii województwa brzmi:

Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy

Trzy priorytety strategiczne:

1. Konkurencyjna gospodarka
2. Otwarte społeczeństwo
3. Nowoczesne sieci

4 cele strategiczne:

- Wzrost konkurencyjności gospodarki
- Wzrost aktywności społecznej
- Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych
- Nowoczesna infrastruktura rozwoju

Tabela 13 Powiązania celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Programem

Cele Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2025	Cele strategiczne Programu
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarki	B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach
Cel strategiczny 2. Wzrost aktywności społecznej	C. Wysoka jakość życia mieszkańców
Cel strategiczny 3. Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych	A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych B. Konkurencyjna gospodarka bazująca na lokalnych potencjałach C. Wysoka jakość życia mieszkańców
Cel strategiczny 4. Nowoczesna infrastruktura rozwoju	A. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych

GŁÓWNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU ROZWOJU GMINY

Głównymi źródłami finansowania Programu w okresie jego realizacji będą:

- środki budżetu gminy
- zewnętrzne środki publiczne, dostępne przede wszystkim w ramach programów operacyjnych perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020
- środki z sektora prywatnego, dostępne w ramach podejmowanych przez przedsiębiorstwa lub osoby przedsięwzięć inwestycyjnych.

Głównym źródłem środków unijnych będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Całkowita alokacja na RPO WiM wynosi ponad 1,7 mld (z EFRR ponad 1,2 mld euro, z EFS ok. 486 mln euro).

Tabela 14 RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020

Oś priorytetowa	Alokacja
INTELIĞENTNA GOSPODARKA WARMII I MAZUR	310 293 756 euro
KADRY DLA GOSPODARKI	84 604 002 euro
CYFROWY REGION	86 330 615 euro
EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA	246 750 935 euro
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	147 280 041 euro
KULTURA I DZIEDZICTWO	51 935 152 euro
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA	257 279 674 euro
OBSZARY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI	64 848 510 euro
DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH	80 359 495 euro
REGIONALNY RYNEK PRACY	212 380 489 euro
WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	126 535 469 euro
POMOC TECHNICZNA	58 014 179 euro
Razem	1 726 612 317 euro

Drugim kluczowym źródłem pozyskiwania środków unijnych na wdrażanie działań Programu będzie Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020, który będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Alokacja środków z EFRROW kształtuje się na poziomie 8 242 mln euro, które w dużej mierze będą wydatkowane na działania inwestycyjne związane z modernizacją gospodarstw rolnych oraz rozwój przetwórstwa produktów rolnych, a także na rozbudowę infrastruktury na obszarach wiejskich oraz wspieranie przedsiębiorczości pozarolniczej.

Uzupełniającymi źródłami finansowania Programu będą inne programy operacyjne finansowane ze środków unijnych perspektywy 2014 -2020, w tym:

- Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020, w ramach którego będzie m.in. istniała możliwość finansowania rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, a także współpracy sieciowej podmiotów oferujących wspólny produkt turystyczny;
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, w ramach którego będzie m.in. możliwe finansowanie ponadlokalnych przedsięwzięć w zakresie energetyki odnawialnej, termomodernizacji budynków użyteczności, rozbudowy infrastruktury wodno- kanalizacyjnej, a także przebudowy dróg krajowych;
- Program Operacyjna Polska Cyfrowa 2014-2020, w ramach którego zaplanowano finansowanie przedsięwzięć związanych poprawą dostępu mieszkańców do szybkiego Internetu, rozwojem administracji elektronicznej i e-usług, a także

- podnoszeniem umiejętności cyfrowych społeczeństwa;
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, w ramach którego będzie m.in. możliwość finansowania projektów podnoszących kompetencje pracowników administracji samorządowej oraz rozwijających systemy zarządzania strategicznego i finansowego w gminach i powiatach.
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020, w tym Program Region Morza Bałtyckiego; Program dla Europy Środkowej, Interreg Europa; Program Współpracy Transgranicznej.
- Szwajcarskie i Norweskie Instrumenty Finansowe, umożliwiające finansowanie różnorodnych inicjatyw związanych ze sportem, kulturą, edukacją, zdrowiem oraz rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Program będzie również finansowany ze środków krajowych. W szczególności dotyczy to takich programów i funduszy krajowych jak:

- Narodowy program przebudowy dróg lokalnych „Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój”, w ramach którego będzie istniała możliwość uzyskania dotacji na modernizację dróg powiatowych i gminnych;
- Roczne programy finansowania kultury, realizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z których będą dofinansowywane imprezy i wydarzenia kulturalne;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach, którego będzie możliwość finansowania w formie instrumentów zwrotnych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, efektywności energetycznej, energii odnawialnej itp.;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, umożliwiający finansowanie różnorodnych przedsięwzięć w zakresie ekologii, ochrony przyrody oraz zarządzania gospodarką wodną i odpadową;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, umożliwiający finansowanie m.in. projektów z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

ZESTAWIENIE ZADAŃ/PROJEKTÓW DO PROGRAMU ROZWOJU GMINY I MIASTA BISZTYNEK DO 2025 ROKU

Lp.	Zadanie/Inicjatywa/projekt/zamierzenie	Orientacyjne koszty	Uzasadnienie/uwagi
1.	„Poprawa warunków centrum Bisztynek w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym” Utworzenie Centrum Aktywizacji	3.080 tys.	Adaptacja zabudowy wraz z wyposażeniem. Planowana w ramach ponadlokalnego programu rewitalizacji miast sieci CITTASLOW w trybie pozakonkursowym
2.	„Utworzenie Centrum Integracji Społecznej - modernizacja zabudowy z uwzględnieniem regionalnej tożsamości”	1.936 tys.	Modernizacja budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Urzędu Stanu Cywilnego. Planowana w ramach ponadlokalnego programu rewitalizacji miast sieci CITTASLOW w trybie pozakonkursowym
3.	„Poprawa mobilności mieszkańców poprzez nadanie walorów funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznej”	2.700 tys.	Budowa ścieżek edukacyjnych, rowerowych (siłownie). Planowana w ramach ponadlokalnego programu rewitalizacji miast sieci CITTASLOW w trybie pozakonkursowym
4.	„Przestrzeń publiczna w Bisztyнку - integracja społeczna miasta Cittaslow”	600 tys.	Planowana w ramach ponadlokalnego programu rewitalizacji miast sieci CITTASLOW w trybie pozakonkursowym
5.	„Adaptacja wnętrza budynku Bramy Lidzbarskiej na cele kulturalne oraz zagospodarowania otoczenia Bramy Lidzbarskiej w powiązaniu z historią i tradycją miasta”	1.800 tys.	Remont Bramy Lidzbarskiej oraz zagospodarowanie przestrzeni wokół (amfiteatr)

6.	„Przebudowa drogi gminnej nr G122001N Sułowo-Winiec”	1.200 tys.	Remont i przebudowa dróg gminnych
7.	„Przebudowa drogi lokalnej- ul. Słoneczna”	1.800 tys.	Remont i przebudowa dróg gminnych
8.	„Poprawa stanu środowiska poprzez zrównoważoną gospodarkę ściekową w Aglomeracji Bisztynek”	1.300 tys.	Modernizacja sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i deszczowych
9.	„Modernizacja sieci wodociągowej na terenie Gminy Bisztynek, w celu poprawy warunków eksploatacyjnych”	1.265 tys.	Modernizacja sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i deszczowych
10.	„Prace konserwatorskie i restauratorskie staromiejskiej zabudowy Bisztyńska”		Remont, modernizacja budynków mieszkalnych-komunalnych
11.	Budowa Gminnego PSZOK (2017-2020)		Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
12.	Modernizacja i rozbudowa istniejącej sortowni odpadów (2017-2020): Rozbudowa kompostowni Budowa instalacji odzysku odpadów budowlano-remontowych Budowa kwatery składowiska odpadów wraz z infrastrukturą techniczną		Uporządkowanie gospodarki odpadami
13.	Poprawa bazy lokalowej Przedszkola Samorządowego w Bisztyńku		Modernizacja obiektu przedszkola samorządowego w zakresie poprawy potrzeb lokalowych, likwidacja barier architektonicznych.
14.	Modernizacja bazy sportowo- rekreacyjnej		Bieżnia, siedziska, ławki rezerwowych, siłownia zewnętrzna
15.	Termomodernizacja budynków		Cel - zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii cieplnej w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych.

16.	„Modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej w Paluzach”	750 tys.	Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, lepsze wykorzystanie zasobów gminy dla potrzeb rozwoju dzieci i młodzieży
17.	Doposażenie jednostek OSP w sprzęt ratowniczy i odpowiednie przystosowanie obiektów OSP		Coraz szerszy katalog zagrożeń, wzrastająca liczba wypadków drogowych wymuszają konieczność podnoszenia jakości prowadzonych działań ratowniczych, a co za tym idzie odpowiedniego poziomu wyposażenia i wyszkolenia członków/członkiń OSP
18.	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego		Istnieje potrzeba wypracowania wśród uczestników ruchu drogowego (kierowców, pasażerów, rowerzystów oraz pieszych) nawyku dbałości o bezpieczeństwo drogowe poprzez szeroko rozumiane wychowanie komunikacyjne (podnoszenie wiedzy i umiejętności uczestnictwa w ruchu drogowym, a także uświadamianie ryzyka). Powszechne szkolenia społeczeństwa w zakresie udzielania pierwszej pomocy
19.	Współfinansowanie realizacji projektów przez Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe		Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców
20.	„Centrum Aktywizacji - działalność przedmiotowa”	1.720 tys.	Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców
21.	„Centrum Integracji Społecznej - działalność przedmiotowa”	1.500 tys.	Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców
22.	Włączenie społeczne osób zagrożonych ubóstwem	230 tys.	Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, ograniczenie ryzyka marginalizacji społecznej i ubóstwa, profilaktyka dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcjami

23.	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych wraz z zatrudnieniem osób prowadzących zajęcia		Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, lepsze wykorzystanie zasobów gminy dla potrzeb rozwoju dzieci i młodzieży
24.	Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy		Cel - zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, celu podniesienie poziomu świadomości ekologicznej oraz kształtowanie postaw dbania o środowisko naturalne przez mieszkańców gminy
25.	Programy pomocy rodzinie: - „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, - sieć placówek wsparcia dziennego, - organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych rozwijających pasje i zainteresowania dzieci i młodzieży		Rozwiązywanie problemów opiekuńczo-wychowawczych, lepsze wykorzystanie zasobów gminy dla potrzeb rozwoju dzieci i młodzieży
26.	Programy profilaktyki uzależnień: kampanie społeczne i projekty profilaktyczno-edukacyjne w zakresie uzależnień, przemocy i przestępczości w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i innych instytucjach na terenie gminy		Przeciwdziałanie uzależnieniom, przemocy oraz pomoc rodzinom z problemami
27.	Programy wsparcia osób zależnych: realizacja akcji, imprez lokalnych, różnorodnych form aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowej osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących		Pogłębianie wiedzy, integracji i przełamywanie stereotypów dotyczących osób starszych i niepełnosprawnych

28.	<p>Programy poprawy warunków materialnych i mieszkaniowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Edukacja ekonomiczna dzieci, młodzieży i dorosłych w formie spotkań, warsztatów, akcji informacyjno-promocyjnych - Prewencja przed utratą mieszkania, eksmisją i bezdomnością oraz zwiększenie zasobu mieszkaniowego gminy o mieszkania komunalne, lokale socjalne i wsparcie rozwoju form budownictwa społecznego 		<p>Edukacja ekonomiczna mieszkańców w zakresie gospodarowania budżetem domowym, praw konsumenckich, zaciągania pożyczek i kredytów, prewencja przed utratą mieszkania, eksmisją i bezdomnością</p>
-----	---	--	--

8. MODEL ZARZĄDZANIA - WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Zarządzanie Programem

Zgodnie z założeniami przyjętymi przez gminę, część operacyjna Programu rozwoju określa projekty, zadania i działania należące do bezpośrednich kompetencji samorządu gminnego. W takim razie, realizacja części operacyjnej, nazywana często planem operacyjnym, należy do wyłącznej kompetencji gminy.

Biorąc pod uwagę dotychczasową praktykę, realizację poszczególnych projektów i zadań Burmistrz powierzy podległym jednostkom organizacyjnym gminy lub komórkom organizacyjnym urzędu gminy zgodnie z kompetencjami.

W razie potrzeby można powołać:

- zespół zadaniowy do czuwania nad realizacją Programu,
- grupy robocze do przygotowania planów, projektów, przedsięwzięć.

Nowoczesna polityka rozwoju wymaga od samorządu gminnego bardzo aktywnej roli, nie tylko w sferze bezpośrednich kompetencji, ale także jako inicjatora i animatora działań innych podmiotów, które w myśl zasady dobrego rządzenia (goodgovernance) będą silniej niż do tej pory angażowane w realizację celów Programu, zwłaszcza jej części strategicznej. Opracowanie Programu służyć ma również innym podmiotom, organizacjom pozarządowym, przedsiębiorstwom do skorzystania z możliwości ubiegania się o środki finansowe na swoje zamierzenia. Zaproponowane w Programie hierarchicznie uporządkowane cele, wykraczające poza zadania własne gminy z myślą o rozwoju całego gminy, mogą skłonić inne podmioty do zainteresowania i współpracy. W takich przypadkach dopuszcza się możliwość tworzenia na potrzeby realizacji poszczególnych zadań partnerskich jednostek o charakterze projektowym, kończących swoją działalność wraz z zakończeniem powierzonego zadania.

Program rozwoju jako narzędzie zarządzania gminą musi podlegać systematycznemu monitorowaniu i okresowej ewaluacji. Wyniki analiz prowadzonych w ramach monitorowania postępów wdrażania Programu stanowią podstawę do weryfikacji skuteczności jej realizacji, a tym samym są kluczowym źródłem informacji w procesie decyzyjnym.

Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring Programu to działania polegające na zbieraniu i przetwarzaniu na potrzeby zarządzania strategicznego informacji w zakresie rzeczowo-finansowego wykonania projektów w ramach celów i zadań strategicznych oraz osiągnięcia wskaźników rezultatu założonych zadań.

Monitoring:

- proces systematycznego zbierania i analizowania informacji dotyczących zrealizowanych lub realizowanych projektów i zadań
- celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami
- sprawdzenie, udzielenie odpowiedzi na pytania:
 - czy idziemy w dobrym kierunku?
 - czy zmierzamy do celu?
 - czy osiągamy to, co założyliśmy?
- Sprawdzane elementy:
 - założone cele strategiczne i priorytety Programu Rozwoju Gminy i Miasta Bisztynek do 2020 roku – stopień ich osiągnięcia, określany przy użyciu wskaźników
 - osiągnięte wyniki w postaci rezultatów, wpływów i ich efektywność, mierzone przez gminę z okresu na okres
- dostarczanie danych i informacji do dokonywania ewaluacji

Zadania monitoringu

- monitorowanie procesu wdrażania programu
- dostosowanie realizacji programu do zmieniających się prawnych warunków i oczekiwań
- monitorowanie poziomu osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych
- zapobieganie sytuacjom mogącym opóźnić lub uniemożliwić realizację
- interweniowanie w razie zagrożeń terminowości realizacji programu i jego celów

Wskaźniki monitorowania

Proces monitorowania realizacji Programu będzie odbywał się w oparciu o wskaźniki. Przyjmuje się zasadę ograniczonej liczby wskaźników monitorowania Programu dla każdego z celów.

Ocena stopnia realizacji Programu sporządzana powinna być w postaci „Raportu z monitoringu i ewaluacji Programu”, w którym znajdą się zapisy dotyczące stopnia osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych oraz ocena wdrażania działań z planu operacyjnego. Na podstawie informacji zawartych w raporcie podejmuje się działania mające na celu usunięcie ewentualnych nieprawidłowości. Raport powinien być sporządzany w okresach rocznych, dopasowanych do terminarza roku budżetowego. Raport będzie kończyć się wnioskami, a w razie konieczności propozycją zmiany zapisów w dokumencie.

W efekcie analiz przeprowadzanych w procesie monitoringu uzasadnione może się okazać korygowanie zapisów dokumentu i zawartego w niej planu zadaniowego, a w dalszej kolejności również celów operacyjnych.

Ważnym punktem związanym z procedurą wdrażania programu jest stworzenie narzędzi do realizacji celów promocyjnych, które powinny być skuteczne, względnie tanie, spójne oraz powinny zapewniać rozpowszechnianie informacji w prawidłowy sposób. Pozytywny, jednolity wizerunek tworzy zaufanie do jednostki samorządowej i sprzyja indywidualizacji marki gminy, czyli wyróżnia ją spośród jednostek konkurencyjnych. Nowocześnie prowadzona strona internetowa, z przejrzystą szatą graficzną, powinna stanowić kompendium wiedzy i informacji o gminie dla: mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów. Skuteczna promocja możliwa jest również poprzez prowadzenie działalności wydawniczej, poprzez materiały reklamowe i gadżety, z odpowiednio dobraną linią graficzną, oryginalnością, jakością i estetyką wykonania, nawiązującą do tradycji i historii gminy.

Ewaluacja Programu

Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja to procedura, system, badanie umożliwiające dostarczenie kryteriów, metod i środków do oceny racjonalności działań publicznych.

Ewaluacja ma na celu poprawę jakości, skuteczności i spójności strategii (programu) z uwzględnieniem celu w postaci trwałego rozwoju.

Najważniejsze elementy ewaluacji:

- systematyczny proces oceny
- przedmiotem ewaluacji jest program, projekt, polityka, a przede wszystkim rezultaty i produkty oraz efekty oraz oddziaływania interwencji publicznej
- kryteria ewaluacji:
 - Trafność (adekwatność): to stopień, w jakim cele przedsięwzięcia są zgodne z wymaganiami beneficjenta, potrzebami lokalnymi oraz politykami i priorytetami
 - Efektywność: to relacja między produktami, rezultatami a środkami (w szczególności finansowymi) przeznaczonymi do ich uzyskania
 - Skuteczność: to stopień, w jakim przedsięwzięcie osiągnęło zakładane cele, porównanie tego co zostało zrobione z tym, co było planowane
 - Użyteczność: ocena szerszych konsekwencji interwencji (o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym, technicznym czy środowiskowym, na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym), zarówno pozytywnych jak i negatywnych
 - Trwałość: to stopień, w jakim efekty przedsięwzięcia oddziałują po jego zakończeniu. To prawdopodobieństwo kontynuacji tych efektów w długim okresie czasu

- efekty ewaluacji powinny być przydatne w procesie podejmowania decyzji oraz służyć całej instytucji w procesie uczenia.

Monitoring dostarcza danych i informacji do dokonywania ewaluacji, czyli analizy, syntezy, generalizacji oraz wnioskowania na temat danego zadania lub samej instytucji.

Raport monitoringowy i ewaluacyjny

Realizacja polityk publicznych skupia się obecnie na wynikach i rezultatach działań, a w szerszym kontekście na ocenie oddziaływania realizowanych programów i strategii. Działania takie prowadzą do większej przejrzystości realizowanych przez administracji publicznej zadań.

Sprowadza się to do zwiększenia roli społeczności lokalnych nie tylko na etapie planowania, tworzenia polityk i strategii, ale również na etapie wdrażania. Aby ten proces uspołecznienia wdrożyć istotne jest sporządzanie materiałów, opracowań i analiz, w przystępny sposób pozwalające przedstawić osiągnięte wyniki i cele. Służą temu raporty z monitoringu i ewaluacji programów, strategii i projektów.

SPIS MAP

Mapa 1 Położenie województwa warmińsko-mazurskiego	8
Mapa 2 Miejsko-wiejska gmina Bisztynek na tle powiatu bartoszyckiego	8
Mapa 3 Mapa Gminy i Miasta Bisztynek.....	9
Mapa 4 Drogi Gminy i Miasta Bisztynek	10
Mapa 5 Obszar funkcjonalny Zielone Płuca Polski.....	11
Mapa 6 Obszary problemów demograficznych w powiecie bartoszyckim na tle Polski Wschodniej.....	17
Mapa 7 Dziedzictwo kulturowe województwa warmińsko-mazurskiego – krainy historyczne	24

SPIS TABEL

Tabela 1 Ludność Gminy i Miasta Bisztynek w latach 2008-2013 (stan w dniu 31 XII)	12
Tabela 2 Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2008-2013	15
Tabela 3 Podstawowe dane na temat szkolnictwa w Gminie i Mieście Bisztynek w 2013 roku	19
Tabela 4 Współczynnik skolaryzacji brutto: szkoły podstawowe i gimnazjalne	21
Tabela 5 Wykaz zabytków nieruchomych Gminy i Miasta Bisztynek	24
Tabela 6 Rynek pracy w Gminie i Mieście Bisztynek w liczbach (2008-2013)	36
Tabela 7 Układ celów głównych i szczegółowych	61
Tabela 8 Zestawienie celów głównych, celów szczegółowych i operacyjnych	62
Tabela 9 Powiązania Umowy Partnerstwa z Programem	70
Tabela 10 Powiązania Strategii Rozwoju Kraju 2020 z Programem.....	71
Tabela 11 Powiązanie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa z Programem ..	72
Tabela 12 Powiązania Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej z Programem	73
Tabela 13 Powiązania celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Programem	74
Tabela 14 RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020	75

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Zgony i urodzenia na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim w 2013 roku	13
Wykres 2 Przyrost naturalny w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	13
Wykres 3 Migracje wewnętrzne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	14
Wykres 4 Ludność Gminy i Miasta Bisztynek wg płci i wieku w 2013 roku	14
Wykres 5 Kobiety na 100 mężczyzn w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin wiejsko-miejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	15
Wykres 6 Obciążenie demograficzne - ludność w wieku nieprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	16
Wykres 7 Obciążenie demograficzne - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	16
Wykres 8 Obciążenie demograficzne - ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	17
Wykres 9 Zmiany struktury demograficznej wg grup Bisztynek 2010-2014	18
Wykres 13 Wychowanie przedszkolne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku- dzieci w przedszkolach i innych formach opieki przedszkolnej na 1000 mieszkańców	19
Wykres 11 Wychowanie przedszkolne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku – miejsca w przedszkolach i innych formach opieki przedszkolnej na 1000 mieszkańców	20
Wykres 12 Uczniowie szkół podstawowych w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	20
Wykres 13 Szkolnictwo podstawowe - współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	21
Wykres 14 Szkolnictwo gimnazjalne - współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	21
Wykres 15 Uczniowie szkół gimnazjalnych w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	22
Wykres 16 Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2003-2013	22

Wykres 17 Uczniowie w szkołach podstawowych i gimnazjach w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku	23
Wykres 18 Wskaźniki turystycznego rozwoju gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku.....	26
Wykres 19 Korzystający z noclegów, udzielone noclegi oraz miejsca noclegowe w miejsko-wiejskiej gminie Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku	27
Wykres 20 Wskaźniki rozwoju turystycznego gminy Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014	27
Wykres 21 Powierzchnia mieszkań w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	28
Wykres 22 Mieszkania na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....	29
Wykres 23 Zasoby mieszkaniowe w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku (powierzchnia użytkowa ogółem i na jedną osobę oraz mieszkania na 1000 ludności)	29
Wykres 24 Wyposażenie mieszkań w wodociąg w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....	30
Wykres 25 Korzystający z wodociągu do ludności ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	30
Wykres 26 Zużycie wody z wodociągu w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	31
Wykres 27 Wyposażenie mieszkań w ustęp spłukiwany w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	31
Wykres 28 Korzystający z kanalizacji w stosunku do ludności ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	32
Wykres 29 Wyposażenie mieszkań w łazienkę w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....	32
Wykres 30 Procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	33
Wykres 31 Wyposażenie mieszkań w centralne ogrzewanie w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	33
Wykres 32 Procent mieszkańców korzystających z gazu w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	34
Wykres 33 Wyposażenie mieszkań w media techniczne w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku	34
Wykres 34 Korzystający z instalacji technicznej w % do ogółu ludności w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku	35

Wykres 35 Bezrobotni w stosunku do ludności ogółem oraz ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	36
Wykres 36 Zarejestrowani bezrobotni w stosunku do ogółu mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku	37
Wykres 37 Bezrobotni w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2014 roku	37
Wykres 38 Pracujący w stosunku do ludności ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2002-2013	38
Wykres 39 Pracujący w stosunku do ludności ogółem i ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2010-2014	38
Wykres 40 Pracujący w stosunku do ludności ogółem i ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku.....	39
Wykres 41 Pracujący w stosunku do ludności ogółem oraz ludności w wieku produkcyjnym w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	39
Wykres 42 Podmioty gospodarki na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek w latach 2003-2014	40
Wykres 43 Podmioty gospodarki wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	40
Wykres 44 Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2007 w Gminie i Mieście Bisztynek w 2014 roku	41
Wykres 45 Dochody Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku.....	42
Wykres 46 Dochody ogółem na jednego mieszkańca w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	42
Wykres 47 Udział dochodów własnych w dochodach gmin ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	43
Wykres 48 Subwencja na zadania oświatowe na jednego mieszkańca w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	43
Wykres 49 Struktura dochodów gmin wg działów w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku	44
Wykres 50 Wydatki budżetu Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku	45
Wykres 51 Wydatki budżetu Gminy i Miasta Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku	45
Wykres 52 Wydatki majątkowe w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku	46

Wykres 53 Wydatki na administrację publiczną w stosunku do wydatków ogółem w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w 2013 roku.....46

Wykres 54 Struktura wydatków wg działów w Gminie i Mieście Bisztynek na tle gmin powiatu bartoszyckiego w 2013 roku47

BIBLIOGRAFIA

Aktualne problemy demograficzne regionu Polski Wschodniej, Raporty i analizy EUROREG nr 5/2010, Warszawa 2010

Bogactwo Samorządów. Ranking dochodów JST, Wspólnota, 2014

Dziedzictwo kulturowe Warmii - Mazur - Powiśla: stan zachowania, potencjały i problemy, Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 2006

Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/app/portret.dims>

Historia kultury i dziedzictwo kulturowe Warmii i Mazur. Bibliografia za lata 1990-2009, Izabela Lewandowska, Anita Romulewicz, Olsztyn 2010

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011

Narodowy Spis Powszechny 2011

Oficjalna strona gminy Bisztynek, www.bisztynek.pl

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013

Polska w Liczbach www.polskawliczbach.pl

Powiatowy plan gospodarki odpadami na lata 2011-2014 dla Gminy i Miasta Bisztynek z perspektywą na lata 2015-2018

Program ochrony środowiska Gminy i Miasta Bisztynek na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018

Program ochrony środowiska dla Gminy i Miasta Bisztynek na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019, Olsztyn 2012

Rejestr zabytków nieruchomych województwa warmińsko-mazurskiego, portal Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie, www.wuoz.olsztyn.pl

Serwis Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, www.arimr.gov.pl

Serwis internetowy Fundacji Zielone Płuca Polski - www.fzpp.pl

Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, Urząd Statystyczny w Olsztynie

Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy i Miasta Bisztynek na lata 2007-2015